

Kolekcja kart pocztowych Mariana Sołobodowskiego

BITWA WARSZAWSKA ROK 1920

BITWA WARSZAWSKA ROK 1920

35 **MUZEUM**
lat **NIEPODLEGŁOŚCI**

Mazowsze.
serce Polski

Kolekcja kart pocztowych Mariana Sołobodowskiego

BITWA WARSZAWSKA ROK 1920

Album pod redakcją

Tadeusza Skoczka

Warszawa 2025

Wystawa

Kolekcja kart pocztowych Mariana Sołobodowskiego

BITWA WARSZAWSKA ROK 1920

Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej
(10-30 czerwca 2025)

Autorzy tekstów:

Bp Romuald Kamiński, Marzena Jaworska, Małgorzata Karolina Piekarska

Recenzje naukowe:

Ks. prof. Henryk Skorowski, dr Krzysztof Bąkała

ISBN 978-83-67398-89-3

Wydawnictwo Muzeum Niepodległości
(identyfikator wydawnictwa naukowego 42-700)
al. Solidarności 62; 00-240 Warszawa
wydawnictwo@muzn.pl
tel. 826 90 91 w. 41

SPIIS TREŚCI

s. 7

bp Romuald Kamiński

WPROWADZENIE

s. 11

Marzena Jaworska

**BITWA WARSZAWSKA 1920 ROKU
POLSKIE ZWYCIĘSTWO DLA WOLNOŚCI EUROPY**

s. 17

Małgorzata Karolina Piekarska

**JERZY KOSSAK (1886-1955)
MALARZ WOJNY POLSKO-BOLSZEWICKIEJ**

s. 23

KATALOG

s. 231

**Bitwa Warszawska 1920
WYDAWNICTWA ZWARTE W BIBLIOTECIE NAUKOWEJ
MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI**

s. 239

**Bitwa Warszawska 1920
ARTYKUŁY W "NIEPODLEGŁOŚĆ I PAMIĘĆ.
CZASOPISMO HUMANISTYCZNE"**

WPROWADZENIE

Kiedy 13 czerwca 1999 roku z ust Papieża Jana Pawła II padły znamienne słowa: „...wiem, że wobec tych, którzy polegli w bitwie o Warszawę, w „Cudzie nad Wisłą”, zaciągnąłem szczególny dług wdzięczności” – wszyscy, którzy tak tłumnie przybyliśmy na spotkanie z Namiestnikiem Chrystusowym przed katedrę św. Michała Archanioła i św. Floriana Męczennika na warszawskiej Pradze, byliśmy głęboko wzruszeni. Jako ówczesny kanclerz kurii biskupiej diecezji warszawsko-praskiej doskonale pamiętam emocje, które towarzyszyły organizacji tamtej wizyty. Nasza diecezja, obejmująca prawobrzeżną Warszawę i wschodnie Mazowsze, istniejąc od zaledwie 7. lat, miała podejmować Ojca Świętego. Staraliśmy się otoczyć Dostojnego Gościa miłością – on pozostawił nam dar, który miał przemienić przyszłość.

Jan Paweł II najpierw oddał hołd poległym bohaterom 1920 roku na Cmentarzu Poległych 1920 w Radzyminie, a następnie, podczas spotkania przed bazyliką katedralną, „uzupełnił” w sobie tylko właściwy sposób pamiętne bierzmowanie

dziejów, dokonane na krakowskich Błoniach w czerwcu 1979 roku. Do słów „Proszę was, abyście całe to duchowe dziedzictwo, któremu na imię „Polska”, raz jeszcze przyjęli z wiarą, nadzieją i miłością – taką, jaką zaszczepia w nas Chrystus na chrzcie świętym, abyście nigdy nie zwątpili i nie znużyli się, i nie zniechęcili, abyście nie podcinali sami tych korzeni, z których wyrastamy...” dołączył kolejne wezwanie: „O wielkim „Cudzie nad Wisłą” przez całe lata trwała zmowa milczenia... Na nową diecezję warszawsko-praską Opatrzność Boża niejako nakłada dzisiaj obowiązek podtrzymywania pamięci tego wielkiego wydarzenia w dziejach naszego Narodu i całej Europy, jakie miało miejsce po wschodniej stronie Warszawy”. Diecezja warszawsko-praska, jej pasterze i wierni, wzięli sobie papieskie wezwanie do serca. Strzeżemy, podtrzymujemy, dbamy, pielęgnujemy, staramy się rozwijać tę pamięć serdeczną – o bohaterach, o wydarzeniach, o miejscach, o św. Janie Pawle II.

W takie ramy wpisuje się album, który Muzeum Niepodległości w Warszawie

wydaje jako pokłosie wystawy *Bitwa Warszawska – Rok 1920*. Wystawy wyjątkowej, prezentującej kilkaset pocztówek z kolekcji pana Mariana Sołobodowskiego – pasjonata, który pieczołowicie zachowuje dla potomnych piękno zatrzymane na tych kruchych kartonikach.

Ze stron albumu przemawia ponad 360 miniatur, ilustrujących 42 tematy, poświęcone historycznym i patriotycznym wydarzeniom tamtych dni, osobom związanym z wojną polsko-bolszewicką. Jako biskupa warszawsko-praskiego cieszy mnie ich bogactwo i wszechstronność ujęcia. Na wystawie i w publikacji zostało odzwierciedlone wszystko, co w naszym Kościele lokalnym przypomina i upamiętnia Bitwę Warszawską. Został przywołany nuncjusz apostolski arcybiskup Achille Ratti (późniejszy Pius XI), metropolita warszawski kardynał Aleksander Kakowski, marszałek Józef Piłsudski, generałowie Józef Haller i Tadeusz Rozwadowski, ksiądz Ignacy Skorupka – na ich ślady trafiamy na Kamionku i przed katedrą św. Floriana, w Ossowie, Radzyminie, Kobyłce, Nieporęcie, Rembertowie, Mińsku Mazowieckim, Sulejówku... Duchowo stali się naszymi diecezjanami, wpisani piórem historii w dzieje tego terenu i wielką rodzinę, którą poprzez łączność pokoleń tworzymy jako dzisiejsza wspólnota wiary i losu.

Wspominałem tylko tych najważniejszych, upamiętnianych na pomnikach, tablicach, w nazwach ulic czy instytucji. Autor wystawy, pan Marian Sołobodowski oraz Organizator, Muzeum

Niepodległości, zadbali, by pojawiło się tych postaci wiele więcej. Na swoisty apel poległych przywołali tych na co dzień zapomnianych. Cześć i chwała bohaterom – wszystkim, zawsze.

Dzięki wystawie i albumowi możemy także odwiedzić miejsca, których klimat dziś staje się nam dostępny jedynie dzięki fotografii lub – jak w tym wypadku – pocztówce. Gdy współczesne możliwości sztucznej inteligencji pozwalają wygenerować dosłownie wszystko w dowolnej konwencji, możliwość dotknięcia realiów ukazanych bez zbędnego retuszu i sztucznej, przejawionej obróbki graficznej, staje się doświadczeniem nowym i prawdziwie bezcennym. Dziękuję za tę wrażliwość i wierność historycznej prawdzie.

Wdzięczny jestem także za udokumentowanie prób podejmowanych dla uczczenia pamięci 1920 roku – poczynając od kart i kopert Poczty Polskiej, wydanych w okresie przedwojennym w rocznice bitwy, poprzez malarstwo Jerzego i Wojciecha Kossaków i innych artystów, po pomniki, wiersze, plakaty i karty świąteczne (dawne i najnowsze), nawiązujące do nawały bolszewickiej.

Ojciec Święty mówił w 1999 roku: „To zwycięstwo było poprzedzone żarliwą modlitwą narodową. Episkopat Polski zebrany na Jasnej Górze poświęcił cały naród Najświętszemu Sercu Jezusa i oddał go pod opiekę Maryi Królowej Polski”. Tak – Warszawa w tamte sierpniowe dni była miastem rozmodlonym, adorującym Najświętszy Sakrament, błagającym niebo o miłosierdzie i wsparcie podczas

niezliczonych Mszy Świętych, z mieszkańcami przemierzającymi ulice w przebłągalnych procesjach. Warszawianie jednym głosem przyzywali pomocy Tej, która nigdy nie zawiodła – Matki Bożej Łaskawej. Nie zawiedli się „Jej macierzyńskiej opieki wzywając”. Na polach pod Ossowem to przed Nią, Łaskawą i Zwycięską, rozpierzchły się wrogie szeregi. Uciekający żołnierze Tuchaczewskiego Ją widzieli, jak kieruje niebiańskimi hufcami w obronie polskiej stolicy, nie dopuszczając ani kroku dalej maszerujących kolumn Armii Czerwonej. To Jej ingerencja sprawiła, że Bitwę Warszawską 1920 roku nazwano „Cudem nad Wisłą”, choć może nie wszystkim się to początkowo spodobało. Polacy wiedzieli jednak, że taka perspektywa jest najbliższa prawdzie – i ta nazwa przetrwała także w annałach historii świata i Europy. Bogu niech będą dzięki!

Korzystając z tak wyjątkowej okazji, dziękuję marszałkowi województwa mazowieckiego panu dr. Adamowi Struzikowi – przez minione bez mała ćwierć wieku działania podejmowane wspólnie przez władze Mazowsza i Diecezji przyczyniły się do podtrzymania pamięci Bitwy Warszawskiej.

Dziękuję także dyrektorowi Muzeum Niepodległości w Warszawie, panu dr. Tadeuszowi Skoczko, za życzliwość dla inicjatyw pana Mariana Sołobowskiego, za ich wspieranie i pomoc w realizacji.

Wreszcie niezmiennie gratuluję samemu Panu Marianowi tej niestrudzonej aktywności, z jaką podejmuje wciąż nowe tematy. Opracował ich wiele – od 1050. rocznicy Chrztu Polski, poprzez dzieje chrześcijaństwa na ziemiach polskich, opowieść o Adamie Chmielowskim – św. Bracie Albercie, po wystawy prezentujące np. karty bożonarodzeniowe i wielkanocne (a to i tak tylko niektóre z podjętych wątków). W ciągu niespełna dekady ponad sto wystaw, Mazowsze i Polska, muzea, biblioteki i domy kultury... Zawsze towarzyszy im niesłabnące zainteresowanie i wdzięczność tych, którzy poddali się urokowi jego zbiorów i wstuchali się w snutą cichym głosem subtelną „pocztówkową” opowieść. Jestem przekonany, że ich echo znajdą czytelnicy na stronach najnowszego albumu. Jestem także pewien, że będą do tych stron wracać.

Niech Bóg hojnie wynagrodzi wszystkim, których staraniem niniejsza publikacja dochodzi do skutku.

Warszawa, 22 stycznia 2025 r.

+ Romuald Kamiński
Biskup Warszawsko-Praski

BITWA WARSZAWSKA 1920 ROKU

POLSKIE ZWYCIĘSTWO DLA WOLNOŚCI EUROPY

Bitwa Warszawska, zwyczajowo nazywana „Cudem nad Wisłą”, była największym militarnym zwycięstwem Polski od czasów wiktorii wiedeńskiej. Wygrana Wojska Polskiego w 1920 roku uchroniła odrodzoną po 123 latach zaborów Polskę przed ponownym upadkiem, a resztę Europy uratowała przed ekspansją Rosji Sowieckiej na Zachód. Nie bez powodu Bitwa Warszawska uznawana jest za jeden z tych momentów w dziejach, które zadecydowały o losach świata.

Doniosłość tego wydarzenia sprawiła, że było i jest ono upamiętniane między innymi na kartach pocztowych. Temat ten nie mógł umknąć uwadze wybitnego filokartysty, który od wielu lat buduje starannie swoją kolekcję, liczącą już przeszło pięć tysięcy egzemplarzy. Mowa o Marianie Sołobodowskim. Kim jest pan Marian? Z zawodu prawnik i dyplomowany menager kultury. Urodził się w 1949 roku w Brodnicy, mieście położonym obecnie w województwie kujawsko-pomorskim. W 1952 roku rodzina osiadła w Grudziądzu, gdzie Marian Sołobodowski kończył II Liceum Ogólnokształcące imienia

Jana III Sobieskiego i zdał maturę w 1967 roku. Następnie studiował na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, uzyskując tytuł magistra prawa. Pracę zawodową rozpoczął po studiach w Wojewódzkim Domu Kultury w Bydgoszczy, następnie w Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki w Grudziądzu, a potem, najdłużej, w latach 1975-1983 pracował jako instruktor do spraw kultury i oświaty Wojewódzkiego Komitetu Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego w Toruniu. Od 1983 roku mieszka w Warszawie, wiążąc swoje zawodowe życie z Mazowszem – w służbie mazowieckiej kultury. Od 1999 roku pełnił przez piętnaście lat funkcję kierownika Wydziału Kultury w Departamencie Kultury, Promocji i Turystyki w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego. Jest autorem licznych wystaw, rozmaitych przedsięwzięć kulturalnych i artystycznych, laureatem wielu nagród i odznaczeń, otrzymanych za długoletnią pracę zawodową i działalność społeczną. Marian Sołobodowski to także kolekcjoner polskich i zagranicznych wycinanek

ludowych. Jego pasją pozostają jednak archiwalne pocztówki, między innymi o tematyce historycznej, patriotycznej i świątecznej. Jak sam pisał w swoim „kolekcyjnym wyznaniu”, pocztówką archiwalną zainteresował się w 2015 roku: „Początkowo były to kartki pocztowe dotyczące Świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy. Szybko zainteresowałem się także pocztówkami historycznymi, które przypominają i pomnażają naszą wiedzę o ważnych wydarzeniach i bohaterach wpisanych w dzieje polskiego narodu. Jako początkujący filokartysta zacząłem odkrywać i doceniać urok, jak również znaczenie starych pocztówek patriotycznych.”¹

Oddajemy do Państwa rąk kolejną publikację prezentującą kolekcję pocztówek Mariana Sołobodowskiego, poświęconą tym razem tematowi Bitwy Warszawskiej 1920 roku. Odzwierciedla ona wszechstronne zainteresowania autora, między innymi historią, literaturą, malarstwem i rzeźbą.

Zbiór otwiera karta pocztowa z lat 20. XX wieku, przedstawiająca mapę Polski z wizerunkiem orła w koronie. Wydana została przez W. Główniczewskiego, według litografii artystycznej J. Skolimowskiego. Firma Główniczewskiego została założona w 1877 roku i mieściła się na ulicy Chmielnej 18 w Warszawie. Jest to unikat i bardzo ciekawy przykład

pocztówki reklamowej z okresu międzywojennego. Promuje ona Polskę, jej surowce naturalne, ciekawe miejsca, które warto zwiedzić, uzdrowiska, takie jak: Truskawiec, Iwonicz, Rabka, Ciechocinek, Inowrocław oraz stolicę zimowego sportu – Zakopane.

Wstępem do dalszej narracji są pocztówki patriotyczne z motywami heraldycznymi oraz religijnymi, odwołującymi się do tradycji niepodległościowej Polski. W tej grupie znalazły się między innymi wydawnictwa Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, wydane przed 1918 rokiem i będące w obiegu w latach 20. XX wieku. Zawierają one dodatkowo krótkie teksty, zagrzewające do walki: „Idź walczyć żołnierzu! Taka twoja dola / Ty Boże nie gardź mogiłami naszymi. / Przyjdź Królestwo Twoje i bądź Twoja wola / Jako na Niebie i tu na ziemi!” oraz zawołania: „Żyj swobodna Polsko żyj!”. Na jednej z pocztówek umieszczono fragment wiersza pod tytułem: *Już ją widzieli idącą...* autorstwa Edwarda Słoińskiego (1872-1926), który podczas I wojny światowej tworzył poezję patriotyczną związaną z Legionami. Napisał wówczas popularne wiersze, takie jak: *Już ją widzieli idącą* (1917) oraz *Wojenko, wojenko* (1917). Słoiński był wielokrotnie aresztowany i więziony w Cytadeli Warszawskiej. Brał także udział w wojnie z bolszewikami. Do 1921 roku służył w Wojsku Polskim. Zmarł w biedzie i zapomnieniu w wieku 54 lat w swoim mieszkaniu przy ulicy Pięknej w Warszawie. Został pochowany na cmentarzu Powązkowskim.

¹ *Tadeusz Kościuszko i jego insurekcja. Kolekcja kart pocztowych Mariana Sołobodowskiego*, Informator wystawy pod redakcją Tadeusza Skoczka, Wydawnictwo Muzeum Niepodległości, Warszawa 2025, s. 21.

Wiele wydawnictw upamiętniało sylwetki generałów i dowódców z czasów wojny 1920 roku, mężów stanu – twórców niepodległościowych. Wśród współczesnych wydawców tej tematyki wyróżniają się: Muzeum Niepodległości w Warszawie, Muzeum Wojska Polskiego, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej MON, Poczta Polska oraz Polski Związek Filatelistyczny.

Dużą popularnością cieszyły się wizerunki Józefa Piłsudskiego (1867-1935), generała Józefa Hallera (1873-1960) i księdza Ignacego Jana Skorupki (1893-1920). W tej grupie na szczególną uwagę zasługuje pocztówka fotograficzna z wizerunkiem Józefa Piłsudskiego w mundurze Legionów Polskich. Zdjęcie powstało prawdopodobnie w atelier Bronisława Mieszkowskiego przy ulicy Nowy Świat 27². Bronisław Mieszkowski (1873-1967) otworzył własny zakład fotograficzny w 1897 roku. Wysoki poziom i prężna polityka prowadzenia firmy (między innymi śledzenie i wprowadzanie wszelkich nowinek) przyczyniły się do szybkiego jej rozwoju. W 1899 roku Mieszkowski odkupił atelier „Orion” przy ul. Nowy Świat 27, w którym rozpoczynał naukę fotograficznego rzemiosła. W 1900 roku jako pierwszy wprowadził w swoim zakładzie format pocztówkowy zdjęć, który wkrótce powszechnie się przyjął³. Firmę prowadził z powodzeniem do 1922 roku.

² Informacja na podstawie sporządzonej odręcznie notatki na rewersie pocztówki.

³ <https://atelierwarszawskie.blogspot.com/2011/08/mieszkowski-bronisaw.html> [dostęp: 21.03.2025].

Druga pocztówka Wydawnictwa „Polonia” z Krakowa, z lat 20. XX w., jest reprodukcją fotografii Marjana Fuksa i przedstawia Naczelnika Państwa – Józefa Piłsudskiego, który wręcza sztandar pułkownikowi Kamińskiemu, wyruszającemu ze swym pułkiem na wojnę z bolszewikami w 1920 roku. Marjan Fuks (1884-1935), fotograf i pierwszy fotoreporter II RP, utrzymywał na swoich zdjęciach najważniejsze wydarzenia odrađające się Polski. Był założycielem pierwszej w Polsce agencji fotograficznej – Agencji Fotograficznej Marjana Fuksa „Propaganda”.

Pocztówki z kolekcji przedstawiają zarówno dowódców Bitwy Warszawskiej, jak i bohaterskich żołnierzy, sceny z pola walki oraz miejsca pamięci. Działania zbrojne stały się tematem monumentalnych obrazów, szczególnie Wojciecha i Jerzego Kossaków. Jerzy Kossak (1886-1955), określany jako twórca malarstwa niepodległościowego, w dużej mierze koncentrował się na epopei Legionów Piłsudskiego i wojny bolszewickiej 1920 r.⁴ Namalował kilkanaście obrazów poświęconych bitwom i potyczkom stoczonym z wojskami sowieckimi, które były reprodukowane i wydawane w okresie międzywojennym w formie kart pocztowych.

Osobną grupę stanowi zestaw kolekcjonerskich kart pocztowych z ilustracjami Bohdana Wróblewskiego (1931-2017). Ten polski grafik i ilustrator był absolwentem Akademii Sztuk Pięknych

⁴ Kazimierz Olszański, *Jerzy Kossak*, Ossolineum, Wrocław-Kraków, 1982.

w Warszawie. W 1957 roku obronił dyplom w pracowni mistrza polskiej ilustracji – Jana Marcina Szancera. Rysował z niezwykłą precyzją, wyłącznie ręcznie, przy użyciu gwaszy i tuszu. Był autorem ilustracji prezentujących historię rozwoju techniki, w szczególności lotnictwa wojenskowego i cywilnego, przemysłu samochodowego, kolejnictwa itp. Opublikował kilka bogato ilustrowanych autorskich albumów, na przykład: *Jaki znak twój? – orzeł biały*, o ikonografii związanej z godłem Polski i z historią polskiej wojskowości. Wspomnieć w tym miejscu należy także o twórczości współczesnego artysty grafika – Piotra Karszni, który jest autorem licznych rysunków dotyczących Bitwy Warszawskiej, reprodukowanych w formie pocztówek.

W kolekcji można podziwiać także wizerunki plakatów propagandowych z okresu wojny polsko-bolszewickiej. Tematycznie dotyczą nawoływania do wstąpienia w szeregi Wojska Polskiego i wzmacniania wśród Polaków ducha walki z najeźdźcą. Obrazują również dramatyczne zagrożenie, niesione przez bolszewików, dla bytu państwa i narodu polskiego. Charakterystyczny w tej grupie jest plakat autorstwa Stanisława Sawiczewskiego (1866-1943), ukazujący sylwetkę generała Józefa Hallera oraz napis: „Wstąp do Wojska. Broń ojczyzny”. Na plakatach z tamtego okresu oddziaływano na odbiorców, przekazując im obrazy ukazujące jak może wyglądać kraj po przejęciu władzy przez bolszewików. Pokazują one zgliszcza

budynków i ogromną łunę ognia. Opatrzono są znamiennymi napisami: „Wróg nadchodzi – patrz co niesie!” czy „Wolność bolszewicka”.

Zwycięstwo w Bitwie Warszawskiej nad bolszewikami nie byłoby możliwe, gdyby nie zwycięskie walki pod Radzyminem i Ossowem. 13 sierpnia 1920 roku pod Radzyminem rozpoczęła się decydująca faza wojny polsko-bolszewickiej, kluczowa dla obrony Warszawy i możliwości wyprowadzenia uderzenia na siły sowieckie. Pocztówki ukazujące Radzymin – miejsce szczególne na mapie Polski, ale także w polskiej historii – są licznie reprezentowane w kolekcji Mariana Sołobodowskiego. Upamiętniają między innymi historyczną wizytę Ojca Świętego Jana Pawła II, który 13 czerwca 1999 roku modlił się na cmentarzu Żołnierzy Polskich 1920 roku w Radzyminie. Spotkał się On wówczas z żyjącymi bohaterami wojny polsko-bolszewickiej. „Wiecie, że urodziłem się w roku 1920, w maju, w tym czasie, kiedy bolszewicy szli na Warszawę. I dlatego noszę w sobie od urodzenia wielki dług w stosunku do tych, którzy wówczas podjęli walkę z najeźdźcą i zwyciężyli, płacąc za to swoim życiem. Tutaj, na tym cmentarzu, spoczywają ich doczesne szczątki” – mówił papież.

Karty pocztowe ze zbiorów Mariana Sołobodowskiego są często prezentowane na krajowych wystawach i cieszą się ogromnym zainteresowaniem. Większość tych ekspozycji miała swój początek w Muzeum Niepodległości: *Gaude*

Mater Polonia. 1050 rocznica Chrztu Polski (2016), *O niepodległość. Wystawa pocztówek Mariana Sołobodowskiego* (2019), *Naprawdę jaka jesteś nie wie nikt. Wystawa pocztówek z okazji Dnia Kobiet* (2022), *Wielkanoc na pocztówkach ze zbiorów Mariana Sołobodowskiego* (2024), *Tadeusz Kościuszko i jego Insurekcja* (2025). Pierwsza odsłona poświęcona Bitwie Warszawskiej 1920 roku została zorganizowana w 100. rocznicę Bitwy Warszawskiej w Gmachu Głównym Muzeum im. ks. dr. Władysława Łęgi w Grudziądzu

w dniach 29.09.2020 – 02.01.2021 r. Została pokazana w ramach projektu *Wygrać Polskę czyli „Cud nad Wisłą*. W 2024 roku zaprezentowano ją w Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie, najmłodszym Oddziale Muzeum Niepodległości w Warszawie. Z uwagi na to, że cieszy się ona wciąż niesłabnącym zainteresowaniem, kolejne jej odsłony będzie można zobaczyć także w tym roku, między innymi w Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej oraz Muzeum Ziemi Mińskiej w Mińsku Mazowieckim.

Marzena Jaworska

JERZY KOSSAK (1886-1955)

MALARZ WOJNY POLSKO-BOLSZEWICKIEJ

Najmłodszy z malarskiego klanu Kossaków – Jerzy – syn Wojciecha i Marii z Kisielnickich, wnuk Juliusza, brat poetki Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej i pisarki Magdaleny Samozwaniec, jest artystą cały czas niedocenianym. Wpływ na to miało kilka czynników, z których jednym jest podejmowana przez niego tematyka obrazów dotycząca wojny polsko-bolszewickiej, a więc okresu w historii Polski, który w czasach PRL był pomijany milczeniem. Artysta doczekał się monografii autorstwa Kazimierza Olszańskiego¹ – wybitnego badacza twórczości malarskiej rodu Kossaków dopiero w 1992 roku, gdyż zmiana ustroju sprawiła, że anatema cenzury, jak napisał Olszański, która ciążyła nad twórczością Jerzego Kossaka niemal do końca PRL, po prostu się skończyła.

Jerzy Kossak urodził się 11 września 1886 roku w rodzinie malarskiej. Ukończył Gimnazjum Św. Jacka w Krakowie, a następnie Szkołę Kadetów. W rodzinie zwany „Coco”, od najmłodszych lat przejawiał

uzdolnienia plastyczne. Nauki malarstwa pobierał w pracowni dziadka i ojca, zaczynając od podpatrywania i kopiowania podmalówek. Często malował obrazy razem z ojcem, na co wskazywały wspólne sygnatury. Nie dał się nakłonić do podjęcia studiów artystycznych.

W 1911 roku poślubił Ewę Kaplińską, pochodzącą z rodziny ziemiańskiej. Młoda para zamieszkała w Kossakówce, w tzw. Domu Babci, który po gruntownym remoncie został nazwany Jerzówką. W 1917 roku małżeństwu urodziła się córka Maria. Podczas I wojny światowej Jerzy służył w randze porucznika w 2. Pułku Ułanów austriackich na froncie włoskim, a później w dywizjonie pancernym.

Jako malarz debiutował na wystawach w Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych w Poznaniu i w Krakowie w 1911 roku, wystawiając cykl napoleoński, składający się z ośmiu obrazów namalowanych w roku 1910. Właściwie można powiedzieć, że do roku 1927 zajmował się pracą w tzw. „fabryczce Kossaków”. Praca polegała na tym, że kopiował obrazy ojca zmieniając pewne szczegóły i różnicując

¹ K. Olszański, *Jerzy Kossak*, Wrocław 1992.

formaty. Często obrazy poprawiał potem ojciec i podpisywał. A bywało i tak, że podpisywał je syn ojcowskim podpisem. Wszystko po to, by rodzina mogła żyć na wysokim poziomie. Za najlepszy okres twórczości Jerzego Kossaka uchodzą lata 1927-1939. Wtedy powstały jego najlepsze prace, oryginalne, samodzielne, skomponowane według własnych pomysłów, w znacznej części dokumentalne. Wśród nich są obrazy poświęcone walkom legionowym oraz walkom z bolszewikami – tryptyki: *Bitwa pod Dytiatynem*², *Nocny bój o Rafajłową* oraz płótna: *Pościg 6. Pułku Ułanów za bolszewikami*, *Pościg ułanów krechowieckich za bolszewikami*, *Rozprawa o Lwów*, *Cud nad Wisłą*, *Wymarsz Pierwszej Kompanii Kadrowej z Oleandrów* oraz *My Pierwsza Brygada*.

Artysta malował także znane z wielu wersji sceny typu „ułan-koń-dziewczyzna”, w ramach cyklu pt. *Wesoła Wojna* oraz niezliczone pościgi ułanów i potyczki. Ilustrował również baśnie braci Grimm i ballady Mickiewicza. W roku 1938 wykonał 27 olejnych obrazków do *Albumu Wojska Polskiego*, ilustrujących mundury i uzbrojenia wojska od XII wieku do roku 1918. Do ostatnich obrazów, powstałych tuż przed wybuchem wojny w 1939, należy tryptyk *Bitwa kawaleryjska pod Komarowem 31 sierpnia 1920 roku*.

² Bitwa pod Dytiatynem stoczona 16 września 1920 między niewielkim oddziałem Wojska Polskiego, a dwiema brygadami bolszewickimi. Pomimo przegranej Polacy zdołali powstrzymać na wiele godzin oddziały nieprzyjaciela. Bitwa ta zyskała miano Polskich Termopil. Jerzy Kossak podjął temat bitwy pod Dytiatynem cztery razy. Tryptyk jest najśłynniejszą realizacją.

W miarę sielankowe życie artysty, który poza malarstwem sporo czasu poświęcał sportowi jeździeckiemu oraz polowaniom i podobnie jak dziadek oraz ojciec był przyzwyczajony do rozrzutnego trybu życia, załamała wojna 1939 roku. Najpierw w roku 1940 umarła żona Ewa, potem w 1942 – ojciec, a rok później, w 1943, matka. Jerzy poślubił młodszą od siebie o 24 lata Elżbietę Dzięciołowską-Śmiałowską; z tego małżeństwa urodziły się córki: Gloria (1941) i Simona (1943). Artysta przeżył wojnę umierając 11 maja 1955 roku. Pochowany został w grobowcu rodzinnym na cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Pisano o nim, że był pozbawiony większych ambicji, zdał się na tradycję rodzinną, na wzory malarstwa swoich poprzedników, nie wypracowując własnego stylu i własnej konwencji malarskiej. Jednak na postrzeganie jego twórczości wpływ miało kilka czynników.

Po pierwsze: ciężar nazwiska, czyli sława poprzedników. Po drugie: sytuacja finansowa, w jakiej zostawił go umierający w 1942 roku ojciec, a więc długi. Wreszcie po trzecie: czasy, w których przyszło mu żyć. Warto bowiem zwrócić uwagę, że nie tylko życie w cieniu wielkiego ojca miało wpływ na postrzeganie Jerzego Kossaka, ale też zmiany ideowe, jakie nastąpiły w Polsce po 1945 roku, które nie sprzyjały artystom malującym dzieła o takiej tematyce, jaką zajmowali się Kossakowie.

Juliusza Kossaka jeszcze w miarę poważano, ale Wojciecha uważano za ma-

larza cesarzy, zaś Jerzym po prostu gardzono. Pierwsza publikacja poświęcona rodzinie Kossaków ukazała się dopiero pod koniec lat 60. Były to *Wspomnienia* Wojciecha Kossaka. Pierwszy album monograficzny tego artysty wydano dopiero w latach 70., dekadę później opublikowano *Listy* Wojciecha Kossaka, a potem monografię Juliusza. Natomiast najmłodszy z Kossaków – Jerzy – opracowania pióra znawcy twórczości Kossaków, Kazimierza Olszańskiego, doczekał się dopiero w latach 90., a więc już po przemianach ustrojowych. Wszystko dlatego, że głównymi tematami w malarstwie, jakimi zajmował się Jerzy Kossak, była historia legionów polskich oraz wojny polsko-bolszewickiej, a były to tematy niewygodne dla władz PRL.

To dlatego chętnie pisano o nim jako o malarzu kiepskim, skupionym na masówce, którą zarabiał na życie „produkując” niejako obrazy, o których wiadomo było, że się sprzedadzą, bo powielały motywy znane z płócien dziadka i ojca. Na dodatek często to on zaczynał obrazy wg wskazówek ojca, a Wojciech potem je kończył. Bywało jednak tak, że podpisywał je imieniem ojca, by uzyskać większą cenę. Działo się tak zazwyczaj wtedy, gdy Wojciech był na wyjeździe. Wreszcie na ocenę Jerzego przez potomnych miały wpływ listy jego ojca, który wielokrotnie pisał w nich, jak bardzo jest synem rozczarowany. Oto wymarzył sobie ideał następcy, a ten nie spełnia jego oczekiwań. Chociaż bywało też, że chwalił swojego pierworodnego.

Ponadto, jak stwierdził monografista malarskiego rodu – Kazimierz Olszański, na postrzeganie twórczości Jerzego Kossaka miało wpływ porównanie z pracami Wojciecha, dokonywane w myśl zasady: jak obraz podobny do prac Wojciecha to dobry, a jak niepodobny to zły. To sprawiło, że ukuło się twierdzenie, iż Jerzy „nie zdołał wypracować sobie własnego widzenia, indywidualnego stylu, czy choćby nieco odmiennych form plastycznych – nie osiągnął samodzielności twórczej”³. Jakby tego było mało, Jerzy nigdy nie miał swojej indywidualnej wystawy.

Wspomniany Olszański zwrócił też uwagę, że powojenni krytycy sztuki nie zauważali sporej części obrazów Jerzego Kossaka – „dobrych, samodzielnie skomponowanych, wypracowanych rzetelnie, wykonanych z dokumentalną dbałością, na zadowalającym poziomie malarskim, których mogłoby mu pozazdrościć wielu znanych malarzy”⁴, bo tych obrazów po prostu nie znali. Nie istniały w świadomości społecznej, nie były nigdy wystawiane, nie było ich w żadnym muzeum, nigdzie ich nie reprodukowano. Były to obrazy przechowywane w domach prywatnych, ukrywane najpierw przed niemieckim, a potem sowieckim okupantem, potem przed obcą i wewnętrzną władzą. Wiele z nich przepadło jeszcze podczas wojny. Wreszcie wpływ na to wszystko miał... socrealizm, który został ogłoszony jako nurt obowiązujący w sztuce. A jego założenia wykluczały

³ K. Olszański, *Jerzy Kossak*, Warszawa 1992, s. 18.

⁴ K. Olszański, *Jerzy Kossak*, Warszawa 1992, s. 6.

malowanie takich tematów, którymi interesował się artysta.

Co związanego z wojną polsko-bolszewicką malował Jerzy Kossak? Przede wszystkim niezwykle ważnym dziełem jest tryptyk *Bitwa pod Dytiatynem*, który powstał na podstawie relacji uczestników. W centrum obrazu o wymiarach ok 75 cm na 240 znajdował się *Atak jazdy bolszewickiej na 4 baterie*, na bocznych skrzydłach *Poranek 16 września*, czyli bateria ukazana przed bitwą i *Po bitwie*. Obraz pokazywał dramat rozgromionego oddziału. Przed wojną tryptyk znajdował się w Departamencie Artylerii Ministerstwa Spraw Wojskowych w Warszawie. W 1931 r. znalazł się w Stryju wraz 1. Pułkiem Artylerii Motorowej. Tam zastało go wkroczenie armii sowieckiej w 1939 r. Dalszych losów tryptyku możemy się tylko domyślać, choć jest to dziwne, bo przecież bitwa była Polskimi Termopilami. W tymże samym 1931 roku Jerzy namalował kolejny obraz o tym samym tytule i wtedy jego *Bój pod Diatyninem 16 września 1920 roku* (wymiały: 150 x 250) został odznaczony brązowym medalem na wystawie w Zachęcie.

Najważniejszym jest *Cud nad Wisłą*, którego artysta w roku 1930 wykonał trzy egzemplarze, za każdym razem dokonując niewielkich zmian w szczegółach. Pierwszy miał wymiały 94 x 145 cm i znajdował się w prywatnych rękach, drugi o wymiarach 150 x 200 był w USA, a trzeci o wymiarach 177 x 283 był w klubie lotników w Nottingham. Na obrazie jest ujęty ksiądz Skorupko, choć zginął dzień

wcześniej pod Ossowem. Widoczny też Piłsudski, choć go wtedy nie było. Obraz był zakazany w PRL i obłożony cenzurą przez 50 lat. Jednak w okresie 20-lecia obrazy dotyczące wojny polsko-bolszewickiej cieszyły się wielkim powodzeniem w USA. Wojciech Kossak w jednym z listów wystanych do żony z Ameryki pisał: „Jego Cud Wisły biorą bracia Ruszkiewicz za 300-400 dolarów... To wiem tylko, że gdybym przyjechał tutaj z Dżerym, to by Piłsudskich Dżery napaskudził z pół kopy, a ja grube zarobił pieniądze”⁵. Piłsudski był wtedy wśród tzw. „polonusów” bardzo popularny. Nic więc dziwnego, że w innym liście Wojciech pisał: „Piłsudski jest interes i to ciągły, w mniejszych i większych formatach”⁶.

Kolejne obrazy Jerzego Kossaka, dotyczące wojny polsko-bolszewickiej, to *Rozprawa o Lwów – zwycięski bój pod Kurowicami*, przedstawiający stoczoną w dniu 18 sierpnia 1920 roku bitwę strzelców kresowych z Armią Budionnego. Ważne jest również przedstawienie zatytułowane *Bitwa pod Grebionką* (9 lipca 1920), a pokazujące walki polskiego 16. Pułku Piechoty mjr. Karola Weissa de Helmenau z oddziałami sowieckiej 17. Dywizji Strzelców, w czasie lipcowej ofensywy Frontu Zachodniego Michaiła Tuchaczewskiego, w okresie wojny polsko-bolszewickiej.

⁵ W. Kossak, *Listy do żony i przyjaciół (1883–1942)*, Kraków 1985, T. II, s. 528.

⁶ W. Kossak, *Listy do żony i przyjaciół (1883–1942)*, Kraków 1985, T. II, s. 417.

Jednym z bardziej znanych przed wojną dzieł Jerzego Kossaka jest *Bitwa kawaleryjska pod Komarowem 31 sierpnia 1920 roku*. Był to tryptyk zamówiony przez Centrum Wyszukolenia Kawalerii w Grudziądzu. Niestety obraz przepadł po wkroczeniu Niemców do Grudziądza i los jego jest nieznany.

Do tego dochodzą takie obrazy, jak namalowany jeszcze w 1920 roku *Pościg ułanów za bolszewikami w saniach*, który doczekał się autorskiej repliki, a także stworzony w dwóch wersjach (z roku 1923 i 1925) obraz przedstawiający *Atak ułanów polskich na Bolszewików*. Całości dopełnia wprawdzie podpisany imieniem Wojciecha, ale namalowany przez Jerzego w roku 1927 *Konwój jeńców bolszewickich eskortowany przez ułanów polskich*.

Na ziemiach polskich już na początku XX wieku pocztówki stały się obiektami niosącymi treść nie tylko na stronie, na której pisano wiadomości od nadawcy do adresata, ale również na tej drugiej. To wtedy zaczęła się rozwijać filokartystyka, czyli zbieranie pocztówek. Bardzo często na pocztówkach przedstawiano widoki miast, ale też malarstwo, by obrazy wielkich mistrzów trafiły pod przysłowiowe strzechy. Zwycięstwo Polaków nad bolszewikami było wykorzystywane przez polską propagandę, dlatego obrazy przedstawiające te wydarzenia trafiły na pocztówki, będące w tamtym czasie najpopularniejszym nośnikiem prezentującym nie tylko polskie malarstwo, ale też wszelkie treści patriotyczne.

W kolekcji Mariana Sołobodowskiego znajduje się 8 pocztówek pokazujących obrazy Jerzego Kossaka, związane z wojną polsko-bolszewicką. Większość z nich przedstawia sceny zwycięstwa lub tuż przed zwycięstwem.

Oprócz stanowiących przedstawienia apoteozy Józefa Piłsudskiego znajduje się reprodukcja jednej z części słynnego zaginionego obrazu *Bitwa kawaleryjska pod Komarowem 31 sierpnia 1920 roku*, wydana na pocztówce przez wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie. Przedstawia scenę rozgromienia konnej armii Budionnego przez Polską kawalerię pod Komarowem dnia 31 sierpnia 1920 r. Na odwrocie pocztówki znalazła się dodatkowa informacja przeznaczona dla odbiorcy, która brzmi: „Drugi pułk Szwoleżerów pod dowództwem mjr R. Ruppa zdobywa szarżą Wzgórze 255 na północ od woli Śniatuckiej”. Jest tu też *Konwój jeńców Bolszewickich eskortowany przez ułanów*. Najwięcej jest jednak reprodukcji słynnego obrazu *Cud nad Wisłą*, który na pocztówkach reprodukowany jest nie tylko w całości, ale też we fragmentach, zaś te fragmenty najczęściej mówią o tym, jakie treści starano się przekazać odbiorcom. Mamy więc fragment zatytułowany przez wydawcę pocztówki *Apoteoza zwycięstwa*. Przedstawiona została na nim figura Matki Boskiej stojącej na księżycu i trzymającej w rękach pioruny. To pomieszanie dwóch przedstawień ikonograficznych, czyli Matki Boskiej Łaskawej ze złamanymi strzałami wraz z Matką Boską Immaculatą,

czyli Niepokalaną, przedstawianą jako stojącą na księżycu. Jest fragment zatytułowany *Ksiądz Ignacy Skorupka*, na którym biegnący z krzyżem w ręku kapłan zagrzewa towarzyszy do boju. Jest wreszcie fragment zatytułowany *Pogrom Bolszewików*, na którym przedstawieni zostali uciekający przed śmiercią z rąk polskiej armii żołnierze radzieccy.

Obraz *Cud nad Wisłą* Jerzego Kossaka należy do najśłynniejszych przedstawień opiewających zwycięstwo w wojnie polsko-bolszewickiej. Należy też do najczęściej reprodukowanych obrazów artysty, który w PRL spotykał się z pogardą, umierając 70 lat temu w cieniu sławnego ojca i dziadka.

Małgorzata Karolina Piekarska

KATALOG

WYKAZ SKRÓTÓW

art. – artystyczny, artysta
CAF – Centralna Agencja Fotograficzna, organizacja prasowa
FDC – pierwszy dzień obiegu (*first day cover*)
fot. – fotografia, fotografował
GOK – Gminny Ośrodek Kultury
Kraj. Stow. – Krajowe Stowarzyszenie
lit. – litografia
mal. – malarz, malował, malarstwo
MON – Ministerstwo Obrony Narodowej
MS – Marian Sołobodowski
nakł. – nakładca, nakładem
oprac. graf. – opracowanie graficzne
PPTiT – Polska Poczta, Telegraf i Telefon
PTTK – Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
p.w. – pod wezwaniem
PZF – Polski Związek Filatelistów
proj. – projekt, projektował
Sal. Mal. Polsk. – Salon Malarzy Polskich
ser. – seria
Tow. – Towarzystwo
TSL. – Towarzystwo Szkoły Ludowej
UMiG – Urząd Miasta i Gminy
Wyd. Oświat. – Wydawnictwo Oświatowe
Zakł. Graf. – Zakłady Graficzne

WYKAZ POCZTÓWEK W UKŁADZIE TEMATYCZNYM

1. Mapa POLOGNE
2. Godła województw – mazowieckiego i pomorskiego
3. Polskie herby na pocztówkach
4. Pocztówki patriotyczno-religijne o obronie Niepodległej Polski
5. Twórcy Niepodległości w czasie wojny 1920
6. Naczelný Wódz Józef Piłsudski (1867-1935)
7. Generał Józef Haller i Błękitna Armia
8. Generał Józef Haller i zaślubiny Polski z morzem 10 lutego 1920 r.
9. Gmach Politechniki Warszawskiej – szczególne miejsce dla gen. J. Hallera oraz kościół p.w. Najświętszego Zbawiciela w Warszawie
10. Generał Józef Haller w Mińsku Mazowieckim
11. Papież Pius XI
12. Ksiądz Ignacy Jan Skorupka (1893-1920)
13. Pocztówki autorskie Piotra Karszni
14. Generałowie i dowódcy podczas wojny 1920 r.
15. Bohaterowie Bitwy Warszawskiej 1920 r.
16. Pocztówki autorstwa Bohdana Wróblewskiego
17. Pamiątki 10. rocznicy Cudu nad Wisłą 1920-1930
18. Pomniki upamiętniające bohaterów Bitwy Warszawskiej i wojny polsko-bolszewickiej
19. Papież Jan Paweł II w Radzyminie 13 czerwca 1999 r.
20. Radzymin współcześnie
21. Szlaki Bitwy Warszawskiej 1920 r.

22. Warszawa lata 20. XX wieku
23. Warszawo do broni! 1920
24. Wiersze Edwarda Słoińskiego, poety-legionisty (1872-1926)
25. Osoby duchowne zaangażowane w wojnę polsko-bolszewicką
26. Uczestnicy walk z bolszewikami
27. Żołnierze wojny 1920 r.
28. Pociągi pancerne w wojnie 1920 r.
29. Samochody pancerne w wojnie 1920 r.
30. Plakaty propagandowe z 1920 r.
31. Obrona Lwowa – Orlęta
32. I Korpus Wojsk Polskich na Wschodzie
33. Miejsca bitew upamiętnione przez polskich malarzy
34. Lata 20. XX w. utrwalone w obrazach polskich malarzy
35. Bolszewicy na obrazach Wojciecha Kossaka
36. Rosjanie – lata 20. XX wieku
37. Koperty FDC i karty pocztowe upamiętniające rok 1920
38. Plakaty upamiętniające rok 1920
39. Karty pocztowe świąteczno-patriotyczne
40. Współczesne karty pocztowe świąteczne, upamiętniające Bitwę Warszawską
41. Historyczne: Wyszaków – Mazowsze – Grudziądz
42. Upamiętnianie wydarzeń z wojny polsko-bolszewickiej

1.
Kartka pocztowa z mapą Polski,
lit. J. Skolimowski,
Wydawca LIT. ART. W. GŁÓWCZEWSKI,
WARSZAWA, 1920,
MS-1

2.
WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE,
 rys. S. Eljasz Radzikowski,
 lit. Fr. Zieliński,
 TSL, 1910,
 MS-2

3.
WOJEWÓDZTWO POMORSKIE,
 rys. S. Eljasz Radzikowski,
 lit. Fr. Zieliński,
 TSL, 1910,
 MS-3

4.
HERBY KRÓLÓW POLSKICH,
 lit. K. Kranikowski,
 Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich,
 Kraków, 1920,
 MS-4

5.
Orły na Wawelu,
 lit. K. Kranikowski,
 Wydawnictwo Salonu
 Malarzy Polskich w Krakowie,
 Kraków, Nr 4, 1920,
 MS-5

6.

POLSKA. Jeszcze Polska nie zginęła!

Patriotyczne pocztówki polskie z motywami heraldycznymi (pocz. XX w.),
ze zbiorów Marka Sosenki.

Reprint. Studio Wydawnicze Sztuka,
MS-6

7.
Herby miast galicyjskich.
 Polskie herby na pocztówkach (pocz. XX w.),
 ze zbiorów Marka Sosenki.
 Reprint. Studio Wydawnicze Sztuka,
 MS-7

8.

Herby rycerstwa.

Polskie herby na pocztówkach (pocz. XX w.)
ze zbiorów Marka Sosenki.
Reprint. Studio Wydawnicze Sztuka,
MS-8

9.

Herby rycerstwa polskiego.

Polskie herby na pocztówkach (pocz. XX w.),
ze zbiorów Marka Sosenki.

Reprint. Studio Wydawnicze Sztuka,
MS-9

10.

Litwa. Żmudź. Litwo! Ojczyzno moja Ty jesteś jak zdrowie,
druk na podstawie Wydawnictwa Salonu Mal.,
Kraków 1920,
Wydawca ZPAP Program/ EVE, 1991,
MS-372

Już Ją widzieli idącą
Żołnierze nasi w okopach —
Koronę miała na głowie
I krew zakrzepłą na stopach.

E. SKOŃSKI

11.
Już Ją widzieli idącą żołnierze nasi w okopach...,
Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
Kraków, Ser. 131,
lata 20. XX w.,
MS-10

12.

Za przykładem bohaterów,

mal. Adam Setkiewicz, ok. 1915 r.,

Wydawca Muzeum Niepodległości w Warszawie,

2008,

MS-11

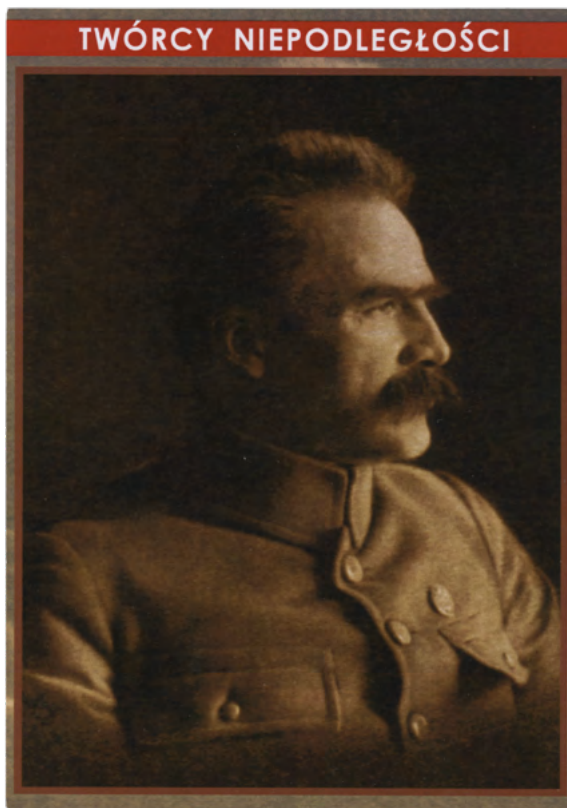
13.
Żyj swobodna Polsko żyj!
 brak wydawcy,
 przed 1918,
 MS-12

14.
Idź walczyć żołnierzu! Taka twoja dola,
 brak wydawcy,
 przed 1918,
 MS-13

15.
TWÓRCY NIEPODLEGŁOŚCI.
Józef Piłsudski (1867-1935),
Departament Wychowania
i Promocji Obronności MON,
Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
oprac. graf. Piotr K. Sztuczyński,
Warszawa, 2011,
MS-14

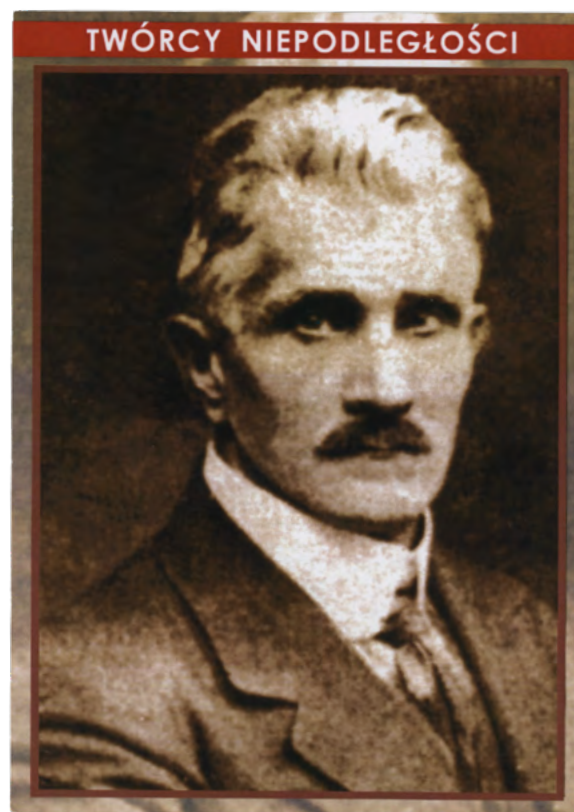
16.
TWÓRCY NIEPODLEGŁOŚCI.
Józef Haller (1873-1960),
Departament Wychowania
i Promocji Obronności MON,
Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
oprac. graf. Piotr K. Sztuczyński,
Warszawa, 2011,
MS-15

17.
TWÓRCY NIEPODLEGŁOŚCI.
Kazimierz Sosnkowski (1885-1969),
Departament Wychowania
i Promocji Obronności MON,
Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
oprac. graf. Piotr K. Sztuczyński,
Warszawa, 2011,
MS-16

18.
TWÓRCY NIEPODLEGŁOŚCI.
Ignacy Daszyński (1866-1936),
Departament Wychowania
i Promocji Obronności MON,
Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
oprac. graf. Piotr K. Sztuczyński,
Warszawa, 2011,
MS-17

19.
TWÓRCY NIEPODLEGŁOŚCI.
Wincenty Witos (1874-1945),
Departament Wychowania
i Promocji Obronności MON,
Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
oprac. graf. Piotr K. Sztuczyński,
Warszawa, 2011,
MS-18

20.
TWÓRCY NIEPODLEGŁOŚCI.
Edward Śmigły-Rydz (1886-1941),
Departament Wychowania
i Promocji Obronności MON,
Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
oprac. graf. Piotr K. Sztuczyński,
Warszawa, 2011,
MS-19

Fot. Marjan Fuks.

NACZELNIK PAŃSTWA WRĘCZA SZTANDAR PUŁKOWNIKOWI KAMIŃSKIEMU RUSZAJĄCEMU ZE SWYM PUŁKIEM NA WOJNĘ Z BOLSZEWIKAMI W R. 1920.

21.

Naczelnik państwa wręcza sztandar pułkownikowi Kamińskiemu ze swym pułkiem na wojnę z bolszewikami w r. 1920,

„Polonia”, Kraków, Nr 319,

lata 20. XX w.,

MS-21

**ROK 1920. MARSZAŁEK PIŁSUDSKI
NA PLACU BOJU POD DĘBLINEM NAD WISŁĄ.**

Naczelnny wódz Józef Piłsudski, przewidując, że bolszewicy uderzą całą siłą na Warszawę i że zechcą sforsować Wisłę pod Płockiem, zdołał pod koniec lipca 1920. roku w miejscu zasłoniętym przez twierdzę Dęblin i uścisłe Wieprza zebrać dwie armie, jedną pod dowództwem Rydza Smigłego, a drugą pod wodzą gen. Sierskiego. Stanowiący zaś sam na czele tych armii odbywał ich przeglądy, wzmacniał w nich ducha i czekał sposobnej chwili na uderzenie na wroga, nie domyślającego się nawet ich istnienia.

22.

**Rok 1920. Marszałek Piłsudski
na placu boju pod Dęblinem nad Wisłą,**
brak informacji,
MS-22

Józef PIŁSUDSKI
(1867-1935)

Wybitny działacz niepodległościowy, na przełomie XIX/XX w. związany z ruchem socjalistycznym (PPS), mąż stanu, twórca i dowódca I Brygady Legionów Polskich (1914-1916/17), Naczelnik Państwa (1918-1922), jeden z głównych twórców Polski Odrodzonej, I Marszałek Polski (1920), Naczelnny Wódz w wojnie polsko-bolszewickiej, w maju 1926 dokonał przewrotu wojskowego, dwukrotnie był premierem, także min. spraw wojskowych i głównym inspektorem sił zbrojnych. 1926-1935 faktyczny przywódca obozu rządzącego (sanacja).

[1] Całe życie walczyłem o znaczenie tego, co zowie imponderabilia, jak – honor, cnota, męstwo i w ogóle siły wewnętrzne człowieka, a nie dla starania o korzyści własne czy swego najbliższego otoczenia.

[2] Czy możliwą w ogóle jest w Polsce (...) już nie mówię, wspólna praca rozmaitych grup i stronnictw, lecz nawet wzajemne zrozumienie, bez natychmiastowego podkopywania na zewnątrz wysiłku poszczególnego, bez natychmiastowych obaw i podejrzeń co do stronnicy celów i zadań, bez wreszcie dreszczu trwogi przed powodzeniem lub nawet możliwością powodzenia osób, grup, stronnictw obcych.

23.

Józef Piłsudski (1867-1935). 90. rocznica odzyskania przez Polskę Niepodległości.
Cykl kart pocztowych: Myśli wielkich Polaków o ojczyźnie,
Wydawca Muzeum Niepodległości w Warszawie,
2008,
MS-23

„Wierzę, że naród polski ma przed sobą wielką przyszłość”.

Edward Smigły-Rydz

Mazowsze.
serce Polski

24.

Reprodukcja fotografii Marszałka Józefa Piłsudskiego,
zaproszenie w formie pocztówki,
Muzeum Regionalne w Siedlcach,
2011,
MS-24

25.

Twórcy niepodległości. Józef Piłsudski (1867-1935),
Departament Wychowania i Promocji Obronności MON,
Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej,
oprac. graf. Piotr K. Sztuczyński,
Warszawa, 2011,
MS-25

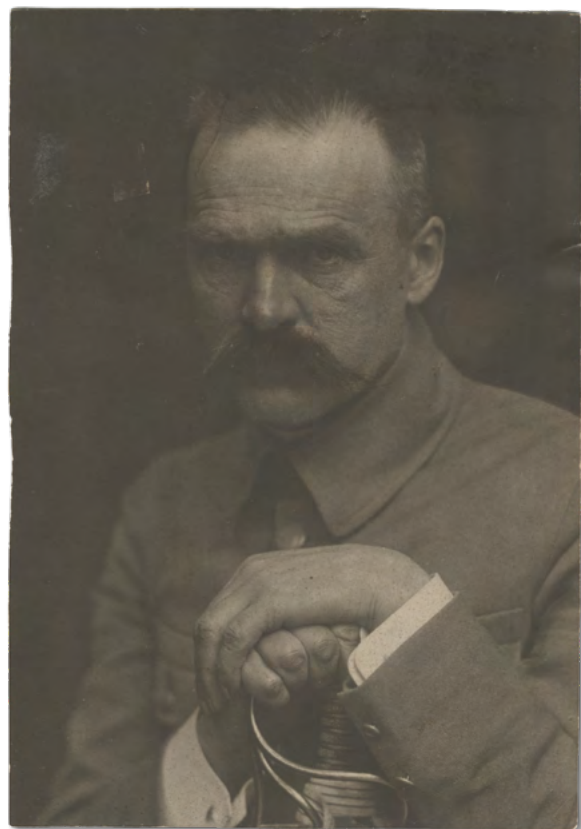

26.
70-lecie odzyskania niepodległości.
Józef Piłsudski (1867-1935),
Krajowa Agencja Wydawnicza,
fot. CAF-archiwum,
1988,
MS-26

27.
Józef Piłsudski,
pocztówka fotograficzna,
brak informacji,
przed 1939,
MS-27

28.
Józef Piłsudski,
brak informacji,
przed 1939,
MS-28

29.

J. Piłsudski - Wilno 1919 r.

(ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego),

Wydawca Graf_ika,

MS-29

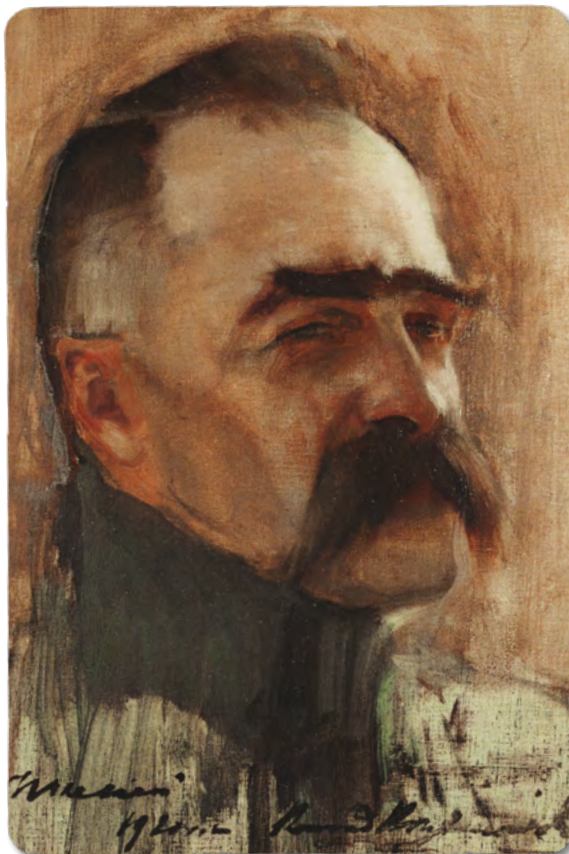
30.
J. Piłsudski - 1916-17 r.
(ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego),
Wydawca Graf_ika,
MS-30

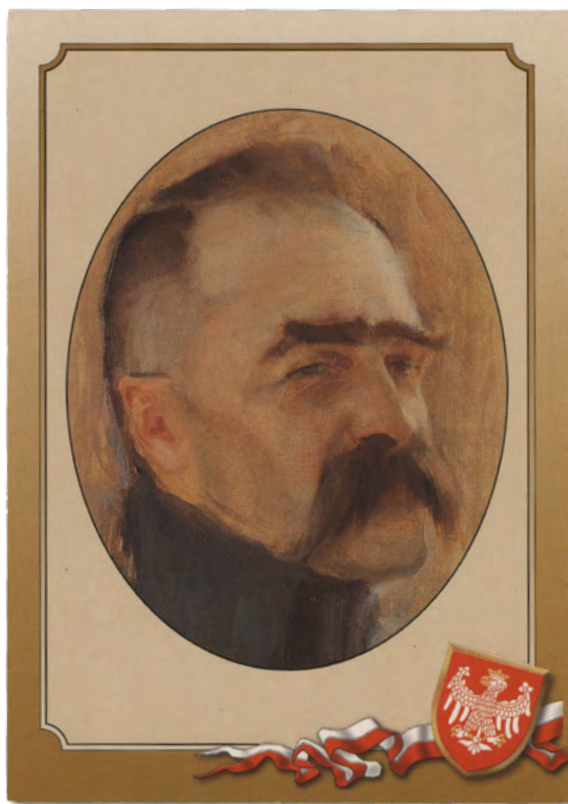
31.
J. Piłsudski VM - 1920 r.
(ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego),
Wydawca Graf_ika,
MS-31

32.
Portret Józefa Piłsudskiego,
 Konrad Krzyżanowski (1920 r.),
 Wydawca Graf_ika,
 MS-32

33.
Kronika Polski. Seria:
Sławni Polacy (27).
K. Krzyżanowski,
Józef Piłsudski,
 Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie,
 fot. J. Kozina,
 Wydawnictwo Kluszczyński,
 Kraków,
 MS-33

34.
Józef Haller,
pocztówka fotograficzna,
brak informacji,
przed 1939,
MS-34

35.
Józef Haller,
 Wydawnictwo Salonu
 Malarzy Polskich w Krakowie,
 Ser. 121-31,
 przed 1939,
 MS-35

36.
**Galeria Malarstwa Historycznego
 Muzeum Niepodległości.**
Gen. Józef Haller,
 Magdalena Latosiewicz,
 akryl, płótno, 40 x 60 cm,
 Wydawca Muzeum
 Niepodległości w Warszawie,
 2020,
 MS-36

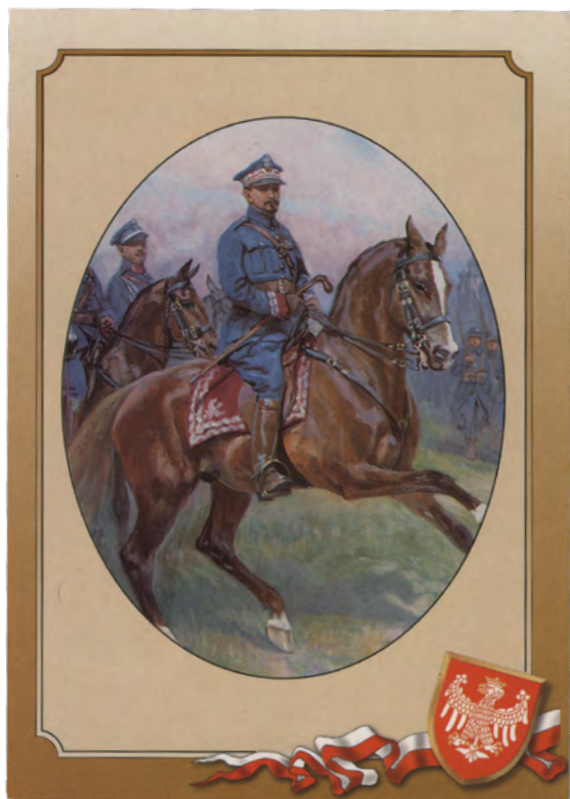
37.
Wręczenie przez Komitet Narodowy Polski w Paryżu generałowi Hallerowi nominacji na głównodowodzącego sił zbrojnych polskich we Francji,
 pocztówka fotograficzna,
 Rotograwiura Drukarni i Księgarni Św. Wojciecha w Poznaniu,
 lata 20. XX w.,
 MS-37

38.
Oficerowie i szeregowi armii gen. Hallera,
 Wydawca Poczta Polska S.A., nr 18/Warszawa,
 proj. Maciej Jędrzyk,
 XI 2018,
 MS-38

39.
Zaślubiny Polski z morzem 10 lutego 1920 r.,
 W. Kossak,
 Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
 przed 1939,
 MS-39

40.
Kronika Polski. Seria:
Sławni Polacy (29).
Gen. Józef Haller,
 portret pędzla F. Francica,
 Muzeum Narodowe w Krakowie,
 fot. J. Kozina,
 Wydawnictwo Kluszczyński, Kraków,
 MS-40

41.
100. rocznica zaślubin Polski z morzem,
 koperta FDC,
 Poczta Polska S.A.,
 10.02.2020,
 MS-41

42.
R.P. MCMXX. Dnia 10 lutego
na wieczną rzecz pamiątkę
odzyskania morza polskiego:
Puck nad Bałtykiem,
 brak informacji,
 MS-42

43.
Warszawa. Politechnika,
 brak wydawcy,
 10.04.1923 (data stempla pocztowego),
 MS-43

44.
150 lat Politechniki w Warszawie 1826-1976,
 PPTiT,
 11.1976,
 MS-44

45.
Brak tytułu,
rys. T. Cieślewski,
brak wydawcy,
MS-46

46.
**Kościół Najświętszego Zbawiciela
w Warszawie,**
brak wydawcy,
przed 1939,
MS-47

47.
Gen. Józef Haller w Mińsku Mazowieckim – 17.VIII.1920 r.
Święto Hallerowskie w Mińsku Mazowieckim 6-7.06.2010,
 Muzeum Ziemi Mińskiej, Muzeum Niepodległości w Warszawie,
 Stowarzyszenie Wspólnota Polska, 2010,
 MS-48

48.
Tablica poświęcona
gen. Józefowi Hallerowi
w Mińsku Mazowieckim –
7.VI.1920 r.
Święto Hallerowskie
w Mińsku Mazowieckim 6-7.06.2010,
 Muzeum Ziemi Mińskiej,
 Muzeum Niepodległości w Warszawie,
 Stowarzyszenie Wspólnota Polska,
 2010,
 MS-49

49.

***Obraz Matki Bożej Wniebowziętej
(pocz. XX w., autor
Jan Czesław Moniuszko).***

Kościół p.w. Narodzenia NMP
w Mińsku Mazowieckim,
Muzeum Ziemi Mińskiej,
Muzeum Niepodległości w Warszawie,
Stowarzyszenie Wspólnota Polska,
2010,
MS-50

50.

***Pocztówka wydana z okazji
100. rocznicy Bitwy Warszawskiej.
Awers: rys. przedstawiający
gen. Józefa Hallera dziękującego
w dniu 17 sierpnia 1920 roku
w kościele p.w. NNMP, przed obrazem
Matki Boskiej Anielskiej zwanym też
Matką Boską Mińską lub Panią Hallera,
za odniesione zwycięstwo.***

Rys. Beata Sajewska,
Muzeum Ziemi Mińskiej
w Mińsku Mazowieckim,
2020,
MS-51

51.

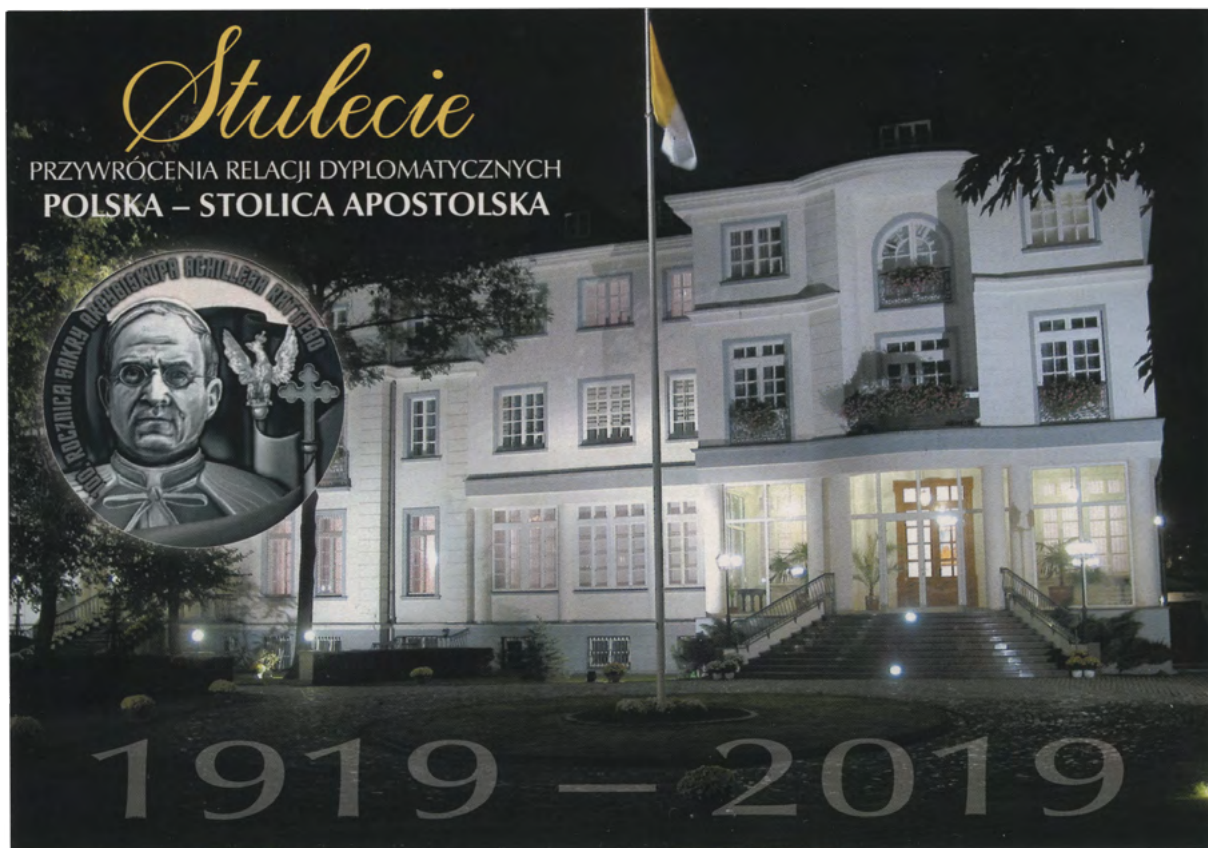
Tryptyk pędzla Bronisława Wiśniewskiego z 1935 r. w ołtarzu głównym konkatedry warszawsko-praskiej. Część centralna: Matka Boska Zwycięska - Patronka Diecezji. Skrzydło lewe: św. Andrzej Bobola i św. Stanisław Kostka proszą Maryję o wstawiennictwo w ocaleniu Polski. Skrzydło prawe: abp Achille Ratti późniejszy papież Pius XI i ks. Ignacy Skorupka dziękują Maryi za wyjednaną łaskę zwycięstwa wojsk polskich pod Radzyminem w 1920 roku,

Wydawca FORMICA,

fot. A. Kossobudzki,

1993,

MS-52

52.
***Stulecie przywrócenia relacji dyplomatycznych
Polska – Stolica Apostolska 1919-2019,***
Wydawca Nuncjatura Apostolska w Polsce,
2019,
MS-54

53.
Jego Św. Ojciec Św. Pius XI,
 pocztówka fotograficzna,
 fot. Marjan Fuks,
 brak wydawcy,
 przed 1939,
 MS-55

54.
Obraz przedstawiający
Papieża Piusa XI,
 mal. E. Windhoff.
 Poniżej jego odręczny podpis „Pius pp XI”,
 Graph. Kunstanstalten F. Bruckmann
 A-G München,
 przed 1939,
 MS-56

55.
**IL PONTEFICE PIO XI IN SEDIA GESTATORIA NELLA
 BASILICA DI SAN PIETRO, E. V. R.,**
 przed 1939,
 MS-57

56.
100-LECIE ORDYNARIATU POLOWEGO,
 koperta FDC, Wydawca Poczta Polska S.A.,
 proj. R. Stefaniak,
 2019,
 MS-373

K S. K A P E L A N I G N A C Y S K O R U P K A
(1893-1920)

Zginął na czele ochotniczej młodzieży atakującej wroga w bitwie
pod Warszawą, o świcie dnia 14 sierpnia 1920 roku.

57.
KS. KAPELAN IGNACY SKORUPKA (1893-1920),
Nakład Koła Księży Prefektów,
przed 1939,
MS-58

58.
Ks. Ignacy Skorupka.
ZGINĄŁ W OBRONIE WARSZAWY
DNIA 14-VIII 1920 r.,
 Wydawca LEONAR,
 pocztówka fotograficzna,
 przed 1939,
 MS-59

59.
Ks. Ignacy Skorupka.
ZGINĄŁ W OBRONIE WARSZAWY
DNIA 14-VIII 1920 r.,
 Wydawca TM,
 pocztówka fotograficzna,
 przed 1939,
 MS-60

60.
Ksiądz Ignacy Skorupka -
kapelan lotny 236 p.p Armii Ochotniczej
im. Bohaterów Powstania 1863/64 roku,
1920 r.,
 Wydawca „FENIX editions”,
 Warszawa,
 MS-61

61.
Śmierć ks. Ignacego Skorupki,
 Muzeum Wojska Polskiego,
 Wydawca Graf_ika,
 MS-62

62.
ŚMIERĆ KS. SKORUPKI pod Radzyminem 1920 r.,
 Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
 143/23, przed 1939,
 MS-63

63.
Bohaterska śmierć ks. Ignacego Skorupki,
 Leonard Wintorowski (1883–1934),
 Wydawca Graf_ika,
 MS-64

64.
Krzyż w miejscu śmierci
ks. Ignacego Skorupki w Ossowie,
 fot. T. Kulesza,
 Wydawca Związek Inwalidów
 Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
 MS-65

65.
Grób Ks. Skorupki.
Cmentarz Powązkowski w Warszawie,
 fot. T. Kulesza,
 Wydawca Związek Inwalidów
 Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
 MS-66

66.
ŁÓDŹ. Pomnik Ks. Skorupki
na tle Katedry,
 Wydawca AKROPOL,
 Kraków,
 MS-67

67.
PAMIĄTKA DZIESIĘCIOLECIA
ODPARCIA NAJAZDU
BOLSZEWICKIEGO,
 pocztówka pamiątkowa 1920-1930,
 brak wydawcy,
 1930,
 MS-65

68.
Pomnik ks. Ignacego Skorupki
na placu przed Katedrą
Warszawsko-Praską,
 brak wydawcy,
 MS-69

69.
Pomnik ks. Ignacego Skorupki
na placu przed Katedrą
Warszawsko-Praską,
 brak wydawcy,
 MS-70

70.
Bohaterowie Bitwy Warszawskiej 1920 Roku,
 Wydawca Starostwo Powiatowe w Wołominie,
 MS-71

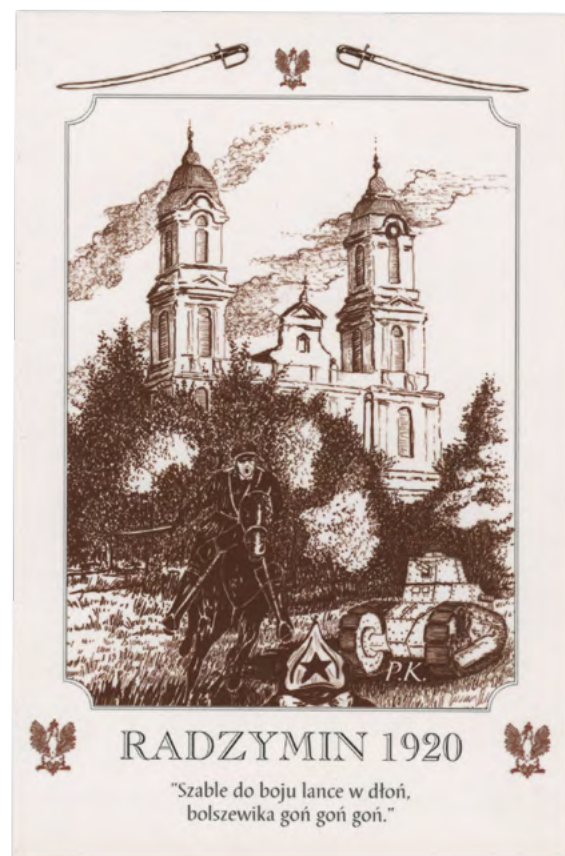

71.
Kapelan hallerczyków,
 Wydawca Poczta Polska S.A., nr 20/Warszawa,
 proj. Maciej Jędrzyk,
 XI 2018,
 MS-72

72.
Katedra św. Floriana,
Wydawca Diecezja Warszawsko-Praska,
MS-374

73.
RADZYMIN 1920.
*„Szable do boju lance w dłoń,
 bolszewika goń goń goń”,*
 rys. tech. tusz: Piotr Karsznia,
 skład. graf. Eryk Przychocki,
 Wydawca Piotr Karsznia,
 MS-73

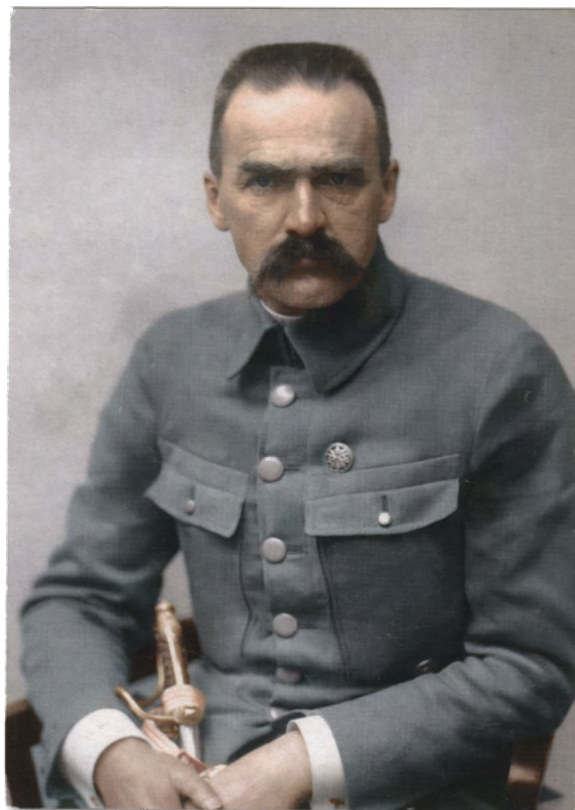
74.
RADZYMIN 1920. Czołg na przedpolach Radzymina,
 rys. Piotr Karsznia,
 Wydawca Piotr Karsznia,
 MS-74

75.
RADZYMIN 1920.
95 rocznica Bitwy Warszawskiej,
 rys. Piotr Karsznia,
 Wydawca Piotr Karsznia,
 MS-75

76.
Ossów 1920,
 rys. Piotr Karsznia,
 Wydawca Piotr Karsznia,
 MS-76

77.
Józef Piłsudski (1867-1935),
Wydawca Poczta Polska S.A.,
31/Warszawa,
proj. R. Stefaniak, T. Dłubisz,
koloryzacja Mirosław Szponar,
VIII/2020,
MS-77

78.
Gen. Józef Haller (1873-1960),
Wydawca Poczta Polska S.A.,
30/Warszawa,
proj. R. Stefaniak, T. Dłubisz,
koloryzacja Mirosław Szponar,
VIII/2020,
MS-79

79.

Tadeusz Rozwadowski (1866-1928),

Wydawca Poczta Polska S.A.,
32/Warszawa,
proj. R. Stefaniak, T. Dłubisz,
koloryzacja Mirosław Szponar,
VIII/2020,
MS-81

80.

Władysław Sikorski (1881-1943),

Wydawca Poczta Polska S.A.,
33/Warszawa,
proj. R. Stefaniak, T. Dłubisz,
koloryzacja Mirosław Szponar,
VIII/2020,
MS-83

81.
Kazimierz Sosnkowski (1885-1969),
Wydawca Poczta Polska S.A.,
34/Warszawa,
proj. R. Stefaniak, T. Dłubisz,
koloryzacja Mirosław Szponar,
VIII/2020,
MS-85

82.
Franciszek Latinik (1864-1949),
Wydawca Poczta Polska S.A.,
36/Warszawa,
proj. R. Stefaniak, T. Dłubisz,
koloryzacja Mirosław Szponar,
VIII/2020,
MS-87

83.

Ignacy Skorupka (1893-1920),
Wydawca Poczta Polska S.A.,
35/Warszawa,
proj. R. Stefaniak, T. Dłubisz,
koloryzacja Mirosław Szponar,
VIII/2020,
MS-89

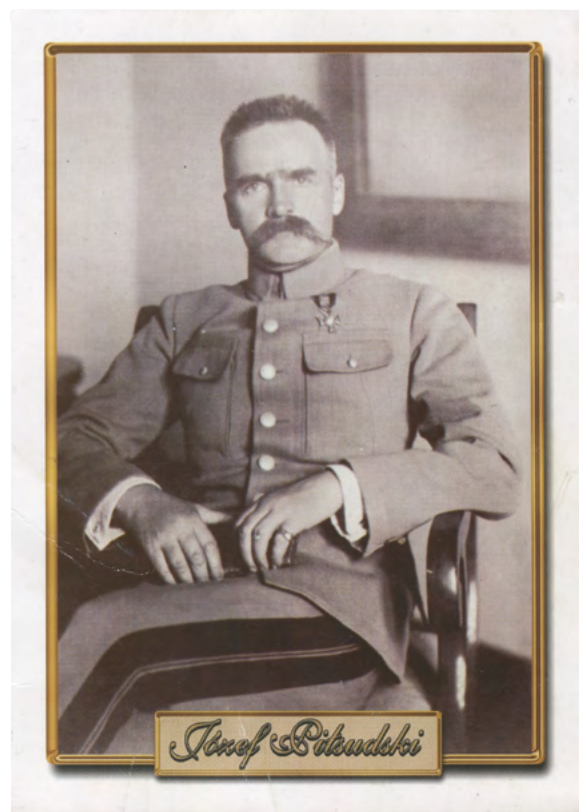

84.

Stefan Pogonowski (1895-1920),
Wydawca Muzeum Niepodległości
w Warszawie,
MS-91

85.
Naczelnny Wódz
Józef Piłsudski (1867-1935),
Wydawca Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-189

86.
Gen. broni Józef Haller (1873-1960),
Wydawca Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-190

87.

**Gen. broni Tadeusz Rozwadowski
(1866-1928),**

Wydawca Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-191

88.

**Gen. dyw. Franciszek Latinik
(1864-1949),**

Wydawca Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-192

89.

**Gen. broni Lucjan Żeligowski
(1865-1947),**

Wydawca Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-193

90.

**Marszałek Polski Edward Rydz-Śmigły
(1886-1941),**

Wydawca Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-194

91.

Gen. dyw. Stanisław Haller
(1872-1940),

Wydawca Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-195

92.

Gen. broni Kazimierz Sosnkowski
(1885-1969),

Wydawca Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-196

93.
Gen. broni Władysław Sikorski
(1881-1943),
Wydawca Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-197

94.
Gen. dyw. Franciszek Krajowski
(1861-1932),
Wydawca Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-198

95.

Gen. broni Leon Berbecki
(1875-1963),

Wydawca Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-199

96.

Gen. dyw. Leonard Skierski
(1866-1940),

Wydawca Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-200

97.

**Gen. dyw. Antoni Listowski
(1865-1927),**

Wydawca Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-201

98.

**Gen. dyw. Daniel Konarzewski
(1871-1935),**

Wydawca Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-202

99.

**Gen. dyw. Władysław Wejtko
(1859-1933),**

Wydawca Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-203

100.

**Gen. dyw. Robert Lamezan-Salins
(1869-1930),**

Wydawca Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-204

101.
Gen. broni Wacław Iwaszkiewicz (1871-1922),
Wydawca Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-205

102.
Gen. broni Stanisław Szeptycki (1867-1950),
Wydawca Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-206

103.

Gen. broni Zygmunt Zieliński
(1858-1925),

Wydawca Wojskowe Centrum
Edukacji Obywatelskiej,
po 1945,
MS-207

104.

Pułkownik Zygmunt Zieliński,

St. Janowski,
Wystawa „Legiony Polskie”,
Nakładem Centralnego
Biura Wydawnictw N.K.N.,
przed 1939,
MS-208

105.
Major Juliusz Ostoja Zagórski.
Komendant 2. go. Pułku Ułanów L. P.,
St. Janowski,
Wydawnictwo Salonu
Malarzy Polskich w Krakowie,
Ser. 121-30,
przed 1939,
MS-209

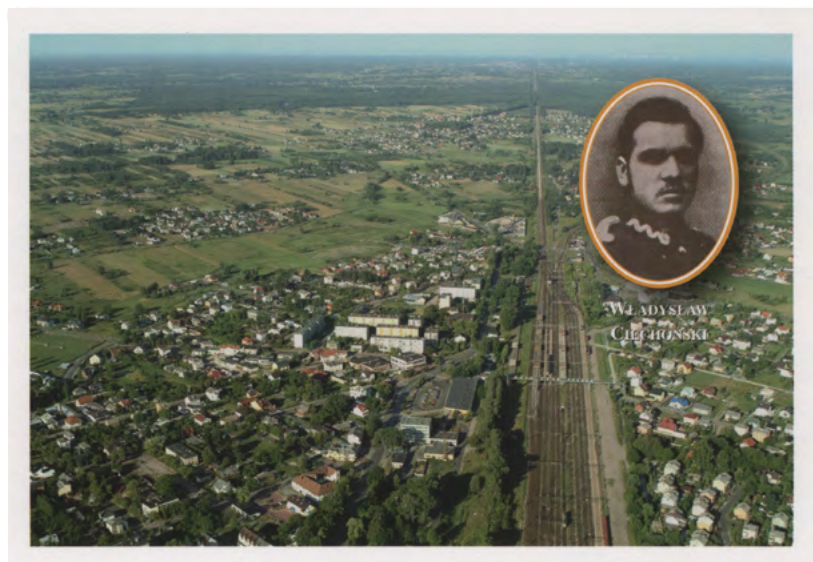
106.

**Marszałek Józef Piłsudski (1867-1935);
w okresie Bitwy Warszawskiej
Naczelnny Wódz Wojska Polskiego,**
Wydawca Starostwo Powiatowe
w Wołominie,
MS-92

107.

**Generał Lucjan Żeligowski (1865-1947); w okresie Bitwy Warszawskiej
dowódca 10. Dywizji Piechoty,**
Wydawca Starostwo Powiatowe w Wołominie,
MS-93

108.
Podchorąży obserwator Władysław Ciechoński (1898-1920);
w okresie Bitwy Warszawskiej obserwator 16. eskadry wywiadowczej,
 Wydawca Starostwo Powiatowe w Wołominie,
 MS-94

109.
Generał Tadeusz Jordan Rozwadowski (1866-1928); w okresie Bitwy Warszawskiej
pełnił funkcję Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego,
 Wydawca Starostwo Powiatowe w Wołominie,
 MS-95

110.
Generał Stanisław Burhardt-Bukacki
(1890-1942); w okresie
Bitwy Warszawskiej dowódca
8. Dywizji Piechoty,
 Wydawca Starostwo Powiatowe
 w Wołominie,
 MS-96

111.
Major Witold Kitkiewicz (1891-1966);
w okresie Bitwy Warszawskiej dowódca
9. Baterii w 19. pułku artylerii polowej
(1. Dywizja Litewsko-Białoruska),
 Wydawca Starostwo Powiatowe
 w Wołominie,
 MS-97

112.
Generał Bronisław Bohaterewicz (1870-1940); w okresie Bitwy Warszawskiej dowódca grodzieńskiego pułku piechoty w 19. Dywizji Piechoty (1. Dywizji Litewsko-Białoruskiej),
 Wydawca Starostwo Powiatowe w Wołominie,
 MS-98

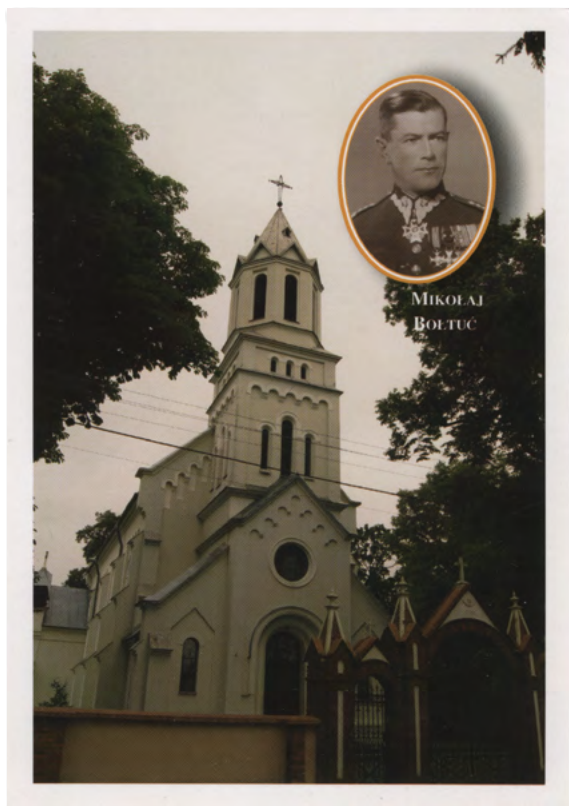

113.
Kapitan Stefan Pogonowski (1895-1920); w okresie Bitwy Warszawskiej dowódca I batalionu 28. Pułku Strzelców Kaniowskich,
 Wydawca Starostwo Powiatowe w Wołominie,
 MS-99

114.

**Generał Michał Bołtuć (1893-1939);
w okresie Bitwy Warszawskiej
dowódca 31. Pułku Strzelców
Kaniowskich w 10. Dywizji Piechoty,**

Wydawca: Starostwo Powiatowe
w Wołominie,
MS-100

115.

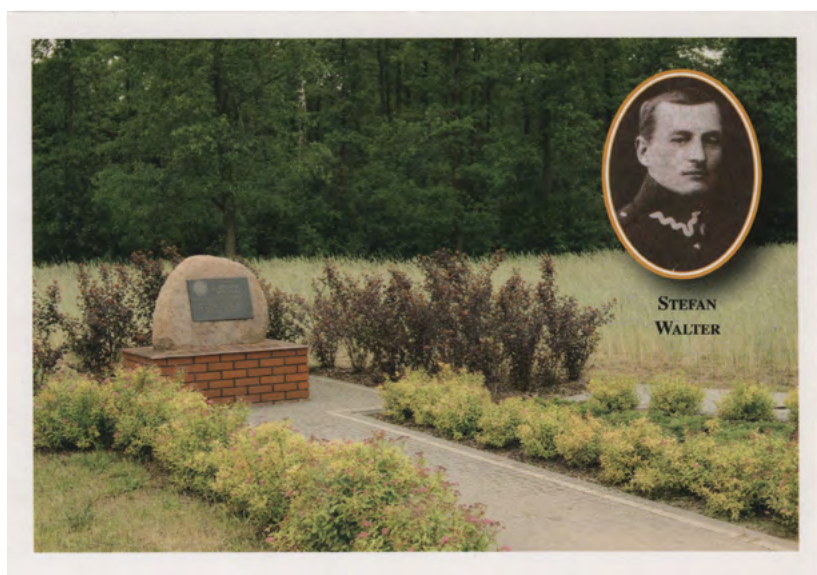
**Kapitan Józef Stryjek (1889-1947);
kwatermistrz w 10. Dywizji
Strzelców Kaniowskich,**

Wydawca Starostwo Powiatowe
w Wołominie,
MS-101

116.
**General Józef Haller (1873-1960); w okresie
 Bitwy Warszawskiej dowódca Frontu Północnego,**
 Wydawca Starostwo Powiatowe w Wołominie,
 MS-102

117.
**Major Stefan Walter (1891-1920); w okresie
 Bitwy Warszawskiej dowódca 29. Pułku Strzelców Kaniowskich,**
 Wydawca Starostwo Powiatowe w Wołominie,
 MS-103

118.
**Generał Franciszek Latinik (1864-1949); w okresie
 Bitwy Warszawskiej dowódca 1. Armii Wojska Polskiego,**
 Wydawca Starostwo Powiatowe w Wołominie,
 MS-104

119.
**Generał Bolesław Jaźwiński (1882-1935);
 w okresie Bitwy Warszawskiej
 dowódca 11. Dywizji Piechoty,**
 Wydawca Starostwo Powiatowe
 w Wołominie,
 MS-105

120.
Pierwszy Marszałek Polski
Józef Piłsudski, 1920 r.,
 Wydawca „Fenix”, Warszawa,
 MS-107

121.
Marszałek Józef Piłsudski 1867-1935,
 Wydawca Muzeum Niepodległości,
 Warszawa, 2007,
 MS-108

122.

Marszałek Józef Piłsudski
na ulubionej klaczy - Kasztance,
 Wydawca Muzeum Niepodległości,
 Warszawa, 2007,
 MS-109

123.

Brygadier Józef Piłsudski 1867-1935,
 Wydawca Muzeum Niepodległości,
 Warszawa, 2007,
 MS-110

124.
Generał broni Józef Haller,
 Wydawca „Fenix”,
 Warszawa,
 MS-111

125.
Generał dywizji
Tadeusz J. Rozwadowski,
 Wydawca „Fenix”,
 Warszawa,
 MS-112

126.
Generał brygady
Lucjan Żeligowski,
 Wydawca „Fenix”,
 Warszawa,
 MS-113

127.
Generał dywizji
Kazimierz Sosnkowski,
 Wydawca „Fenix”,
 Warszawa,
 MS-114

128.
Generał broni
Józef Dowbór-Muśnicki,
 Wydawca „Fenix”,
 Warszawa,
 MS-115

129.
Generał dywizji
Edward Śmigły-Rydz,
 Wydawca „Fenix”,
 Warszawa,
 MS-116

130.

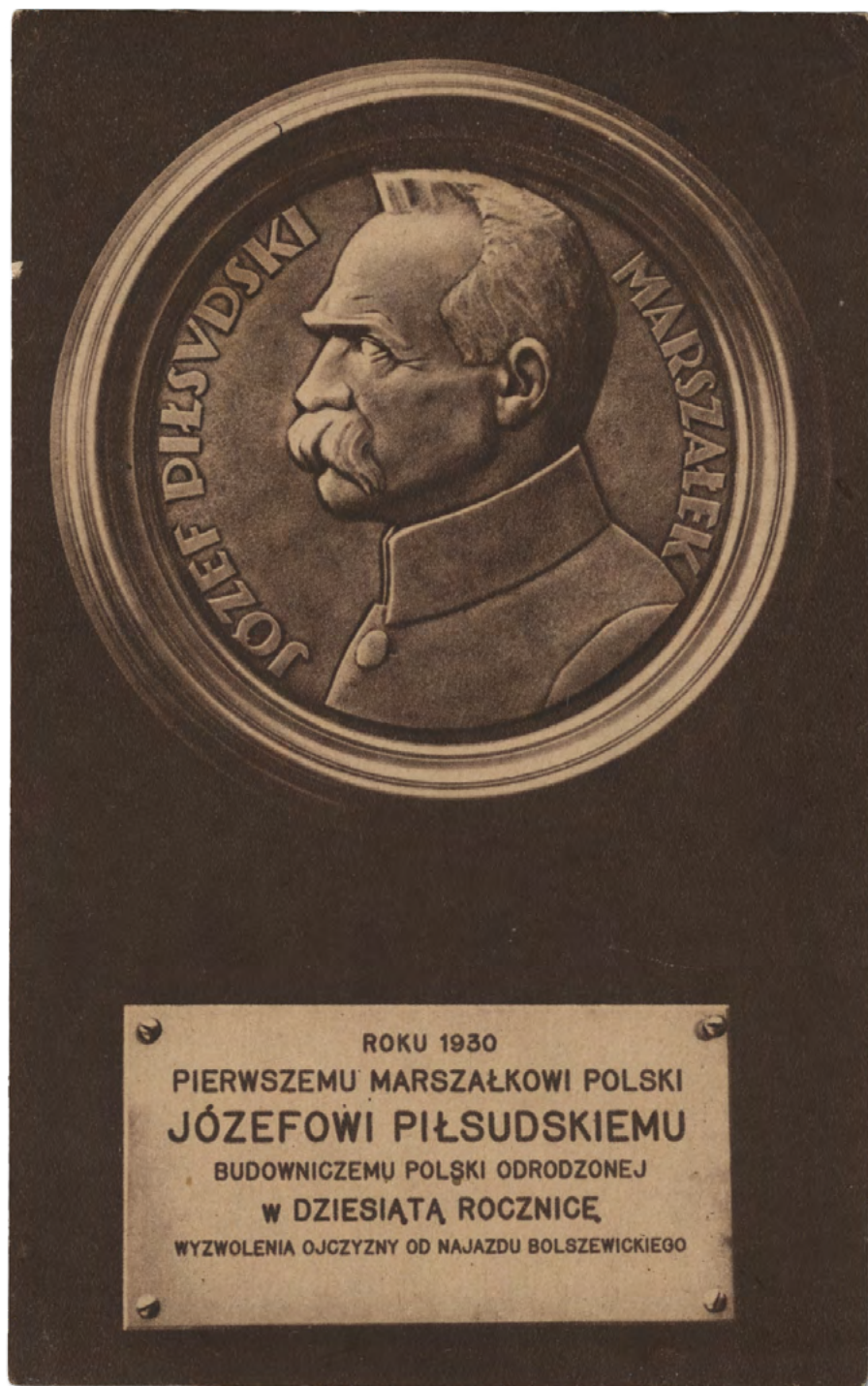
Wincenty Witos (1875-1945),
Wydawca Muzeum Niepodległości,
Warszawa, 2007,
MS-117

131.

Wojciech Korfanty (1873-1939),
Wydawca Muzeum Niepodległości,
Warszawa, 2007,
MS-118

132.

**ROKU 1930. PIERWSZEMU MARSZAŁKOWI POLSKI
JÓZEFOWI PIŁSUDSKIEMU BUDOWNICZEMU
POLSKI ODRODZONEJ W DZIESIĄTĄ ROCZNICĘ
WYZWOLENIA OJCZYZNY OD NAJAZDU BOLSZEWICKIEGO,**

brak wydawcy,
rotograviura, Zakł. Graf. Koziańskich w Warszawie,
przed 1939,
MS-119

133.

**WSKRZESICIEL PAŃSTWA POLSKIEGO,
TWÓRCA I WÓDZ ARMII POLSKIEJ
MARSZAŁEK JÓZEF PIŁSUDSKI...,**

brak wydawcy,
rotograviura, Zakł. Graf. Koziańskich w Warszawie,
przed 1939,
MS-120

134.

MEDAL PAMIĄTKOWY

Dziesięciolecie Zwycięskiego Odparcia Najazdu Rosji Sowieckiej,

brak wydawcy,
rotograviura, Zakł. Graf. Koziańskich w Warszawie,
przed 1939,
MS-121

135.

Medal „Cudu nad Wisłą” 1920-1930,

brak wydawcy,
rotograviura, Zakł. Graf. Koziańskich w Warszawie,
przed 1939,
MS-122

PAMIĄTKA 10-LETNIEJ ROCZNICY
„CUDU NAD WISŁĄ”
1920 — 1930

136.

PAMIĄTKA 10-LETNIEJ ROCZNICY „CUDU NAD WISŁĄ” 1920-1930,

Wyd. Cz. Nowicki,

Częstochowa, przed 1939,

MS-123

137.
CMENTARZ ŻOŁNIERZY POLSKICH POLEGŁYCH W 1920 r.,
 foto: Barbara Klimaszewska,
 Wydawca Towarzystwo Przyjaciół Radzimina,
 1997,
 MS-124

138.
Grób Strzelców Kaniowskich z 1920 r., cmentarz w Radziminie,
 fot. Tad. Kulesza,
 Wydawca Związek Inwalidów Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
 MS-125

139.
Grób „Obrońców Ojczyzny” z 1920 r. na cmentarzu w Kobyłce,
 fot. Tad. Kulesza,
 Wydawca Związek Inwalidów Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
 MS-126

140.
Pomnik „Obrońcom Ojczyzny – Rodacy” w Tłuszczu z 1920 r.,
 fot. Tad. Kulesza,
 Wydawca Związek Inwalidów Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
 MS-127

141.
Zbiorowa mogiła żołnierzy z 1920 r. na cmentarzu w Markach,
 fot. Tad. Kulesza,
 Wydawca Związek Inwalidów Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
 MS-128

142.
TŁUSZCZ. Cmentarzyk „Obrońcom Ojczyzny 1920”,
 fot. Tadeusz Sasin,
 Centrum Kultury w Tłuszczu, Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Tłuszczańskiej,
 1997,
 MS-129

143.
Bohaterowie Bitwy Warszawskiej 1920 roku,
 Wydawca Starostwo Powiatowe w Wołominie,
 MS-130

144.
Pomnik Orłąt Warszawskich.
Cmentarz Wojskowy w Warszawie,
 fot. Tad. Kulesza,
 Wydawca Związek Inwalidów
 Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
 MS-131

145.
**Pomnik gen. Józefa Hallera przy kaplicy
 z 1920 r. w Zielonce pod Ossowem,**
 fot. Tad. Kulesza,
 Wydawca Związek Inwalidów
 Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
 MS-132

146.
**Pomnik na polu bitwy
 w Ossowie z 1920 r.,**
 fot. Tad. Kulesza,
 Wydawca Związek Inwalidów
 Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
 MS-133

147.

***Wspólna mogiła na cmentarzu
żołnierzy polskich z 1920 r.
w Radzyminie,***

fot. Tad. Kulesza,
Wydawca Związek Inwalidów
Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
MS-134

148.

***Kaplica cmentarna z 1920 r.
w Zielonce pod Ossowem,***

fot. Tad. Kulesza,
Wydawca Związek Inwalidów
Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
MS-135

149.

**Pomnik z 1920 r. w Rybieniu Leśnym,
powiat Wyszaków,**

fot. Tad. Kulesza,
Wydawca Związek Inwalidów
Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
MS-136

150.

**Pomnik z 1920 r. we wsi Strachów-Iły
gmina Jadów,**

fot. Tad. Kulesza,
Wydawca Związek Inwalidów
Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
MS-137

151.

**Pomnik żołnierzy
28. Pułku Strzelców Kaniowskich
w Wólce Radzywińskiej,**

fot. Tad. Kulesza,
Wydawca Związek Inwalidów
Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
MS-138

152.

**Pomnik z 1920 r.
na cmentarzu w Okuniewie,**

fot. Tad. Kulesza,
Wydawca Związek Inwalidów
Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
MS-139

153.

**Pomnik z 1920 r. na cmentarzu
w Ząbkach,**

fot. Tad. Kulesza,
Wydawca Związek Inwalidów
Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
MS-140

154.

**Grób Bolesława Krzyżewskiego
na cmentarzu w Klembowie,
zginął 14 sierpnia 1920 r. w Miąse,**

fot. Tad. Kulesza,
Wydawca Związek Inwalidów
Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
MS-141

155.

**Pomnik Tadeusza Kościuszki
w Radzyminie,**

fot. Tad. Kulesza,

Wydawca Związek Inwalidów
Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
MS-142

156.

**Pomnik Tadeusza Kościuszki
w Dąbrowce,**

fot. Tad. Kulesza,

Wydawca Związek Inwalidów
Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
MS-143

157.
Pomnik „Obrońcom Ojczyzny” z 1920 r.
na placu Piłsudskiego w Wołominie,
 fot. Tad. Kulesza,
 Wydawca Związek Inwalidów
 Wojennych R.P. Oddz. Wołomin,
 MS-144

158.
Pomnik Marszałka Piłsudskiego w Rembertowie,
 brak wydawcy,
 MS-145

159.

Kraśnik. Pomnik bohaterów 1920 r. Wodzowi J. Piłsudskiemu i Żołnierzom.

Reprint pocztówki przedwojennej,

Rejonowy Urząd Poczty w Lublinie,

1992,

MS-146

160.

Pomnik Józefa Klemensa Piłsudskiego autorstwa Marka Maślańca. Zamość 2018 r.

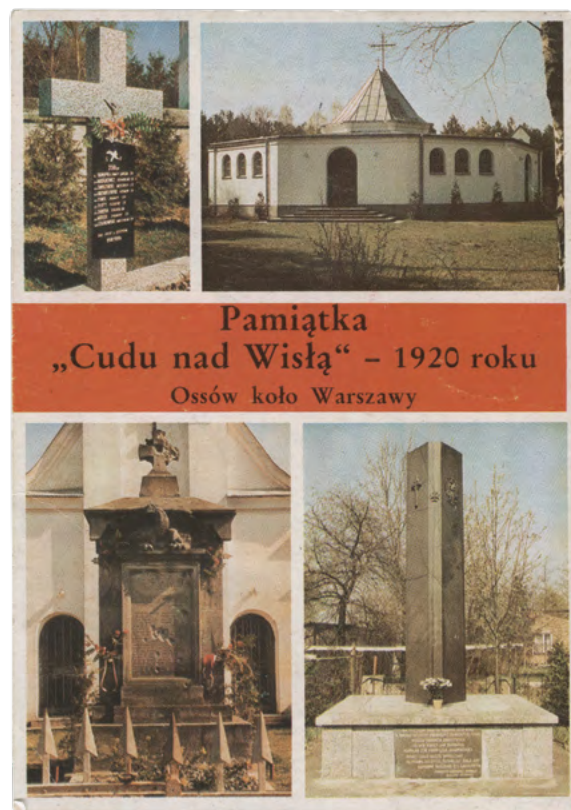
Zdjęcia z Muzeum Fotografii Adama Gęsianowskiego w Zamościu,

Wydawca Obywatelski Komitet Budowy Pomnika

Marszałka Józefa Klemensa Piłsudskiego i Urząd Miasta Zamość,

MS-147

161.
**Kaplica na cmentarzu
 w Ossowie koło Warszawy
 i pomniki poległych bohaterów,**
 fot. T. Kulesza,
 brak wydawcy,
 MS-148

162.
**Cmentarz Żołnierzy Polskich 1920 r.
 w Radzyminie. Bratnia mogiła,**
 Ośrodek Kultury w Radzyminie,
 Towarzystwo Przyjaciół Radzymina,
 fot. Barbara Klimaszewska,
 MS-149

163.

**Cmentarz Żołnierzy Polskich 1920 r.
w Radzyminie. Pamiątkowa
tablica na ścianie kaplicy,**

Ośrodek Kultury w Radzyminie,
Towarzystwo Przyjaciół Radzymina,
fot. Barbara Klimaszewska,
MS-150

164.

**Cmentarz Żołnierzy Polskich
1920 r. w Radzyminie.**

Fragment bramy cmentarnej,
Ośrodek Kultury w Radzyminie,
Towarzystwo Przyjaciół Radzymina,
fot. Barbara Klimaszewska,
MS-151

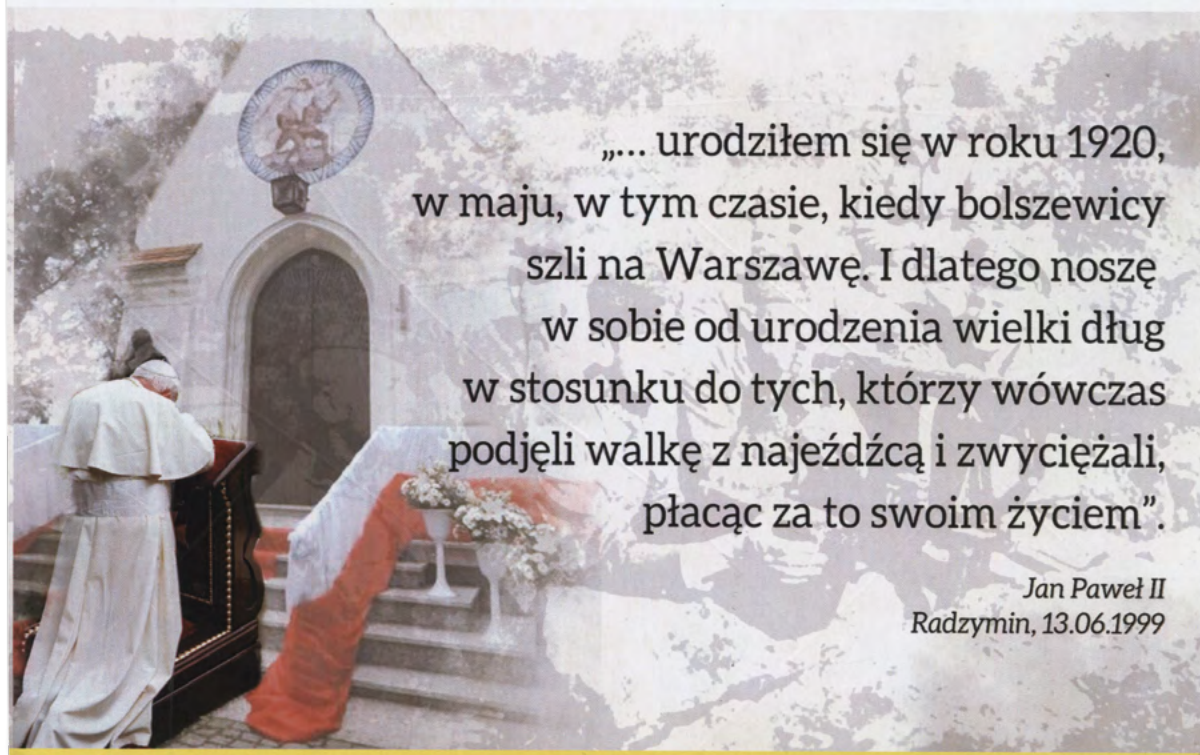

165.
Pocztówka upamiętniająca obchody w Gminie Nieporęt
100. rocznicy Bitwy Warszawskiej 1920 roku,
 brak wydawcy,
 MS-152

166.
Mariańskie Porzecze - 15.08.2020 r.,
 GOK Wilga,
 Księża Marianie - Mariańskie Porzecze,
 Urząd Gminy Wilga,
 MS 153

100. rocznica urodzin św. Jana Pawła II

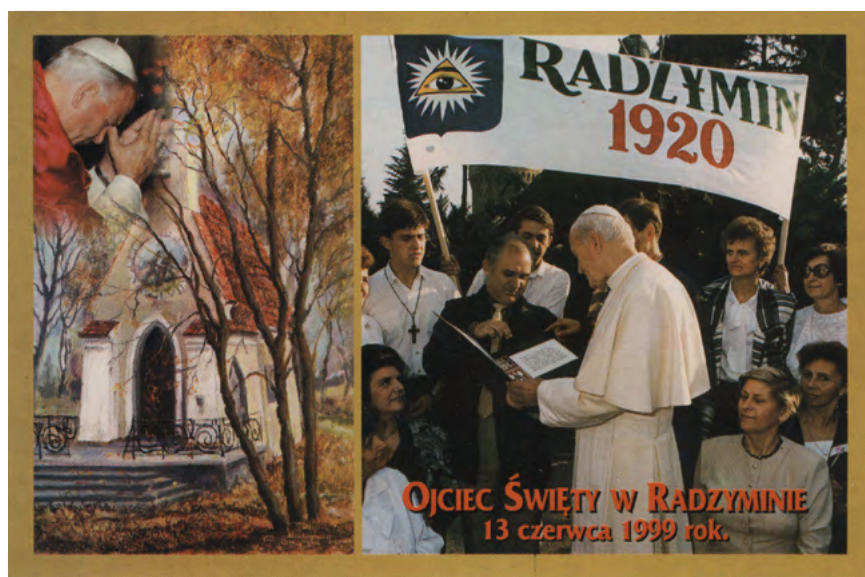
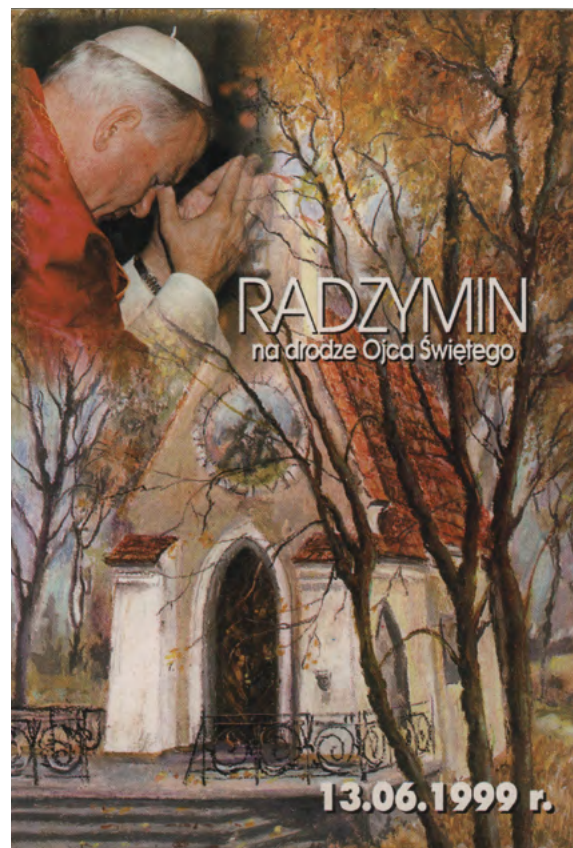
„... urodziłem się w roku 1920,
w maju, w tym czasie, kiedy bolszewicy
szli na Warszawę. I dlatego noszę
w sobie od urodzenia wielki dług
w stosunku do tych, którzy wówczas
podjęli walkę z najeźdźcą i zwyciężali,
płacąc za to swoim życiem”.

Jan Paweł II
Radzymin, 13.06.1999

167.

100. rocznica Bitwy Warszawskiej 1920-2020,
Wydawca Stowarzyszenie Pamięć Jana Pawła II,
2020,
MS-154

168.
**Kaplica na cmentarzu
 Żołnierzy Polskich 1920 roku,**
 pastela A. Matery-Lewickiej,
 Wydawca Towarzystwo
 Przyjaciół Radzymina,
 1999,
 MS-155

169.
Kaplica na cmentarzu Żołnierzy Polskich 1920 roku, pastela A. Matery-Lewickiej.
Delegacja Radzymina u Ojca Świętego, fot. Arturo Mari, Watykan,
 Wydawca Towarzystwo Przyjaciół Radzymina,
 1999,
 MS-156

170.

Kaplica cmentarna na cmentarzu Żołnierzy Poległych z 1920 roku.

Bratnia Mogiła Bohaterów z 1920 roku.

Zdjęcie Jana Pawła II z wizyty w Radzyminie 13 czerwca 1999 roku,

zdjęcie z archiwum UMiG Radzymin,

fot. BIUROMIX S.C. Radzymin,

MS-157

171.

Ujęcia z cmentarza Żołnierzy Poległych z 1920 r.

Zdjęcie Jana Pawła II z wizyty w Radzyminie 13 czerwca 1999 roku,

zdjęcie z archiwum UMiG Radzymin,

fot. BIUROMIX S.C. Radzymin,

MS-158

172.

Pomnik Tadeusza Kościuszki wzniesiony w 1920 r. Budynek Poczty Polskiej w Radzyminie, Al. Jana Pawła II 6., Kolegiata Przemienienia Pańskiego – klasycystyczny kościół z lat 1773-1780. Budynek Urzędu Miasta i Gminy Radzymin. Bratnia Mogiła Bohaterów z 1920 roku. Kaplica na zjawieniu z początku XX w. Kaplica cmentarna na cmentarzu Żołnierzy Poległych z 1920 roku. Kaplica Św. Franciszka na Rejentówce,

fot. BIUROMIX S.C. Radzymin,
MS-159

173.

Bohaterowie Bitwy Warszawskiej 1920 roku,
Wydawca Starostwo Powiatowe w Wołominie,
MS-160

174.
RADZYMIN, „WSPÓLNA SPRAWA”
WYD. OŚWIAT.,
MS-161

175.
Radzymiń - rogatka miejska przy szosie warszawskiej w Słupnie,
fot. Barbara Klimaszewska,
Wydawca Towarzystwo Przyjaciół Radzymińska,
1997,
MS-162

176.
OSP Radzymin,
 fot. BIUROMIX S.C. Radzymin,
 MS-163

177.
Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie,
 brak informacji,
 MS-164

178.

RADZYMIN - czerwony i niebieski szlak rowerowy Bitwy Warszawskiej 1920 r.,

Wydawca Biuro Usług Turystycznych „Mokotów”,

MS-165

179.

RADZYMIN - szlaki rowerowe

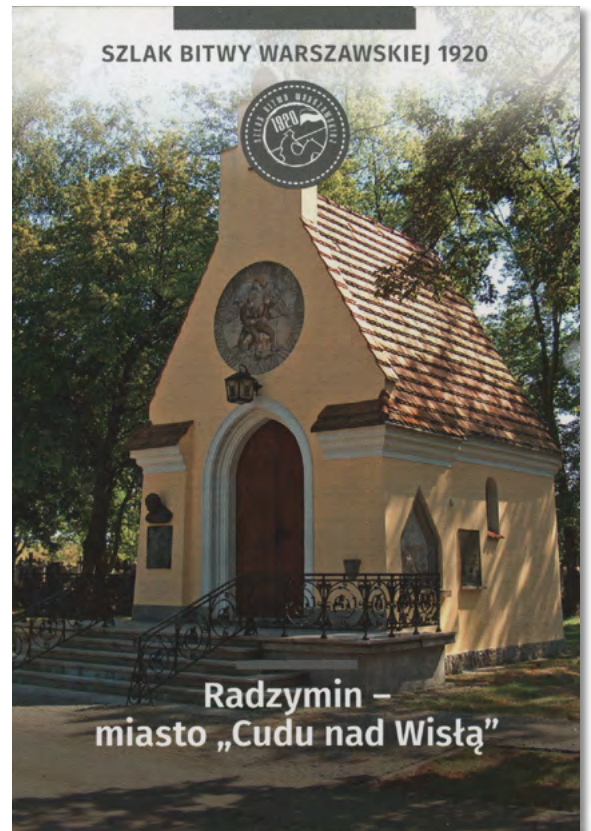
Bitwy Warszawskiej 1920 r.,

Wydawca Biuro Usług

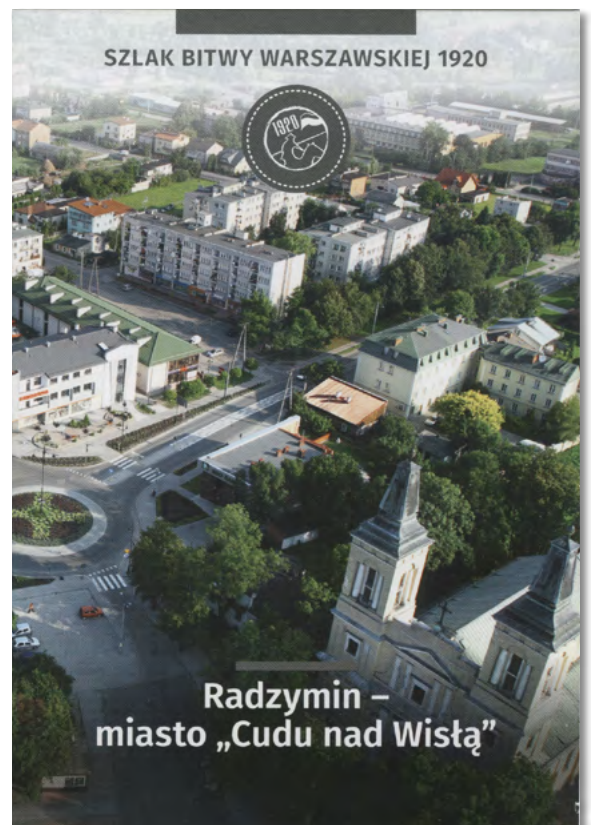
Turystycznych „Mokotów”,

MS-166

180.
Szlak Bitwy Warszawskiej 1920.
Radzymin – miasto Cudu nad Wisłą.
Cmentarz Poległych 1920,
Wydawca Urząd Miasta
i Gminy Radzymin,
MS-167

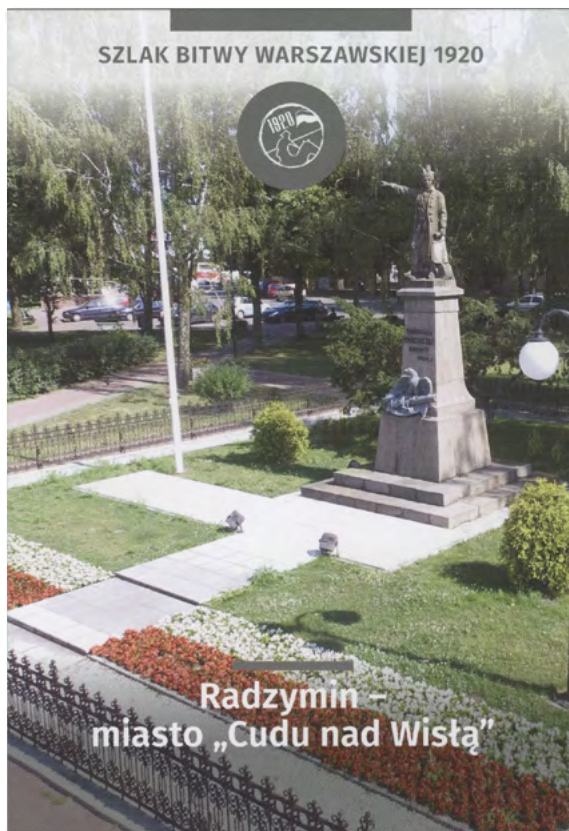

181.
Szlak Bitwy Warszawskiej 1920.
Radzymin – miasto Cudu nad Wisłą.
Cmentarz Poległych 1920 w Radzyminie,
Wydawca Urząd Miasta
i Gminy Radzymin,
MS-168

182.

Szlak Bitwy Warszawskiej 1920.
Radzymin – miasto Cudu nad Wisłą.
Cmentarz Poległych 1920 w Radzyminie,
Wydawca Urząd Miasta
i Gminy Radzymin, MS-169

183.

Szlak Bitwy Warszawskiej 1920.
Wycieczka „Kadeci
w Bitwie Warszawskiej”,
Wydawca Centrum Informacji
Turystycznej LOT Trzech Rzek,
MS-170

184.

Szlak Bitwy Warszawskiej 1920.

Sulejówek – miasto

Marszałka Piłsudskiego,

Wydawca Urząd Miasta Sulejówek,
MS-171

185.

Szlak Bitwy Warszawskiej 1920.

Muzeum Niepodległości w Warszawie,

Wydawca Urząd Miasta Sulejówek,
MS-172

186.
Varsovie,
K.A. Stabrovski,
przed 1939,
MS-173

187.
Warszawa. Krakowskie Przedmieście,
Nakładem A. Chlebowski i S-ka,
Warszawa, przed 1939,
MS-174

188.
Warszawa. Plac Zamkowy i Pomnik Króla Zygmunta,
 Wydawca Krajowy Dom Wydawniczy
 F. Karpowicz,
 Warszawa, przed 1939,
 MS-175

189.
Warszawa. Krakowskie Przedmieście,
 Nakładem A. J. Ostrowskiego,
 Łódź-Warszawa, przed 1939,
 MS-176

190.
Warszawa. Teatr Wielki,
 Wydawnictwo K. Wojutyńskiego w Warszawie,
 przed 1939,
 MS-177

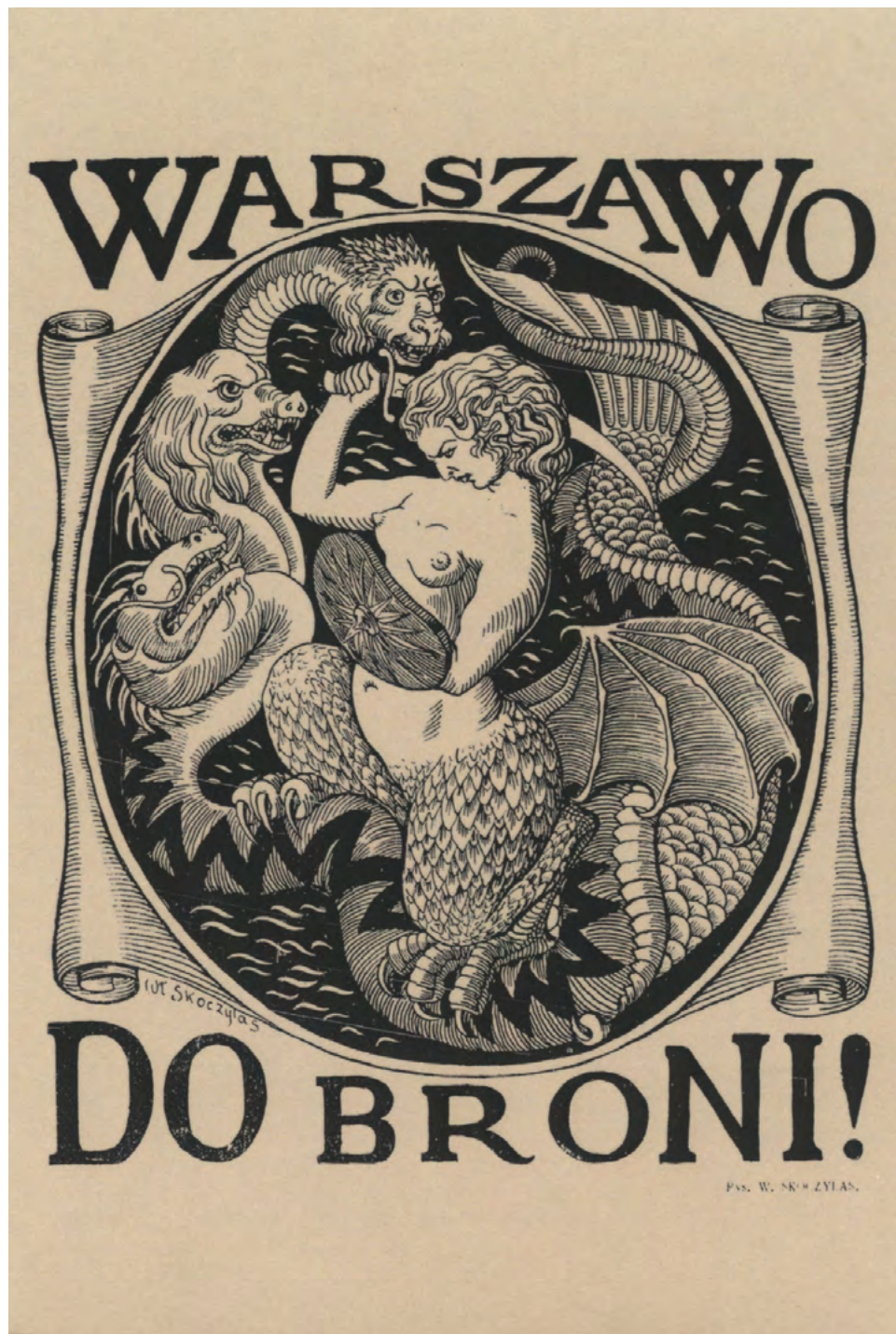
191.
Warszawa. Kościół Św. Aleksandra,
 Wydawnictwo K. Wojutyńskiego w Warszawie,
 przed 1939,
 MS-178

192.
Warszawa, maj 1926,
ul. Marszałkowska,
lata 20. XX wieku,
 ze zbiorów Roberta Marcinkowskiego,
 Wydawca Dom Spotkań z Historią /
 Ośrodek Karta,
 MS-179

193.
Najświętsza Maria Panna Łaskawa
Patronka Warszawy. Kościół Jezuitów,
 brak informacji,
 MS-575

194.
Warszawo do broni! 1920.
Władysław Skoczylas (1883-1934),
Wydawca Graf_ika,
MS-180

195.
Bój o Warszawę,
brak wydawcy,
MS-181

196.
100. rocznica Bitwy Warszawskiej,
 koperta FDC, Wydawca Poczta Polska S.A.,
 proj. R. Stefaniak,
 2020,
 MS-182

197.
100. rocznica Bitwy Warszawskiej,
 koperta FDC, Wydawca Poczta Polska S.A.,
 proj. R. Stefaniak,
 2020,
 MS-183

198.
100. rocznica Bitwy Warszawskiej,
 koperta FDC, Wydawca Poczta Polska S.A.,
 proj. R. Stefaniak,
 2020,
 MS-184

EDWARD SŁOŃSKI.

TA, CO NIE ZGINEŁA...

I

Rozdzielił nas, mój bracie,
zły los i trzyma straż —
w dwóch wrogich sobie sztafcach
patrzemy śmierci w twarz.

W okopach pełnych jęku,
wysłuchani w armat huk,
stoimy nawprost siebie —
ja wróg twój, ty mój wróg.

Las płacze, ziemia płacze,
świat cały w ogniu drży...
W dwóch wrogich sobie sztafcach
stoimy — ja i ty.

II

Zaledwie wczesnym rankiem
armaty zaczęły grać,
ty twiśtem kul morderczym
o sobie dajesz znać.

Na nasze niskie szafce
szrapnelów rzucasz grad
i wołasz mnie i mówisz:
— To ja, twój brat... twój brat!

Las płacze, ziemia płacze,
w pożarach stoi świat,
a ty wciąż mówisz do mnie:
— To ja, twój brat... twój brat!

III

O nie myśl o mnie, bracie,
w śmiertelny idąc bój,
i w ogniu moich strzałów,
jak rycerz, mężnie stój.

A gdy mnie zdala wyrzysz,
odrazu bierz na cel
i do polskiego serca
niemiecką kulą strzel.

Bo wciąż na jawie widzę
i co noc mi się śni,
że TA, CO NIE ZGINEŁA,
wyróżnie z naszej krwi.

199.

Ta, co nie zginęła...

Druk L. Bogusławskiego S-to Krzyżka 11,

Warszawa,

1914,

MS-185

Rys. A. Zarzycki.

OJCZYZNA

1

*Przehandlowaliśmy na nic
swoją znak i graniczne kopce –
i dziś dla nas niema granic
i swoim jest wszystko obce.*

*Takżeś wyrosła nam ślicznie
i także się rozszerzyła
bezzbrojnie i bezgranicznie,
serdeczna ojczyzno miła!*

*Rozsiadłaś się w obcych grodach,
ty polna, rolna i wiejska,
we krwi kapana i w miodach,
rycerska i kołodziejska.*

*Rozsiadłaś się w obcych grodach,
na świata wielkiej połowie,
o twoich głodach i chłodach,
ojczyzno, nikt się nie dowie.*

*Nikt się nie wzruszy do płaczu,
kiedy gdzieś ozwie się czasem
pieśń o żołnierzu tułaczu,
co chodził borem i lasem.*

*Bo dzisiaj ty przebogata,
bezmiedzna i bezgraniczna
zajęłaś połowę świata
i jesteś wielojęzyczna.*

*Ci mówią tak, ci inaczej –
po szwabsku i po mongolsku,
więc ktoś zrozumie, co znaczy
żołnierska piosenka po polsku.*

*Nie rozumieją – i dobrze!
co komu do naszych głodów,
co komu, że kiedyś chrobrze
szliśmy na czele narodów!*

*Wszak z naszych snów bohaterskich
dziś nie zostało nic prawie,
choć w strzępach płaszców żołnier-
ty jeszcze pióra masz pawie. [skich*

2

*Wędruję gdzieś borem, lasem
i z głodu przymieram czasem,
dalekim wciąż idę krajem
nad Wołgą, czy nad Dunajem,
przez lotne wlokę się piaski
żołnierzyk ja z bożej faski,
znaczony na piersiach blizną
za ciebie, miła ojczyzno!
Nad Wołgą, czy nad Dunajem
ty dla mnie kwiecisz się majem,
na moje weselne gody
pod lipą gdzieś sycisz miody –
i matką tyś mi i swachną,
choć skiby twe grobem pachną.*

3

*O ziemio, ojczyzno moja,
ojczyzno bez miedzi, bez granic,
stępiła się moja zbroja
i odzież zdarła się na nic.*

*Z dalekich dziś wracam szlaków
z nad Wołgi, czy z nad Dunaju,
ojczyzno wędrownych ptaków,
co wiecznie są na wyraju!*

*Do twego łona się garnę,
ty matko moja i swachno!
Twe skiby mokre i czarne
tak pachną, tak grobem pachną!*

EDWARD SŁOŃSKI.

200.

Ojczyzna,

Zakł. Graf. B. Wierzbicki i S-ka,

Warszawa,

1915,

MS-186

MŁODOŚĆ.

1.

Zakwitła mi młodość moja,
zakwitła, jak wonny kwiat!
Rzyj koń mój i dzwoni zbroja
i śmieje się do mnie świat.

Zaciasno mi w starych progach—
tam kędyś w polu mój los.
Tententy słysząc na drogach
i trąbki bojowej głos ..

Odzywa się gdzieś daleko
i woła... woła bez słów:
— Gościńcem bitym za rzeką
już ciągnął pancerny huf.

— Jechali z zachodniej strony,
jest dotąd na rosie ślad!
O koniu, koniu mój wrony,
daleki przed nami świat.

Napoję cię ze zdroja,
pogonię za nimi w ślad!
Niech kwitnie mi młodość moja,
niech kwitnie, jak wonny kwiat!

2.

I młodość zakwitła cudnie,
ofiarną spłynęła krwią...
Jedni polegli w południe
i cicho pod darnią śpią...

A inni?
Swe krzywe szpony
zatoplił mi w sercu ból...
O koniu, koniu mój wrony,
pocoś mnie wyniósł z pod kul?

EDWARD SŁOŃSKI.

201.

Młodość,

Zakł. Graf. B. Wierzbicki i S-ka,

Warszawa,

1915,

MS-187

SZŁY TĘDY PUŁKI KOZACKIE...

1.

*Szły tedy pułki kozackie,
orężna szła tedy moc,
płakały pieśni sołdackie
pod oknem przez całą noc.*

*„Gdzie wasze żony i siostry,
mołojcy z dalekich stron? –
– Karabin i bagniet ostry,
to nasze żony i siostry
i step i błękitny Don!..*

*„Gdzie wasze grody i sioła,
kolebka wasza i schron? –
– Na bój ojczyzna nas woła,
tam nasze grody i sioła
i step i błękitny Don“!*

*Dzwoniły szable kozackie
melodyę do prostych słów
i w mroku pieśni sołdackie
to rosły, to mliły znów...*

2.

*Nie mogłem zasnąć do rana,
wstawiałem i chciałem biedz,
o ziemio, moja kochana,
ojczyzno, moja bez miedzi!*

*Jakoż mam iść ciebie bronić,
za ciebie dać swoją krew,*

*jakoż mam szablą zadzwonić,
siąść na koń i rzucić zew,*

*gdy ty bez kopców, bez granic,
otwarta ze wszystkich stron,
w tych pieśniach z kozackich sta-
zgubiłaś wielki swój ton? [nic*

*Gdzie pójdę, na jakim szlaku
śmiertelny dziś stoczę bój,
ja-żołnierz z pod twego znaku,
pancerny towarzysz twój?*

*Zczerniały mi w bojach lica,
śmierć niosę – śmierć w sobie
„Bogarodzica, Dziewica, [mam!
Ty ziści i spuści nam“!..*

3.

*I znowu dźwięk szabel ostry
przyprzynał ze wszystkich stron...
„Gdzie wasze żony i siostry
i step i błękitny Don“!*

.....

11 października 1914.

EDWARD SŁOŃSKI.

202.

Szły tedy pułki kozackie...,

Graf. B. Wierzbicki i S-ka,

Warszawa,

1915,

MS-188

203.

**Ks. mjr Ignacy Skorupka,
kapelan 236 pułku piechoty
bohater Bitwy Warszawskiej
odznaczony orderem Virtuti Militari,**

Wydawca Poczta Polska S.A. 28/
Warszawa, 2020,
MS-371

204.

O. Alfons Jędrzejewski,
Nakładem firmy St. Trzcíński
w Częstochowie,
przed 1939,
MS-210

205.
Ks. kan. Marian Juszczyk,
 Wydawca Stowarzyszenie
 Kawaleryjskie im. 1. Pułku
 Strzelców Konnych w Garwolinie,
 2019,
 MS-211

206.
108 błogosławionych męczenników polskich II wojny światowej,
bł. ks. kmdr ppor. Władysław Miegiń,
 Wydawca Poczta Polska S.A.,
 Nr 18/Gdańsk, 2019,
 MS-212

207.

Gen. Franciszek Krajowski,
Wydawca Siedlecki Klub
Kolekcjonerów działający
przy Oddziale „Podlasie” PTTK,
2016,
MS-213

208.

Baranowicze. 26 Pułk Ułanów.
Rotmistrz Witold Pilecki,
Wydawca Siedlecki Klub
Kolekcjonerów i Stowarzyszenie
Dom Polski „Sarmacja”,
2004,
MS-214

209.

Warszawa. 1 Pułk Szwoleżerów.
Edward Rackmann rotmistrz 1. Pułku
Szwolężerów Józefa Piłsudskiego,
Wydawca Siedlecki Klub
Kolekcjonerów działający
przy Oddziale „Podlasie” PTTK,
2011,
MS-215

210.

Ppłk Jan Karcz,
Wydawca Siedlecki Klub
Kolekcjonerów działający
przy Oddziale „Podlasie” PTTK,
2015,
MS-216

211.

Płk Kazimierz Hozer,
Wydawca Siedlecki Klub
Kolekcjonerów działający
przy Oddziale „Podlasie” PTTK,
2016,
MS-217

212.

2 Pułk Ułanów, Stefan Drewnowski,
Wydawca Siedlecki Klub
Kolekcjonerów działający
przy Oddziale „Podlasie” PTTK,
2017,
MS-218

213.

Henryk Maria Krok-Paszkowski,
Wydawca Siedlecki Klub
Kolekcjonerów działający
przy Oddziale „Podlasie” PTTK,
2018,
MS-219

214.

Legiony Polskie. Stanisław Zdanowski,
Wydawca Siedlecki Klub
Kolekcjonerów działający
przy Oddziale „Podlasie” PTTK,
2018,
MS-220

215.
Polska Organizacja Wojskowa.
Ppor. Stefan Zdanowski,
 Wydawca Siedlecki Klub
 Kolekcjonerów działający
 przy Oddziale „Podlasie” PTTK,
 2018,
 MS-221

216.
Dywizja Podlaska.
Szer. Antoni Wyrzykowski,
 Wydawca Siedlecki Klub
 Kolekcjonerów działający
 przy Oddziale „Podlasie” PTTK,
 2018,
 MS-222

217.
Święto 1. Pułku Strzelców Konnych.
Płk. Stanisław Królicki,
 Wydawca Stowarzyszenie
 Kawaleryjskie im. 1. Pułku Strzelców
 Konnych w Garwolinie,
 2019,
 MS-223

Święto 1. Pułku Strzelców Konnych

218.
Święto 1. Pułku Strzelców Konnych.
Płk. dypl. Adam Remigiusz Grocholski
ps. Brochowicz,
 Wydawca Stowarzyszenie
 Kawaleryjskie im. 1. Pułku Strzelców
 Konnych w Garwolinie,
 2019,
 MS-224

Święto 1. Pułku Strzelców Konnych

219.

Święto 1. Pułku Strzelców Konnych. St. Wachm. Franciszek Urbaniak ps. „Lew”,
Wydawca Stowarzyszenie Kawaleryjskie im. 1. Pułku Strzelców Konnych w Garwolinie,
2019,
MS-225

220.

Pamiętkowe zdjęcie legionistów biorących udział w wojnie polsko-bolszewickiej, w środku Bolesław Świderek, ok. 1920,
fot. Zbiory Archiwum Fotografii Ośrodka KARTA,
Wydawca KARTA,
MS-226

221.

Poznań, 1. Pułk Strzelców Wielkopolskich,

Wydawca Siedlecki Klub Kolekcjonerów działający przy Oddziale „Podlasie” PTTK,
2018,
MS-227

222.

Jednostki Wojska Polskiego 1918-1939,

Wydawca Muzeum Regionalne w Siedlcach i Siedlecki Klub Kolekcjonerów,
2005,
MS-228

223.

SIEDLCE. 22 PUŁK PIECHOTY,

Wydawca Siedlecki Klub Kolekcjonerów działający przy Oddziale „Podlasie” PTTK,
2010,
MS-229

224.

JÓZEF PIŁSUDSKI Z KASZTANKĄ,

Wydawca Siedlecki Klub Kolekcjonerów działający przy Oddziale „Podlasie” PTTK,
2011,
MS-230

225.
SIEDŁCE. 22 PUŁK PIECHOTY,
 Nakładem A. Krzeskiego,
 Wydawca Siedlecki Klub Kolekcjonerów,
 9 LAT, 2004,
 MS-231

226.
Łotwa. Żołnierze obsługujący działo podczas wojny polsko-bolszewickiej 1920,
 Zbiory Archiwum Fotografii Ośrodka KARTA,
 Wydawca KARTA,
 MS-232

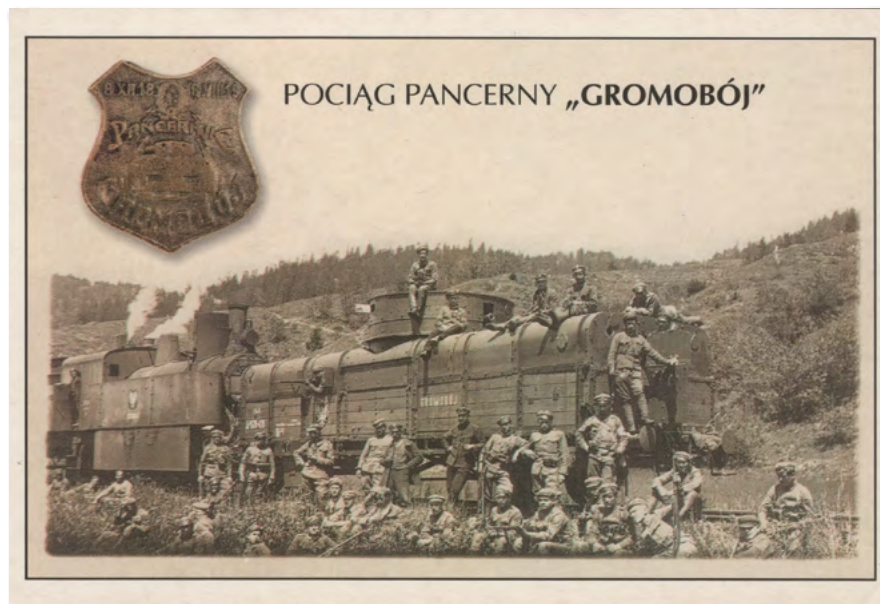
227.

WOŁKOWYSK. 4 PUŁK UŁANÓW ZANIEMEŃSKICH,

Wydawca Siedlecki Klub Kolekcjonerów,

9 LAT, 2003,

MS-233

228.
POCIĄG PANCERNY „GROMOBÓJ”,
 Wydawca Siedlecki Klub Kolekcjonerów,
 2024,
 MS-234

229.
POCIĄG PANCERNY „KRÓL STEFAN BATORY”,
 Wydawca Siedlecki Klub Kolekcjonerów działający przy Oddziale „Podlasie” PTTK,
 2018,
 MS-235

230.

POCIĄG PANCERNY „GOPLANA”,

Wydawca Siedlecki Klub Kolekcjonerów działający przy Oddziale „Podlasie” PTTK,
2011,
MS-236

231.

POZNAŃ. 3 PUŁK ARTYLERII POŁOWEJ WIELKOPOLSKIEJ,

Wydawca Siedlecki Klub Kolekcjonerów działający przy Oddziale „Podlasie” PTTK,
2010,
MS-237

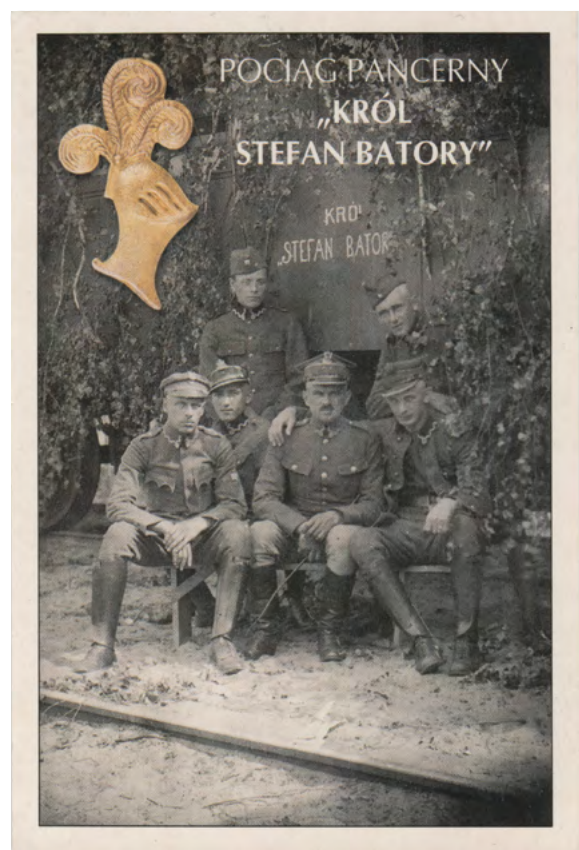
232.

POCIĄG PANCERNY PIERWSZY „MARSZAŁEK”,

Wydawca Siedlecki Klub Kolekcjonerów działający przy Oddziale „Podlasie” PTTK,

2010,

MS-238

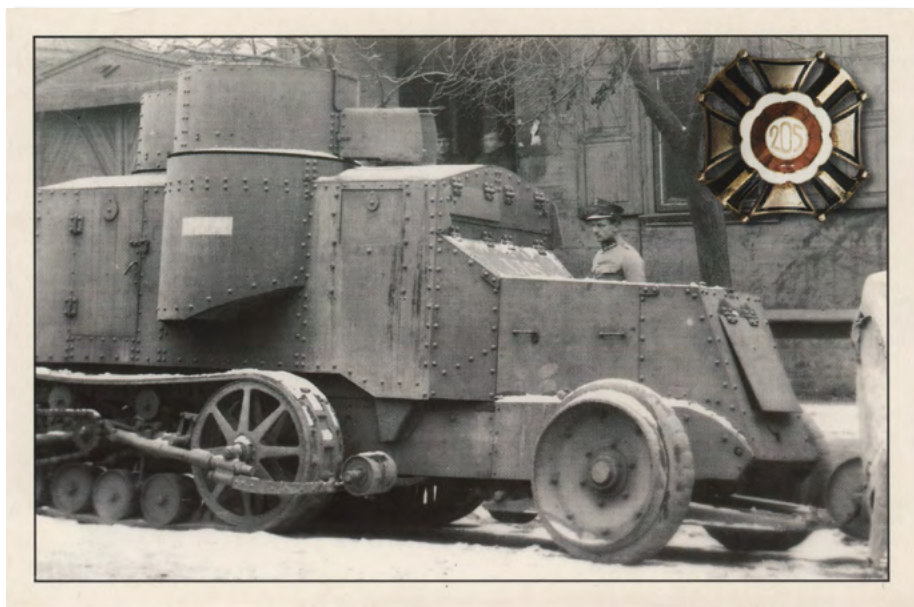
233.

**POCIĄG PANCERNY
„KRÓL STEFAN BATORY”,**

Wydawca Siedlecki Klub
Kolekcjonerów działający
przy Oddziale „Podlasie” PTTK,

2004,

MS-239

234.
JEDNOSTKI WOJSKA POLSKIEGO 1918-1939,
 Wydawca Siedlecki Klub Kolekcjonerów,
 2005,
 MS-240

235.
WOJSKO POLSKIE 1914-1939,
 Wydawca Siedlecki Klub Kolekcjonerów działający przy Oddziale „Podlasie” PTTK,
 2010,
 MS-241

236.
Józef Piłsudski 1920,
 Władysław Skoczylas (1883-1934),
 Wydawca Graf_ika,
 MS-242

237.

W 80-tą rocznicę odzyskania Niepodległości,
reprodukcja plakatu niepodległościowego
„Józef Piłsudski” nieznanego autora z 1920 r.
ze zbiorów Muzeum Niepodległości w Warszawie,
Wydawca Muzeum Niepodległości w Warszawie,
1998,
MS-243

238.
Wstąp do wojska.
Broń Ojczyzny!
 (gen. Józef Haller),
 Wydawca Muzeum Niepodległości
 w Warszawie,
 2008,
 MS-244

239.
125 LAT - NIEWOLI POLSKI,
 Wydawca Graf_ika,
 MS-245

240.
DO BRONI!
WRÓG U GRANIC OJCZYZNY!
WSTĘPUJCIE DO ARMII OCHOTNICZEJ!
Wydawca Graf_ika,
MS-246

241.
DO BRONI!
TAK WYGLĄDA WIEŚ POLSKA
ZAJĘTA PRZEZ BOLSZEWIKÓW,
Wydawca Graf_ika,
MS-247

242.
NA FRONT!,
Wydawca Graf_ika,
MS-248

243.
OBROŃCA WARSZAWY 1920,
Wydawca Graf_ika,
MS-249

244.
**TYLKO WŁASNE WOJSKO
 OBRONI KRAJ I NARÓD!**
 Wydawca Graf_ika,
 MS-250

245.
**ŻOŁNIERZ POLSKI
 NADZIEJĄ NARODU
 ZBAWCĄ OJCZYZNY,**
 Wydawca Graf_ika,
 MS-251

246.
POLSKA MUSI BYĆ SILNA!
SIŁA TO WOJSKO!
POLSKA MUSI MIEĆ WOJSKO!
 Wydawca Muzeum Niepodległości
 w Warszawie,
 2008,
 MS-252

247.
„RZECZĄ ŻOŁNIERZA JEST
STWORZYĆ DLA OJCZYZNY
PIORUN CO BŁYSKA,
A GDY TRZEBA - UDERZY”
Józef Piłsudski,
 Wydawca Graf_ika,
 MS-253

248.
BRON PRZED WROGIEM TWA RODZINE!
Wydawca Graf_ika,
MS-254

249.
DO BRONI! OJCZYŻNA WAS WZYWA!
Wydawca Muzeum ASP,
Warszawa, 2021,
MS-255

250.
ZWYCIĘSTWO OD NAS ZALEŻY!
DO BRONI!! NA FRONT!!
 Wydawca Graf_ika,
 MS-256

251.
POŻYCZKA ODRODZENIA POLSKI,
 Wydawca Muzeum Niepodległości
 w Warszawie,
 1998,
 MS-257

252.
**OD ZASOBNEGO SKARBU
 ZALEŻY NASZA PRZYSZŁOŚĆ -
 ŁAD I PORZĄDEK KRAJU!
 KUPUJCIE POLSKĄ
 POŻYCZKĘ PAŃSTWOWĄ,**
 Wydawca Muzeum Niepodległości
 w Warszawie,
 2008,
 MS-258

253.
**KTO W BOGA WIERZY -
 W OBRONIE OSTROBRAMSKIEJ,
 POD SZTANDAR ORŁA POGONI!,**
 brak informacji,
 M-259

254.
NA POMOC!
WSZYSTKO DLA FRONTU!
WSZYSCY NA FRONT!,
Wydawca Graf_ika,
MS-260

255.
**W IMIĘ ŁADU I PORZĄDKU
PROWADZIMY WOJNĘ ZE WSCHODEM!**
Wydawca Graf_ika,
MS-261

256.
**XI REKONSTRUKCJA BITWY WARSZAWSKIEJ
 BÓJ POD OSSOWEM I LEŚNIAKOWIZNĄ 1920 ROKU,**
 Wydawca Poczta Polska S.A.,
 2015,
 MS-262

257.
**WRÓG NADCHODZI -
 PATRZ CO NIESIE!,**
 Wydawca Graf_ika,
 MS-263

258.
WOLNOŚĆ BOLSZEWICKA,
 Wydawca Graf_ika,
 MS-264

259.
JEGO PROGRAM,
 Wydawca Graf_ika,
 MS-265

260.
BIJ BOLSZEWIKA,
Wydawca Graf_ika,
MS-266

BOLSZEWICY IDĄ!

Jak w dawnej Polsce okrzyk: „*Tatarzy idą!*” budził zgrozę i był hasłem do gromadnej obrony, tak dzisiaj najazd bolszewików wywołał potężny odruch narodowego gniewu. I jak ongi Tatarów, tak dzisiaj rozgromiliśmy bolszewickie hordy!

Z CZEM SZLI BOLSZEWICY?

Bolszewicy głoszą dla zwabienia włościan: „Wszystka ziemia chłopom”. Ale gdy chwycą władzę, dyktują pieśnią w oczy: „Wszystkie plony sowietom, a tobie, chłemie, pracować za funt suchara! Od wszelkiej zaś własności waraj! Ziemia jest własnością państwa!”

Bolszewicy głoszą: Wyrzucić „burżujów” z mieszkań, a dać je *biedności*. Ale z kolei pan komisarz wyrzuca biedną „swolocz” — i *znow* się rozsiada w burżujskim mieszkaniu.

Bolszewicy głoszą: „Fabryki robotnikom”, ale „upadstwowiają” t.j. *zagnają* i nie tylko fabryki, lecz wszelkie rzemiosła, zmuszając robotników pod groźną śmierci do 12-to godzinnej *śle* płatnej — pracy dla sowietów. *Strępkować w bolszewici nie wolno!*

Bolszewicy głoszą niby: „Kobiście należy się pełnia praw” — ale zarazem dekretną: *Kobieta jest własnością swolocz*, i każdy *komunist* i *ścinier* czerwony mają prawo do każdej kobiety!

Bolszewicy głoszą szumnie: „Swoboda masom” — a gdy je opanują, oddają je pod bat czerowiczajek z rozkazem: *Karać śmiercią* za najmniejszą próbę *nieposłuszeństwa*!

Bolszewicy obiecują *solenne* dobrobyt; ale gdy władza przejdzie w ręce sowietów, *beznadziejna* nędza — *głód* i *rozpac*z sprawia, że robotnicy popełniają *masowe* *zamo* — *bójstwa* w położeniu bez wyjścia!

WOŁOMIN

261.

BOLSZEWICY IDĄ!

Wydawca Urząd Miejski w Wołominie,
MS-267

262.
„Oto czym ma skończyć się pomysł panów”
Rosyjski plakat propagandowy,
 brak informacji,
 MS-268

263.
NA POLSKI FRONT,
 brak wydawcy,
 MS-269

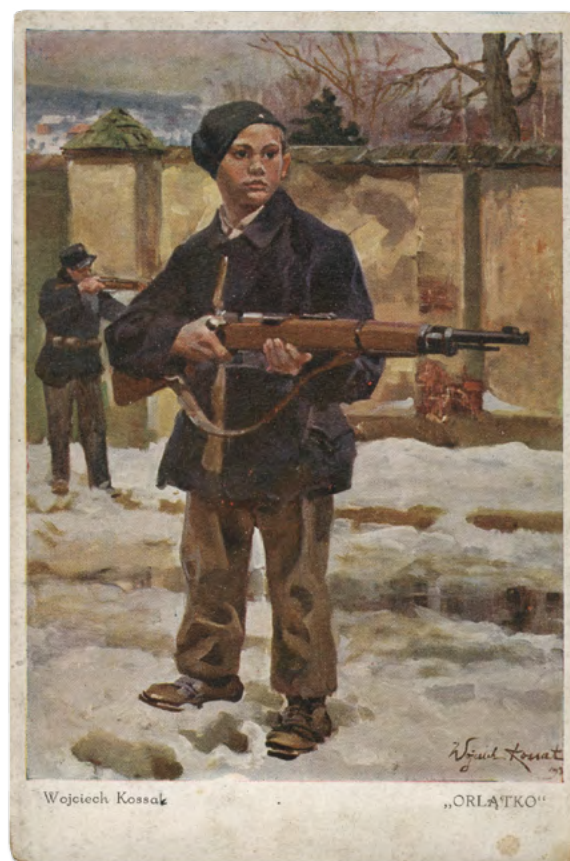

264.
„Na polski front”
Rosyjski plakat propagandowy,
Wydawca Graf_ika,
MS-270

265.
„ORLETA” -
OBRONA LWOWA (1920),
 Wojciech Kossak,
 Wydawnictwo Salonu
 Malarzy Polskich w Krakowie,
 przed 1939,
 MS-271

266.
„ORLĄTKO”,
 Wojciech Kossak,
 Wydawnictwo Salonu Malarzy
 Polskich w Krakowie „AKROPOL”,
 Kraków, 218/6,
 przed 1939,
 MS-272

267.
Grób pięciu nieznanych żołnierzy polskich poległych w latach 1918-1920,
 brak wydawcy,
 MS-273

268.
Cmentarz Janowski. Pomnik polskim żołnierzom poległym w obronie Lwowa i kresów wschodnich w latach 1918-1920,
 brak wydawcy,
 MS-274

269.

Pomnik Chwały na cmentarzu Obrońców Lwowa,
brak wydawcy,
MS-275

270.

Lwów. Cmentarz Obrońców Lwowa - Grób lotników amerykańskich,
brak wydawcy,
MS-276

271.

Cmentarz Orłąt przed II wojną światową,
brak wydawcy,
MS-277

272.

I KORPUS POLSKI NA WSCHODZIE,

Wydawca Siedlecki Klub Kolekcjonerów działający przy Oddziale „Podlasie” PTTK,
2010,
MS-278

273.

75 rocznica powstania I Korpusu Wojsk Polskich w Rosji,

Wydawca Poczta Polska S.A.,
1992,
MS-279

274.

CUD NAD WISŁĄ. Na pamiątkę 10-lecia 1920-1930 r.,

Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, „AKROPOL” Kraków,
Ser. 76/100, przed 1939,
MS-280

275.

CUD NAD WISŁĄ,

Jerzy Kossak,
Copyright Polish Air Force Association,
Nottingham, England, przed 1939,
MS-281

276.
FRAGMENT „CUDU NAD WISŁĄ 1920” Apoteoza Zwycięstwa,
 J. Kossak,
 Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich we Lwowie,
 przed 1939,
 MS-282

277.
Książd Skorupka,
 J. Kossak,
 Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
 przed 1939,
 MS-283

278.
Loreto, Polska Kaplica, A.Gatti, Cud nad Wisłą (1920),
 Printed in Italy,
 MS-284

279.
Pogrom Bolszewików,
 J. Kossak,
 Wydawnictwo Salonu Malarzy
 Polskich we Lwowie,
 przed 1939,
 MS-285

280.

**Rozgromienie konnej armii Budiennego [Budionnego]
przez Polską Kawalerię pod Komarowem dnia 31 sierpnia 1920 r.,**
Jerzy Kossak, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
przed 1939,
MS-286

281.

**Rozprawa o Lwów 18 sierpnia 1920 r. Zwycięski bój pod Kurowicami -
45 p. Strzelców Kresowych z I. konną armją Budiennego,**
Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
przed 1939,
MS-287

ZADWÓRZE - POLSKIE TERMOPILE
17 sierpnia 1920

282.

Zadzórze - Polskie Termopile 17 sierpnia 1920,

Wydawca Poczta Polska S.A,

nr 24/Bydgoszcz,

2018,

MS-288

75 ROCZNICA BITWY POD KOMAROWEM

283.

75 ROCZNICA BITWY POD KOMAROWEM,

Wydawca POSTMARK / Poczta Polska,

po 1945,

MS-289

284.
Obraz J. Kossaka ze zbiorów MWP. Pocztówka promocyjna,
Muzeum Wojska Polskiego,
MS-290

285.

Alegoria: „Hołd dla Wodza”,

M. Nowicki,

Wydawca Muzeum Niepodległości
w Warszawie,

Seria nr VI.

Tematyka niepodległościowa,

MS-291

„HOŁD DLA WODZA”

Defilada formacji kawaleryjskich w historycznym
rozwoju od r. 1914 przed Marszałkiem
JÓZEFEM PIŁSUDSKIM

286.

Marszałek Józef Piłsudski (1867-1935),

Wydawca PRINTCARD,

Warszawa,

MS-292

287.
**Józef Piłsudski. Naczelny Wódz
 i Pierwszy Marszałek Polski,**
 Jerzy Kossak,
 Wydawnictwo Salonu Malarzy
 Polskich w Krakowie,
 76/80, przed 1939,
 MS-293

288.
Naczelnik Józef Piłsudski w Głównej Kwaterze (1915),
 A. Setkowicz,
 Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, „AKROPOL” Kraków,
 143/52, przed 1939,
 MS-294

289.

Stulecie odzyskania niepodległości. Cud nad Wisłą,

Janina Jarosz, 1981,

obraz na szkle ze zbiorów Muzeum Etnograficznego w Toruniu,

Wydawca Poczta Polska S.A.,

nr 21/Bydgoszcz, 2018,

MS-295

290.

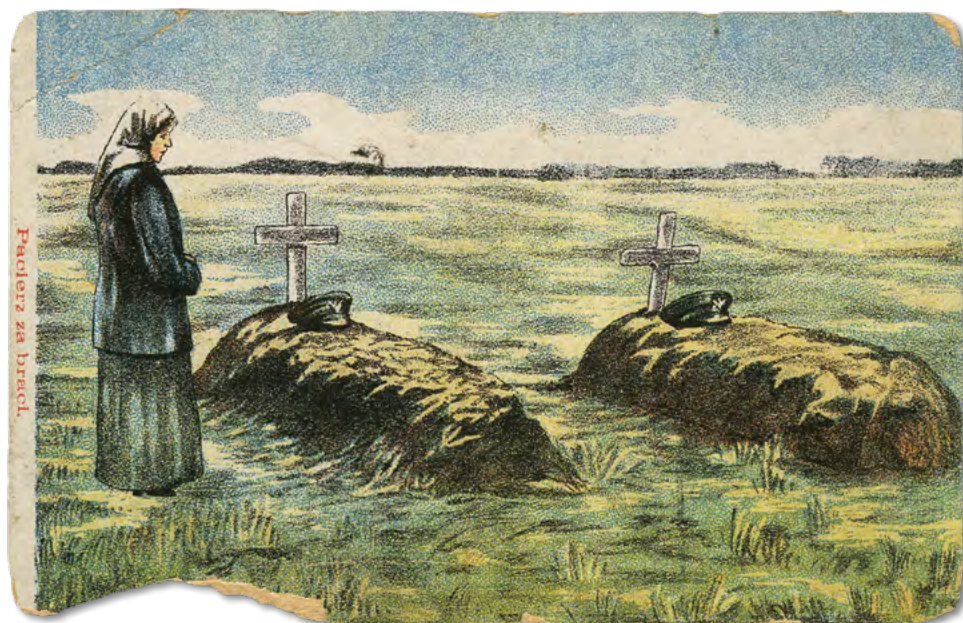
Cud nad Wisłą,

M. Gruzewski,

brak informacji,

MS-296

291.
Wizja,
 R. Radwański,
 Wydawnictwo A. J. Ostrowski,
 Łódź-Warszawa,
 20.05.1921 (data stempla pocztowego),
 MS-297

292.
Pacierz za braci,
 Wydawnictwo A. J. Ostrowski,
 Łódź-Warszawa, przed 1939,
 MS-299

293.
Karabiny maszynowe na pozycji,
 Wydawnictwo „Polonia” Kraków,
 przed 1939,
 MS-300

294.
W oczekiwaniu nieprzyjaciela,
 F. Zajchowski,
 Wydawnictwo kart artystycznych D. G.
 Lwów, Nr 203, przed 1939,
 MS-301

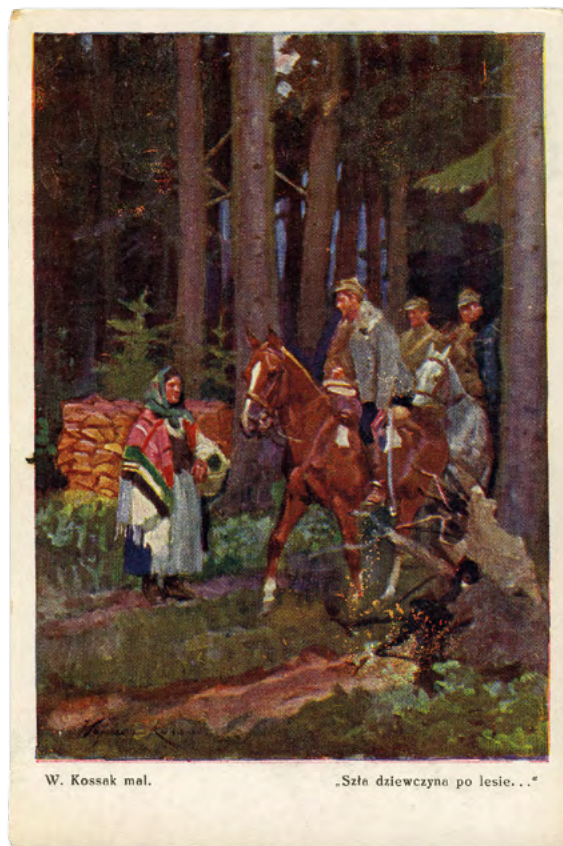

295.
Pochód legionistów,
 Wincenty Wodzinowski,
 Wydawnictwo Kraj. Stow. Czerwonego Krzyża, Nr 5,
 przed 1939,
 MS-302

296.
Patrol,
 S. Bagieński,
 brak wydawcy,
 przed 1939,
 MS-303

297.
„Szła dziewczyna po lesie...”,
 W. Kossak,
 Wydawnictwo Salonu
 Malarzy Polskich w Krakowie,
 przed 1939,
 MS-304

298.
Alarm,
 W. Kossak,
 Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, „AKROPOL” Kraków,
 76/70, przed 1939,
 MS-305

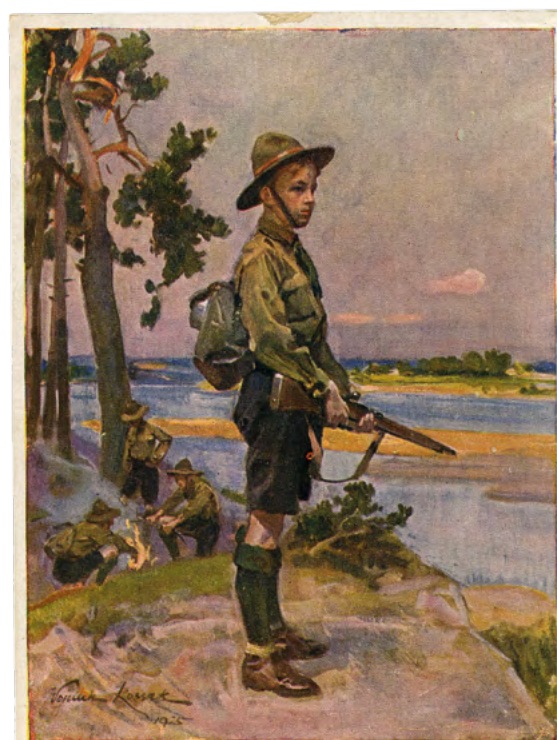
299.
Wnuk tych spod Grochowa i Stoczka,
 W. Kossak,
 Wydawnictwo Salonu
 Malarzy Polskich w Krakowie,
 Ser. 76./36.,
 MS-306

W. Kossak pinx.

Wnuk tych z pod Grochowa i Stoczka.
 Ein Enkel jener vom 4. Regiment.
 A 4-ik századbeli unokája.

300.
„CZUWAJ” - STRAŻ NAD WISŁĄ,
 W. Kossak,
 brak wydawcy,
 przed 1939,
 MS-307

W. Kossak pinx.

„CZUWAJ”. — STRAŻ NAD WISŁĄ.

301.
Jak to czasem na warcie bywa,
 St. Kmita,
 Wydawnictwo kart artystycznych D. G.
 Lwów, Nr 122/1920,
 MS-308

302.
Wspólny posiłek,
 W. Kossak, Wydawnictwo
 Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
 Ser. 76/66,
 przed 1939,
 MS-309

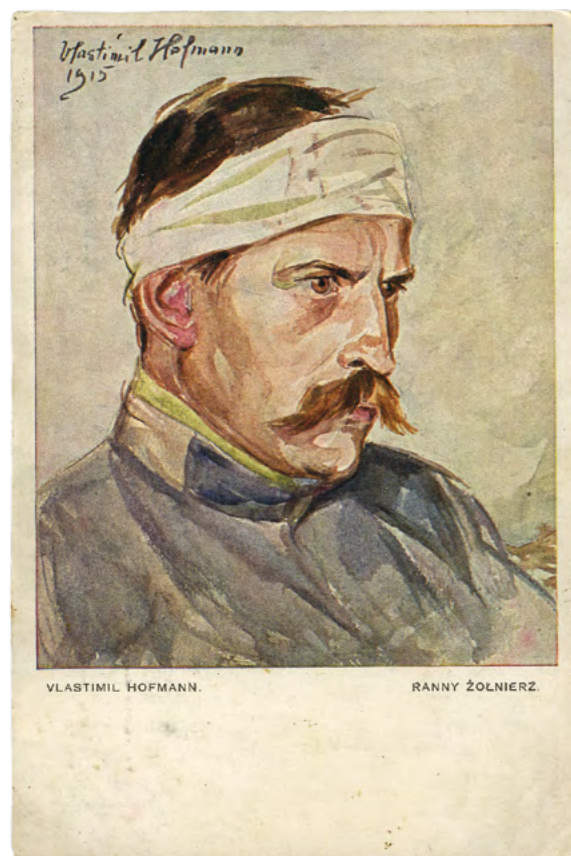

W. Kossak pinx.

Wspólny posiłek.

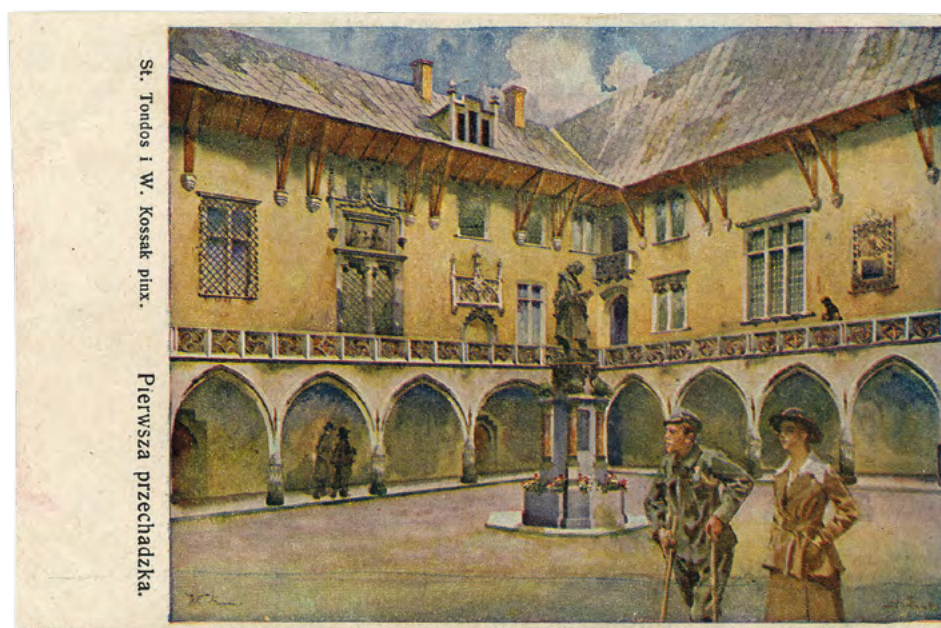
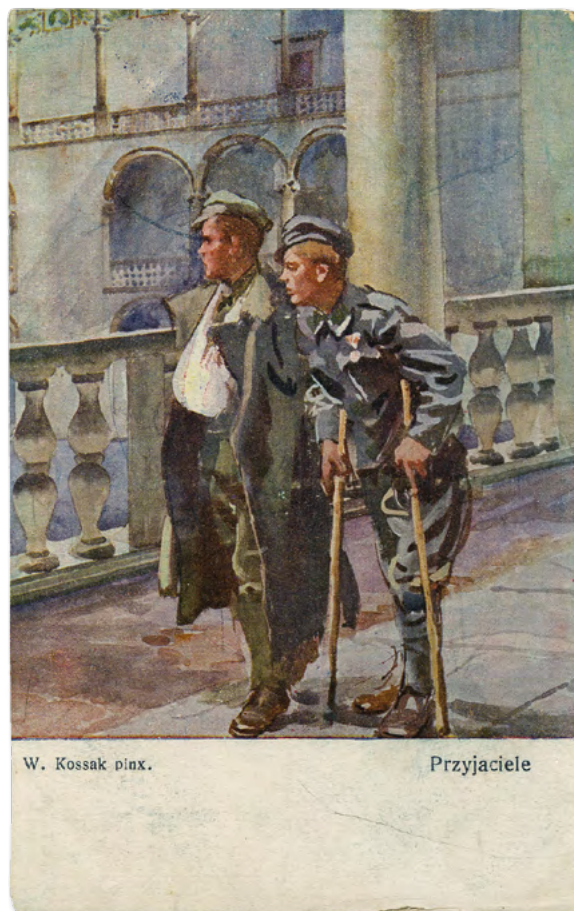

303.
Brak tytułu,
W. Kossak,
brak wydawcy,
przed 1939,
MS-310

304.
Ranny żołnierz,
Vlastimil Hofmann,
Wydawnictwo Kraj. Stow.
Czerwonego Krzyża,
Nr 13, przed 1939,
MS-311

305.
Przyjaciele,
 W. Kossak,
 Wydawnictwo Salonu
 Malarzy Polskich w Krakowie,
 przed 1939,
 MS-312

306.
Pierwsza przechadzka,
 St. Tondos i W. Kossak,
 Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
 przed 1939,
 MS-313

307.
Bądź zdrowa Maryś!
 St. Tondos i W. Kossak,
 Wydawnictwo Salonu
 Malarzy Polskich w Krakowie,
 Ser. 126 Nr 5,
 przed 1939,
 MS-314

308.
Pod Wawelem,
 St. Tondos i W. Kossak,
 Wydawnictwo Salonu
 Malarzy Polskich w Krakowie,
 Ser. 126 Nr 1,
 przed 1939,
 MS-315

309.
Konwój jeńców bolszewickich eskortowany przez ułanów,
 Jerzy Kossak,
 brak informacji,
 MS-317

310.
Pościg za uciekającym komisarzem bolszewickim,
 Jerzy Kossak,
 Wydawca Edward Ćwicyński, Edward Bareja,
 2024,
 MS-318

311.
Pościg za bolszewikami,
 Wojciech Kossak,
 Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
 przed 1939,
 MS-319

312.
Hurra,
 W. Kossak,
 Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
 przed 1939,
 MS-320

313.
Rekwizycja,
 W. Kossak,
 Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
 przed 1939,
 MS-321

314.
Podczas inwazyi rosyjskiej,
 W. Kossak,
 Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie,
 przed 1939,
 MS-322

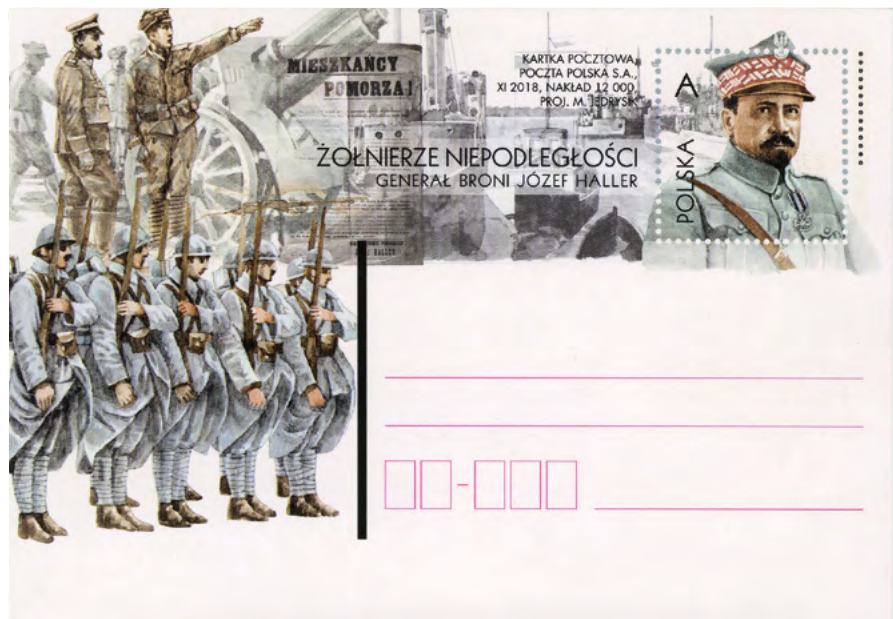
315.
Brak informacji,
MS-323

316.
Typy małorossyjskie,
brak wydawcy,
MS-324

317.
ŻOŁNIERZE NIEPODLEGŁOŚCI,
brak informacji,
MS-325

318.
ŻOŁNIERZE NIEPODLEGŁOŚCI.
GENERAŁ BRONI JÓZEF HALLER,
 Wydawca Poczta Polska S.A.,
 proj. M. Jędrysik, 2018,
 MS-326

319.
ŻOŁNIERZE NIEPODLEGŁOŚCI.
GENERAŁ BRONI TADEUSZ JORDAN-ROZWADOWSKI,
 Wydawca Poczta Polska S.A.,
 proj. M. Jędrysik, 2018,
 MS-327

320.
ŻOŁNIERZE NIEPODLEGŁOŚCI.
GENERAL BRONI STANISŁAW SZEPTYCKI,
 Wydawca Poczta Polska S.A.,
 proj. M. Jędrysik, 2018,
 MS-328

321.
ŻOŁNIERZE NIEPODLEGŁOŚCI.
PIERWSZY MARSZAŁEK POLSKI JÓZEF PIŁSUDSKI,
 Wydawca Poczta Polska S.A.,
 proj. M. Jędrysik, 2018,
 MS-329

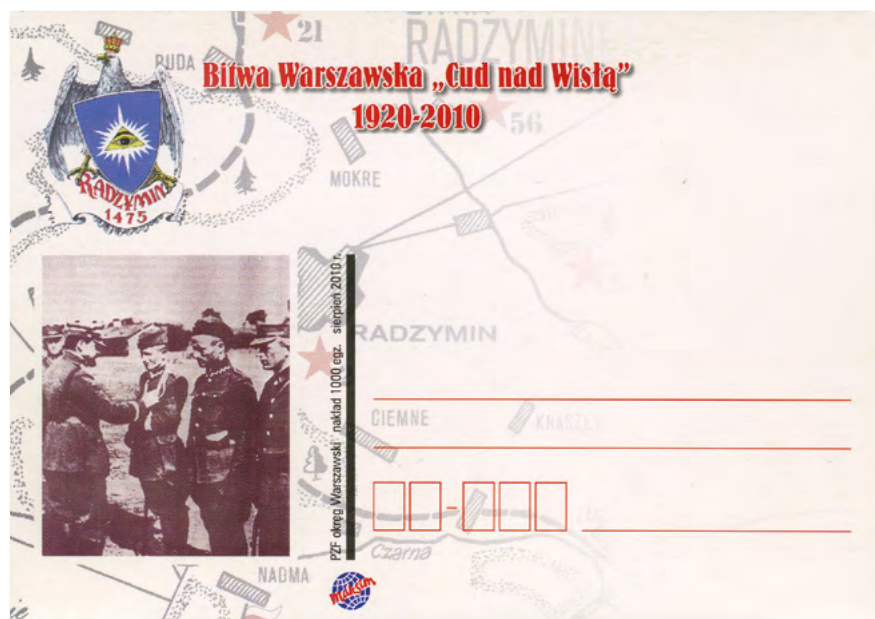
322.
ŻOŁNIERZE NIEPODLEGŁOŚCI.
GENERAL DYWIZJI STANISŁAW HALLER,
 Wydawca Poczta Polska S.A.,
 proj. M. Jędrysik, 2018,
 MS-330

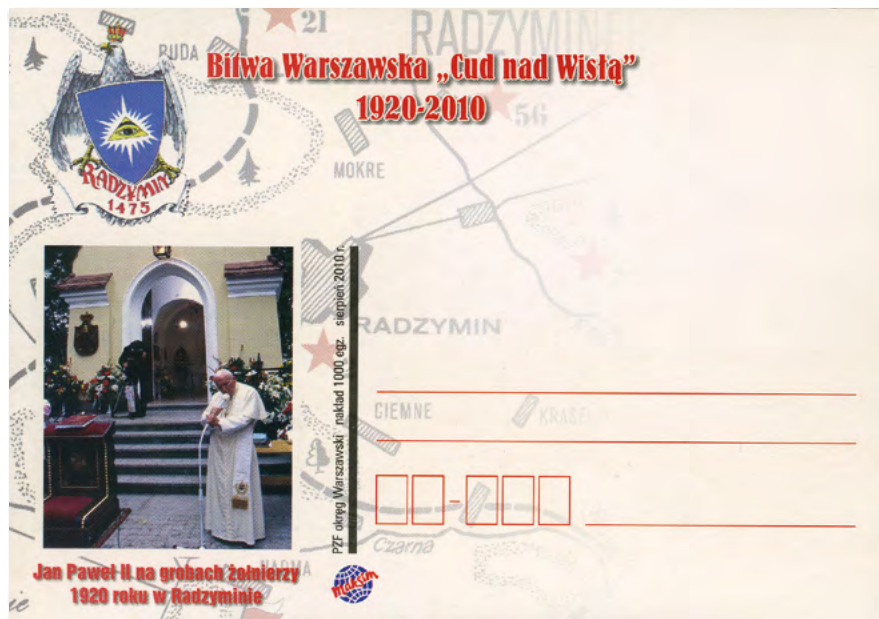
323.
ŻOŁNIERZE NIEPODLEGŁOŚCI.
GENERAL BRONI JÓZEF DOWBOR-MUŚNICKI,
 Wydawca Poczta Polska S.A.,
 proj. M. Jędrysik, 2018,
 MS-331

324.
Bitwa Warszawska „Cud nad Wisłą” 1920-2010,
 Wydawca PZF okręg Warszawski,
 2010,
 MS-332

325.
Bitwa Warszawska „Cud nad Wisłą” 1920-2010,
 Wydawca PZF okręg Warszawski,
 2010,
 MS-333

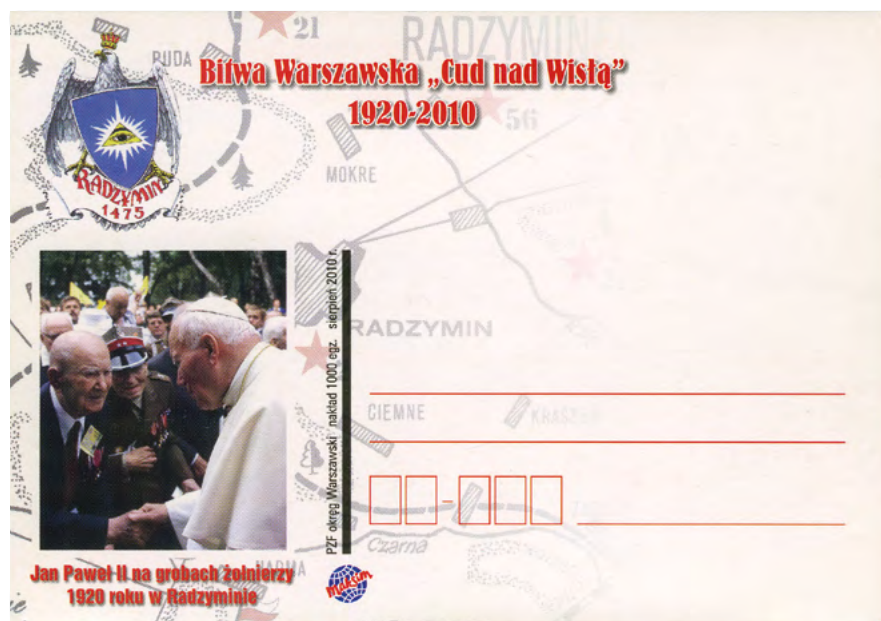
326.
Bitwa Warszawska „Cud nad Wisłą” 1920-2010,
 Wydawca PZF okręg Warszawski,
 2010,
 MS-334

327.
WYSTAWA FILATELISTYCZNA.
90 rocznica Bitwy Warszawskiej – Radzymin 1920,
 Wydawca PZF okręg Warszawski,
 2010,
 MS-335

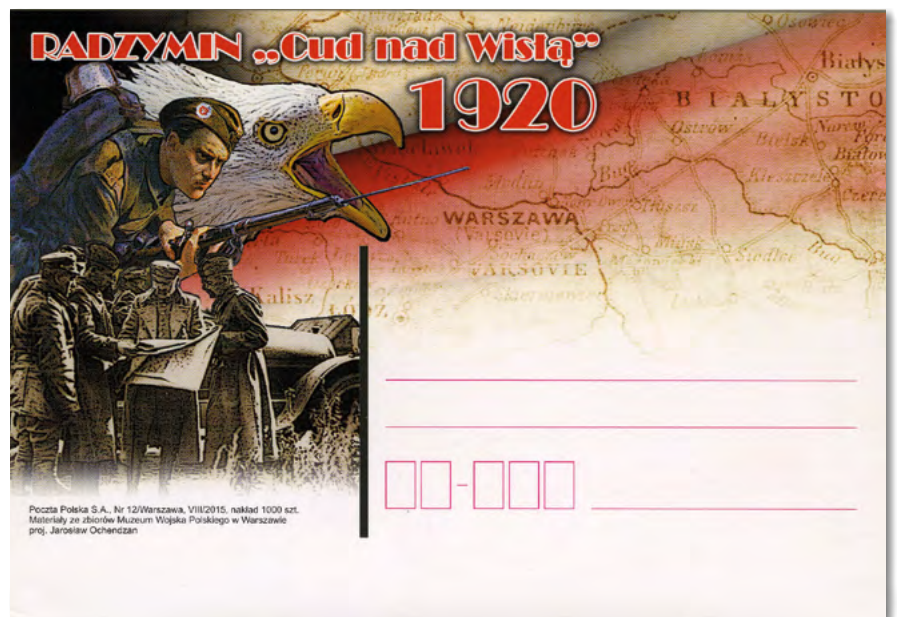
328.
WYSTAWA FILATELISTYCZNA.
90 rocznica Bitwy Warszawskiej - Radzymin 1920,
 Wydawca PZF okręg Warszawski,
 2010,
 MS-336

329.
Bitwa Warszawska „Cud nad Wisłą” 1920-2010,
 Wydawca PZF okręg Warszawski,
 2010,
 MS-337

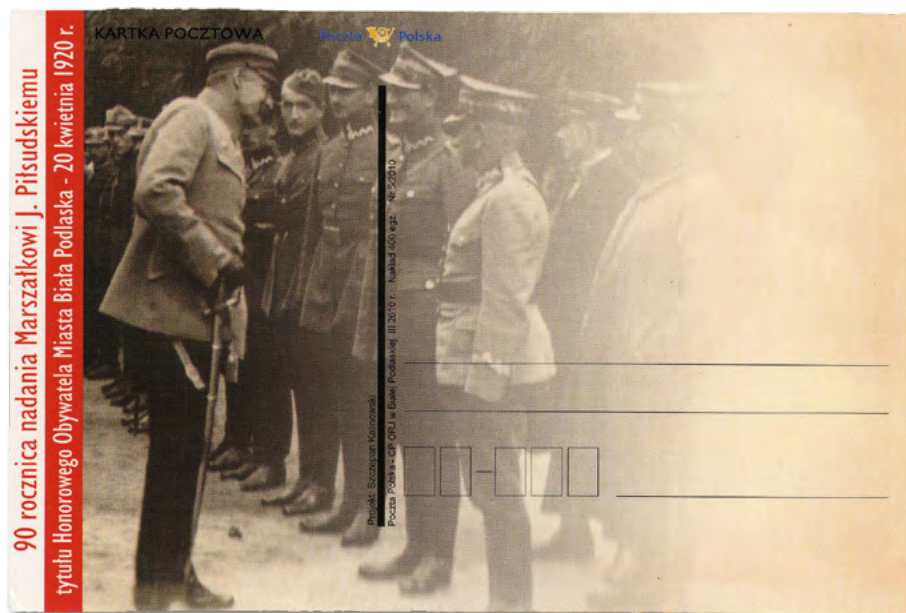
330.
100. ROCZNICA BITWY WARSZAWSKIEJ 1920-2020,
 Wydawca Stowarzyszenie Pamięć Jana Pawła II,
 2020,
 MS-338

331.
RADZYMIN „Cud nad Wisłą” 1920,
 Wydawca Poczta Polska S.A.,
 nr 12/Warszawa, 2015,
 MS-339

332.
100-lecie powrotu Torunia do wolnej Polski,
 Wydawca Poczta Polska S.A.,
 proj. J. Konarzewski,
 2020,
 MS-340

333.
90 rocznica nadania Marszałkowi J. Piłsudskiemu tytułu Honorowego Obywatela Miasta Biała Podlaska - 20 kwietnia 1920 r.,
 Wydawca Poczta Polska,
 proj. Szczepan Kalinowski, 2010,
 MS-341

334.
100-lecie Muzeum Wojska Polskiego,
 Wydawca Poczta Polska S.A.,
 proj. J. Ochendzan,
 2020,
 MS-342

335.
100. rocznica Bitwy pod Komarowem,
 Wydawca Poczta Polska S.A.,
 proj. R. Stefaniak,
 2020,
 MS-343

336.
ROK GENERAŁA WŁADYSŁAWA ANDERSA 2007,
 Wydawca CSP ORJ Poznań-Miasto,
 proj. A. Jeziorkowski,
 2007,
 MS-344

337.
W 70 ROCZNICĘ ZWYCIĘSTWA,
 druk okolicznościowy,
 Wydawca Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne,
 Warszawa, 1990,
 MS-345

338.
75. ROCZNICA BITWY WARSZAWSKIEJ,
 koperta FDC,
 Wydawca Poczta Polska,
 MS-346

339.
85. rocznica Cudu nad Wisłą,
 koperta FDC,
 Wydawca Poczta Polska,
 2005,
 MS-347

340.
Ppłk Jan Kowalewski,
 koperta FDC, Wydawca Poczta Polska,
 proj. J. Ochendzan,
 2020,
 MS-349

341.
PAMIĄTKA OBCHODÓW 100. ROCZNICY BITWY WARSZAWSKIEJ 1920 ROKU,
 Wydawca Powiat Wołomin,
 2020,
 MS-351

342.
20-LECIE MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI.
Plakat do wystawy
„Drogi do Niepodległej”,
 Wydawca Muzeum Niepodległości
 w Warszawie,
 2010,
 MS-352

343.
20-LECIE MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI.
Plakat „80. rocznica
Bitwy Warszawskiej”,
 Wydawca Muzeum Niepodległości
 w Warszawie,
 2010,
 MS-353

344.
Serdeczne życzenia Świąteczne!
 Wydawca A.F.W. 111/2,
 przed 1939,
 MS-354

345.
 Brak tematu,
 Wydawca ART. PUBLISHING CO.,
 CHICAGO,
 PRZED 1939,
 MS-355

346.
Brak tematu,
Centralna Biblioteka Wojskowa,
2019,
MS-356

347.
Brak tematu,
Centralna Biblioteka Wojskowa,
2018,
MS-357

348.
WESOŁEGO ALLELUJA!
 Wydawca Gmina Radzymin,
 2020,
 MS-358

349.
WESOŁYCH ŚWIĄT I SZCZĘŚLIWEGO NOWEGO ROKU 2023,
 Wydawca Gmina Radzymin,
 2023,
 MS-359

350.

Lucjan Żeligowski (1865-1947)
generał WP, Mikołaj Bołtuć (1893-1939)
generał WP, Wacław Budrewicz
(1895-1940) pułkownik WP,
Feliks Sobolewski (1899-1940),
 Wydawca Miejsko-Gminna Biblioteka
 Publiczna, im. C. Norwida w Wyszkowie,
 MS-360

351.

Odślonięcie i poświęcenie pomnika
zamordowanych przez czerezwyczajkę.
Rybieńko Leśne, 15 VIII 1921 r.
Odślonięcie i poświęcenie pomnika
na mogile zbiorowej żołnierzy
poległych pod Wyszkowem.
Cmentarz Parafialny, 15 VIII 1921 r.,
 Wydawca Miejsko-Gminna Biblioteka
 Publiczna, im. C. Norwida w Wyszkowie,
 MS-361

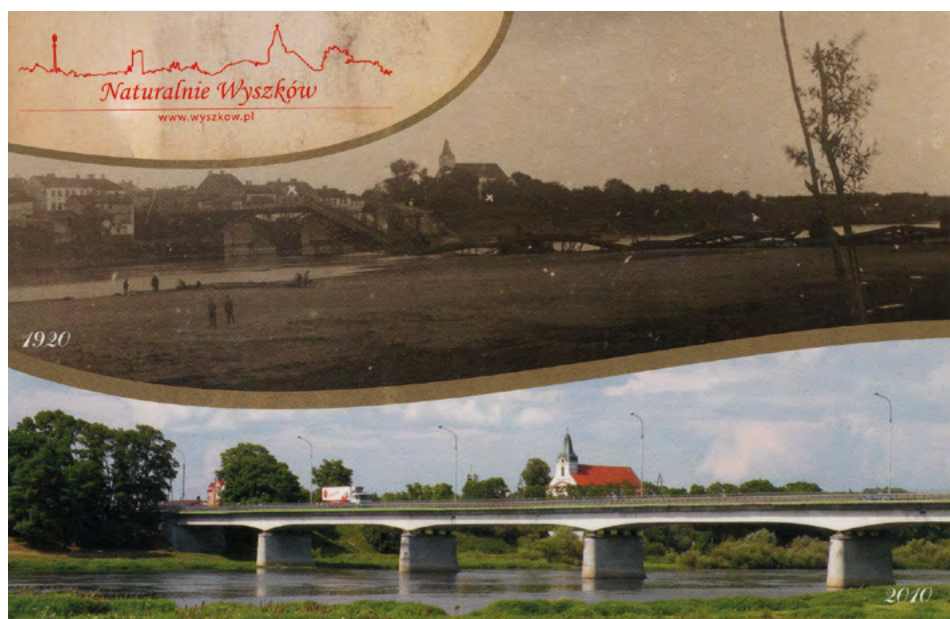

352.

***Żołnierze pułku aeronautycznego, Wyszków, sierpień 1920 r.
90 lat później. Wyszków, sierpień 2010,***

Wydawca Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna, im. C. Norwida w Wyszkanie,
MS-362

353.

***Most drogowy w Wyszkanie, spalony przez wycofujące się oddziały polskie
w dniu 11 sierpnia 1920 r. 90 lat później. Most drogowy w Wyszkanie sierpień 2010 r.,***

Wydawca Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna, im. C. Norwida w Wyszkanie,
MS-363

354.
WYSZKÓW. Klasycystyczny kościół z XVIII wieku
wg fotografii barwnej K. Jabłońskiego,
 Wydawca Biuro Wydawnicze „R U C H”,
 po 1945,
 MS-364

355.
Na plebanii w Wyszkowie,
 brak informacji,
 MS-365

356.
1920-2020,
 fot. ze zbiorów Henryka Przerwy,
 Wydawca Studio Grafiki Komputerowej Grudziądz,
 MS-366

357.
**Gen. Józef Haller, dowódca Błękitnej Armii -
 wojsk wkraczających do Grudziądza w 1920 r.,**
 fot. ze zbiorów Henryka Przerwy,
 Wydawca Studio Grafiki Komputerowej Grudziądz,
 MS-367

358.
Inscenizacja bitwy pod Stefankowicami z 1920 roku,
 fot. J. Fuchs,
 Wydawca Gmina Hrubieszów,
 po 2000,
 MS-368

359.
**Harcerska warta w mundurze legionowym przy słupie pamięci
 na Reducie Piłsudskiego (Kostiachnówka, obwód wołyński, Ukraina),**
 Wydawca Związek Harcerstwa Polskiego
 Choraław Łódzka Centrum Dialogu Kostiachnówka,
 MS-369

360.
1920. Film Jerzego Hoffmanna Bitwa Warszawska,
brak wydawcy,
MS-370

Bitwa Warszawska 1920

WYDAWNICTWA ZWARTE W BIBLIOTECIE NAUKOWEJ MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI:

- Borkiewicz Adam Józef, Grzegorzcyk Stanisław (red.), *Walki 1 p.p. Legionów Białystok: na tle bitwy warszawskiej w 1920 r.*, Białystok: Białostocka Oficyna Wydawnicza, 1987. Sygn. 24 072.
- Camon Hubert, *Zwycięski manewr marszałka Piłsudskiego przeciw bolszewikom: sierpień 1920: studjum strategiczne*, Warszawa: Wojskowy Instytut Naukowo-Badawczy, 1930. Sygn. 11 917.
- Cisek Janusz, Cisek Marek, *Bitwa warszawska 1920. O Polskę i Europę*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza RYTM, cop. 2012. Sygn. 38 804.
- D'Abernon Edgar Vincent, Dobiecki Artur, Rybski Arkadiusz (oprac.), *Osiemnasta decydująca bitwa w dziejach świata – pod Warszawą 1920*, Łódź: Łódzki Zespół Oświaty Niezależnej, 1988. Sygn. 26 905.
- D'Abernon Edgar Vincent; Dobiecki Artur (oprac.), *Osiemnasta decydująca bitwa w dziejach świata pod Warszawą 1920 r.*, Warszawa: Herold-Press, 1990. Sygn. 35 883.
- D'Abernon Edgar Vincent; Dobiecki Artur (oprac.), *Osiemnasta decydująca bitwa w dziejach świata pod Warszawą 1920 r.*, wstęp Janusz Cisek, Łomianki: LTW, 2010. Sygn. 38 773.
- Drozdowski Marian Marek, Eychhorn-Szwankowska Hanna, Wiechowski Jerzy (oprac.), *Zwycięstwo 1920: Warszawa wobec agresji bolszewickiej*, Paris: Ed. Dembinski, 1990. Sygn. 29 203/Z.
- Drozdowski Marian Marek, *Warszawa w obronie Rzeczypospolitej: czerwiec – sierpień 1920*, Warszawa: „Gryf”; Instytut Historii PAN, 1993. Sygn. 23 811.
- Engelgard Jan, *„Cud nad Wisłą” – 1920 rok*, Warszawa: „Pod Prąd”, 1988. Sygn. 31 715.
- Fuller John Frederick Charles, *Bitwa pod Warszawą, 1920*, przedm. Wojciech Sieradzki, [Warszawa]:

Niezależna Spółdzielnia Wydawnicza 1,
[1980]. Sygn. 22 973.

- Gałuszkiewicz Adam, „*Cud nad Wisłą*”: referat z 2-ma mapami, Kraków: nakł. autora, 1930. Sygn. 27 133.
- Gmitruk Janusz, Macyszyn Jacek, Skoczek Tadeusz (red.), *Droga do wolności: Bitwa Warszawska 1920 roku*, Warszawa: Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego; Wydawnictwo Muzeum Niepodległości, 2021. Sygn. 37 488.
- Gmitruk Janusz, Skoczek Tadeusz (red.), *Bitwa warszawska: w twórczości wybranych malarzy współczesnych: katalog wystawy*, Warszawa: Wydawnictwo Muzeum Niepodległości, 2020. Sygn. 36 943, 36 944.
- Gmitruk Janusz, Skoczek Tadeusz (red.), *Bitwa warszawska/Battle of Warsaw*, Warszawa: Wydawnictwo Muzeum Niepodległości, 2021. Sygn. 36 536, 36 537.
- Gmitruk Janusz, *Na Święto Czynu Chłopskiego w: 125-lecie polskiego ruchu ludowego oraz 100. rocznicę Bitwy Warszawskiej*, Warszawa 2020. Sygn. 36 587.
- Grzymała-Siedlecki Adam, *Cud Wisły: rozdział – Bohaterski Płock – wspomnienia korespondenta wojennego*, [maszynopis powielany], [S.I.]:

Oficyna Stanisławowska, [1980].
Sygn. 26 529.

- Grzymała-Siedlecki Adam, *Cud Wisły: rozdział – Bohaterski Płock – wspomnienia korespondenta wojennego*, [S.I.]: [s.n.], [1981]. Sygn. 26 528.
- Grzymała-Siedlecki Adam, *Cud Wisły*, [maszynopis powielany], Lublin: Młoda Polska, 1981. Sygn. 22 846.
- Grzymała-Siedlecki Adam, *Cud Wisły*, Wrocław: Akademia Sztuk Wszelkich, 1985. Sygn. 21 830.
- Grzymała-Siedlecki Adam, *Cud Wisły: wspomnienia korespondenta wojennego*, Warszawa: Perzyński, Niklewicz, 1921. Sygn. 24 738
- Grzymała-Siedlecki Adam, *Cud Wisły: wspomnienia korespondenta wojennego*, Warszawa: Wiedza Powszechna, 1990. Sygn. 25 957, 33 485.
- Helsztyński Stanisław, *Bohater Warszawy ksiądz kapelan Ignacy Skorupka: (1893–1920)*, Warszawa: Ośrodek Dokumentacji i Studiów Społecznych, 1990. Sygn. 23 069.
- Kienzler Iwona, *Waleczne kobiety roku 1920*, Warszawa: Bellona, 2020. Sygn. 36 835.
- Knyt Agnieszka (oprac.), *Wojna o wolność 1920. T. 2, Bitwa warszawska*,

- Warszawa: Ośrodek Karta, 2020. Sygn. 38 785.
- Knyt Agnieszka (wybór), *Bitwa warszawska 1920: jak Polska zatrzymała bolszewików*, Warszawa: Ośrodek Karta, 2020. Sygn. 38 784
 - Kolatorski Władysław, *Ludność Radzimina podczas walk z bolszewikami i tradycja związana z bitwą w sierpniu 1920 roku*, Radzymin: Towarzystwo Przyjaciół Radzimina; [Pułtusk]: Wydawnictwo Aleksander, 2021. Sygn. 39 344.
 - Kolatorski Władysław, *Pod Radzyminem w 1920 roku: major Stefan Walter – bohater Mokrego*, Radzymin: Towarzystwo Przyjaciół Radzimina, 2008. Sygn. 39 929.
 - Kołodziejczyk Arkadiusz, *Bitwa Warszawska Dniem Czynu Chłopskiego: 1920–1995*, Warszawa: Polskie Stronictwo Ludowe. Klub Parlamentarny, 1995. Sygn. 27 458.
 - Królikowski Lech, *Bitwa Warszawska 1920 roku: działania wojenne, zachowane pamiątki*, Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, 1991. Sygn. 22 874.
 - Krześniak Leszek M., Skoczek Tadeusz (red.), *Obrońcy Radzimina: Hakob Mikayelyan: katalog wystawy*, (zawiera w aneksie scenariusz wystawy stałej w Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920), Radzymin–Warszawa: Wydawnictwo Muzeum Niepodległości, 2023. Sygn. 38 819, 38 820.
 - Kukiel Marian, *Bitwa warszawska*, oprac. Krzysztof Filipow, Zbigniew Wawer, Warszawa: Polski Instytut Wydawniczy, 2005. Sygn. 31 479.
 - Łochowski Leon (oprac.), *Za Ojczyznę. Bitwa Warszawska 1920 r. w dokumentach, literaturze i pieśniach*. T. 1. *Dokumenty, ikonografia*, Warszawa: Wydział Wydawniczy Centralnego Ośrodka Szkolenia Metodycznego DWP, 2001. Sygn. 33 940/1.
 - Łochowski Leon (oprac.), *Za Ojczyznę. Bitwa Warszawska 1920 r. w dokumentach, literaturze i pieśniach*. T. 2. *Dokumenty, ikonografia*, Warszawa: Wydział Wydawniczy Centralnego Ośrodka Szkolenia Metodycznego DWP, 2001. Sygn. 33 940/2.
 - Michalec Beata, *Przy Radzywińskiej szosie: Kościół Chrystusa Króla jako wotum wdzięczności za zwycięską Bitwę Warszawską 1920 roku: pierwszy proboszcz ks. Jan Gołędzinowski*, red. Tadeusz Skoczek, Warszawa: Wydawnictwo Muzeum Niepodległości, 2023. Sygn. 39 191, 39 192.
 - Musialik Zdzisław M., Bohdanowicz Antoni J., *General Weygand and the Battle of the Vistula 1920*, Londyn:

- Józef Piłsudski Institute of Research, 1987. Sygn. 29 248/Z.
- Niklas Tomasz, *Obraz zwycięstwa: motyw Bitwy Warszawskiej w sztuce polskiej 1920–1939*, Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu; Wojskowe Biuro Historyczne, 2022. Sygn. 38 104 A.
 - Nowak Andrzej, *Kłęska imperium zła: rok 1920*, Kraków: Biały Kruk, 2020. Sygn. 36 624.
 - Nowik Grzegorz, *Wojna światów 1920: Bitwa Warszawska*, Poznań: Oficyna Wydawnicza G&P Henryk Gościński & Karol Prętnicki; Sulejówkę: Muzeum Józefa Piłsudskiego, 2011. Sygn. 33 924.
 - Odziemkowski Janusz, *Bitwa Warszawska 1920 roku*, Warszawa: Mazowiecki Ośrodek Badań Naukowych im. St. Herbsta; Towarzystwo Krajobrazu Kulturowego „Topos”, 1990. Sygn. 27 466.
 - Odziemkowski Janusz (red.), *Bitwa warszawska 1920 roku w obronie niepodległości*, Warszawa: Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego; Muzeum Niepodległości, 2006. Sygn. 31 826.
 - Odziemkowski Janusz, *Cyców 1920*, Warszawa: Bellona, 1992. Sygn. 25 936; 29 903/Z.
 - Odziemkowski Janusz, *15 wiorst od Warszawy: Radzymin 1920*, Warszawa: Mikromax, 1990. Sygn. 26 111.
 - Osica Janusz, Sowa Andrzej, *Bitwa Warszawska 1920: rok niezwykły, rok zwyczajny*, Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka, 2011. Sygn. 33 911.
 - Piłsudski Józef, *Cud nad Wisłą: polemika Józefa Piłsudskiego z Michałem Tuchaczewskim (fragmenty)*, Warszawa: CDN, 1982. Sygn. 22919.
 - S.M. (oprac.), *Miejsca pamięci narodowej związane z Bitwą Warszawską w sierpniu 1920 r[oku]: przewodnik poprzedzony zarysem działań wojennych na przedpolu warszawskim*, Warszawa: Biblioteka Literacka i Historyczna, 1981. Sygn. 24 058.
 - Skoczek Tadeusz (red. nauk.), *Od Bitwy Warszawskiej do Traktatu Ryskiego*, Warszawa: Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego; Muzeum Niepodległości, 2014. Sygn. 34 847.
 - Skoczek Tadeusz (wstęp), *Cud nad Wisłą: dzieła sztuki – fotografie – odezwy*, Warszawa: Wydawnictwo Muzeum Niepodległości; Proszówki: Prowincjonalna Oficyna Wydawnicza, 2010. Sygn. 33 613.
 - Skoczek Tadeusz, Załęczyńska Jolanta (red.), *Bitwa warszawska 1920 w relacjach i wspomnieniach: pra-*

- ca zbiorowa, Warszawa: Wydawnictwo Muzeum Niepodległości, 2020. Sygn. 36 935.
- Skoczek Tadeusz (wprow. i red.), *Bitwa Warszawska 1920: dzieła sztuki – fotografie – odezwy/Battle of Warsaw 1920: works of art – photographs – proclamations*, Warszawa: Muzeum Niepodległości; Proszówki: Prowincjonalna Oficyna Wydawnicza, 2020. Sygn. 36 332 A.
 - Skoczek Tadeusz (wprow. i red.), *Bitwa warszawska 1920: dzieła sztuki – fotografie – odezwy/Battle of Warsaw 1920: works of art – photographs – proclamations*, Warszawa: Muzeum Niepodległości, 2024. Sygn. 39 517 A, 39 518 A.
 - Skoczek Tadeusz (red.), *Radzymin 1920 w obronie Odrodzonej: informator wystawy*, Radzymin–Warszawa: Wydawnictwo Muzeum Niepodległości, 2023. Sygn. 38 744, 38 745.
 - Skoczek Tadeusz (red.), *Bolszewika goń: plakaty ze zbiorów Muzeum Niepodległości*, Radzymin–Warszawa: Wydawnictwo Muzeum Niepodległości, 2023. Sygn. 39 169, 39 170.
 - Słowikowski Mieczysław Z., *Bój w obronie Warszawy i śmierć ks. I. Skorupki: wspomnienie historyczne z wojny 1920 roku*, Marki: Wydawnictwo Michalium, 2009. Sygn. 39 448.
 - Storożyńska Ewa J. P., *Matka Boża Łaskawa a Cud nad Wisłą*. Wyd. 2 uzupełnione i poprawione, Kraków: Wydawnictwo AA, [2020]. Sygn. 39 697.
 - Stawarz Andrzej (red.), *Rok 1920 na przedpolach Warszawy: informator wystawy*, Warszawa: Muzeum Niepodległości, 2005. Sygn. 31 404.
 - Stryjek Jarosław, *Bitwa warszawska 1920: przebieg walki o: Wołomin, Okuniew, Radzymin, Ossów*, Warszawa: Wydawnictwo Capital, 2021. Sygn. 38 808.
 - Szaniawski Józef, *Marszałek Piłsudski: w obronie Polski i Europy*, Warszawa: Ex Libris Galeria Polskiej Książki, 2008. Sygn. 32 756.
 - Tarczyński Marek (red.), Bartnik Andrzej i in. (oprac.), *Bitwa warszawska 13–28 VIII 1920: dokumenty operacyjne. Cz. 1, (13–17 VIII)*, Warszawa: „Rytm”, 1995. Sygn. 29 826/1/Z.
 - Tarczyński Marek (red.), Bartnik Andrzej i in. (oprac.), *Bitwa warszawska 13–28 VIII 1920: dokumenty operacyjne. Cz. 2, (17–28 VIII)*, Warszawa: „Rytm”, 1996. Sygn. 29 826/2/Z.
 - Tarczyński Marek, *Cud nad Wisłą: bitwa warszawska 1920*, Warszawa: Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, 1990. Sygn. 22 176.

- Szarek Jarosław, Wieliczka-Szarkowa Joanna, *Cud nad Wisłą*, Kraków: Dom Wydawniczy Rafael, [2013]. Sygn. 38733.
- Wyrzykowski Krzysztof, Zajączkowski Sławomir, *Bitwa Warszawska 1920*, Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu 2020. Sygn. 36868.
- Wysocki Wiesław, Żaryn Jan, *Cud nad Wisłą 1920–2020*, Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek, 2020. Sygn. 36 856.
- Wysocki Wiesław J., *Radzymin 1920: bój na śmierć i życie*, Warszawa: Bellona, [2018]. Sygn. 38807.
- Wysocki Wiesław J., *Ossów 1920: początek Cudu nad Wisłą*, Warszawa: Bellona, cop. 2017. Sygn. 38806.
- Wyszczelski Lech, *Bitwa na przedpolach Warszawy*, Warszawa: Bellona, 2000. Sygn. 29 544.
- Wyszczelski Lech, *Operacja warszawska – sierpień 1920*, Warszawa: Dom Wydawniczy Bellona, 2005. Sygn. 31 831.
- Zabłocki Wojciech, Jarosławski Janusz, *Bitwa warszawska 1920: kalendarium – dowódcy – dokumenty*, Warszawa: Madex Janusz Jarosławski, 2020. Sygn. 37 127.
- Zajączkowski Sławomir, Krajewski Kazimierz, Łabuszewski Tomasz (oprac.), *Bitwa Warszawska 1920*, Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2020. Sygn. 36 868.
- Załączny Jolanta (red.), *Bitwa warszawska z perspektywy wieku*, Pułtusk: Archiwum Państwowe w Warszawie. Oddział w Pułtusku; Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora w Pułtusku, 2021. Sygn. 37 532.
- Zamoyski Adam, *Warszawa 1920: nieudany podbój Europy: klęska Lenina*, tł. Michał Ronikier, Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2009. Sygn. 33 190.
- Zamoyski Adam, *Warszawa 1920: nieudany podbój Europy: klęska Lenina*, tł. Michał Ronikier, Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2020. Sygn. 36 844.
- Zawitkowski Józef, *Okazał moc swego ramienia: homilia wygłoszona z okazji 75 rocznicy Cudu nad Wisłą, Radzymin 15 VIII 1995*, [Poznań]: Pallottinum, 1995. Sygn. 39930.
- Zwoliński Andrzej, *Polski cud 1920*, Kraków: Wydawnictwo Spes, [2020]. Sygn. 38831.
- Żeligowski Lucjan, *Bitwa pod Radzyminem: (fragment wspomnień*

- z publikacji *"Wojna w roku 1920"*), reprint wydawnictwa pod redakcją Tadeusza Skoczka, Radzymin-Warszawa: Wydawnictwo Muzeum Niepodległości, 2023. Sygn. 38 817, 38 818.
- Żarkowski Paweł, *Polska sztuka wojenna w okresie bitwy warszawskiej: Front Środkowy w działaniach manewrowych w sierpniu 1920 roku*, Warszawa: Comandor, 2000. Sygn. 32 345.
 - Żeromski Stefan, Irzykowski Karol, Grzymała-Siedlecki Adam, *Śladami bitwy warszawskiej 1920*, oprac. Mirosława Puchalska i Zofia Stefanowska, Warszawa: Czytelnik, 1990. Sygn. 27 369.
 - Żeromski Stefan, *Na probostwie w Wyszku*, Warszawa: NSZZ „Solidarność”. Region Mazowsze: przy współpr. z Niezależną Oficyną Wydawniczą Nowa, 1981. Sygn. 23 202.

Opracowała **Marta Litwin**

Bitwa Warszawska 1920

ARTYKUŁY W "NIEPODLEGŁOŚĆ I PAMIĘĆ. CZASOPISMO HUMANISTYCZNE":

- Ajnenkiel Andrzej, *Polityczne znaczenie Bitwy Warszawskiej 1920 roku*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. VIII, 2001, nr 1 (17), s. 17–32.
- Bezak Paweł, *Wojna polsko-bolszewicka w zbiorach Biblioteki Muzeum Niepodległości w Warszawie (wydawnictwa zwarte)*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XXVIII, 2021, nr 1 (73), s. 339–348.
- Bezak Paweł, Skoczek Tadeusz, *Wojna polsko-bolszewicka 1920 w zbiorach muzeów mazowieckich*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XXVIII, 2021, nr 2 (74), s. 145–186.
- Cieślak Michał, „Bolszewicy w Płocku”: *propagandowa ulotka z wojny polsko-bolszewickiej 1920 roku w zbiorach Muzeum Niepodległości w Warszawie*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XXVII, 2020, nr 3 (71), s. 165–170.
- Engelgard Jan, *Polska literatura historyczna wobec wojny 1920 roku*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XXVIII, 2021, nr 1 (73), s. 281–292.
- Gerencsér Tibor, *Cud nad Wisłą: wojna polsko-bolszewicka w prasie węgierskiej*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XVII, 2010, nr 2 (32), s. 85–96.
- Kaczyński Adam Rafał, *Na Warszawę!: rola Włodzimierza Majakowskiego w wojnie propagandowej przeciwko „pańskiej Polsce” w 1920 roku*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XXVIII, 2021, nr 3 (75), s. 39–52.
- Kędzia Grzegorz, „Zdesperowane diabły” – 201 ochotniczy pułk piechoty w bitwie warszawskiej, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XXVIII, 2021, nr 3 (75), s. 53–66.
- Kędzia Grzegorz, *Ochotnicy kontra weterani: krótkie porównanie walczących stron w wojnie 1920 r.*, „Niepod-

- ległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne". R. XVII, 2010, nr 2 (32), s. 71–74.
- Kołodziejczyk Arkadiusz, *Ludowcy wobec wojny polsko-sowieckiej 1919–1920 roku*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XVII, 2010, nr 2 (32), s. 97–120.
 - Kowalski Andrzej, *Miejsca pamięci związane z Bitwą Warszawską 1920 r.*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. II, 1995, nr 2 (3), s. 119–186.
 - Grzegorz Kuba, Wykład pt. „*Harcerki i harcerze zaangażowani w obronę Ojczyzny podczas Bitwy Warszawskiej 1920 roku*” – sprawozdanie z wydarzenia, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XXX, 2022, nr 4 (80), s. 271–272.
 - Grzegorz Kuba, *Radzymin w 1920 roku na wystawach w Muzeum*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XXX, 2022, nr 4 (80), s. 341–344.
 - Madej-Janiszek Regina, *Architektura sakralna warszawskiej Pragi jako wota dziękczynne za „Cud nad Wisłą” w sierpniu 1920 r.*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XVII, 2010, nr 2 (32), s. 65–70.
 - Marcikiewicz-Gołaś Anna, *Służba i działalność frontów warszawskiego oddziału ochotniczej Legii Kobiet w 1920 r.*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XV, 2008, nr 2 (28), s. 191–203.
 - Michalec Beata, „*Bolszewicy mordują bezbronne kobiety*”: prezentacja plakatu z 1920 roku ze zbiorów Muzeum Niepodległości, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XXVII, 2020, nr 4 (72), s. 169–177.
 - Beata Michalec, Tadeusz Skoczek, *Miejsce upamiętniające Cud nad Wisłą – Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 w Radzyminie*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XXX, 2022, nr 4 (80), s. 11–12.
 - Mościcka Izabela, *Plakat propagandowy z wojny polsko-bolszewickiej pt. „Józef Piłsudski”*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XXVII, 2020, nr 3 (71), s. 159–164.
 - Motas Maciej, „*Antykomunistyczny rusofil*” na wojnie polsko-bolszewickiej 1920 roku, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XXVIII, 2021, nr 3 (75), s. 67–78.
 - Nicpoń Henryk, *Różne pola bitwy warszawskiej*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XXVIII, 2021, nr 3 (75), s. 107–150.

- Odziemkowski Janusz, *Obrona Przedmościa Warszawskiego 12-17 VIII 1920 r.*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. II, 1995, nr 2 (3), s. 9–38.
- Odziemkowski Janusz, *Zapomniane bitwy „Cudu nad Wisłą”*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. II, 1995, nr 2 (3), s. 67–81.
- Oleksiewicz Wacław, *Chłopi i ruch ludowy w obronie niepodległości Polski w 1920 roku*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. II, 1995, nr 2 (3), s. 51–65.
- Peptoński Andrzej, *Polski wywiad wojсковy w okresie bitwy warszawskiej w sierpniu 1920 roku*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. II, 1995, nr 2 (3), s. 39–49.
- Piotrowicz Dariusz, *Powiat Ciechanowski w sierpniu 1920*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XVII, 2010, nr 2 (32), s. 39–64.
- Puchalski Zbigniew, *Odznaczenia za zasługi bojowe i wojenne w latach 1919–1920*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. II, 1995, nr 2 (3), s. 83–100.
- Szczepański Janusz, *Okupacja sowiecka Mazowsza Północnego podczas najazdu 1920 r.*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XXVII, 2020, nr 2 (70), s. 13–50.
- Varga Endre László, *Ochotnicy węgierscy w Wojsku Polskim w latach 1919–1920*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XVII, 2010, nr 2 (32), s. 75–83.
- Załęczny Jolanta, *Ochotniczy zryw młodzieży w 1920 roku, czyli egzamin dojrzałości z patriotyzmu*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. R. XXVIII, 2021, nr 2 (74), s. 125–144.
- Załęczny Jolanta, *Pamięć o uczestnikach wojny 1920 roku w świadomości społeczeństwa II RP*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. – R. XXVI, 2019, nr 3 (67), s. 185–209.
- Załęczny Jolanta, *Wydarzenia wojny polsko-bolszewickiej w roku 1920 na terenie ówczesnego powiatu warszawskiego*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. – R. XVII, 2010, nr 2 (32), s. 23–38.
- Ząbek Wiesław Leszek, *Wojna polsko-bolszewicka 1920 roku z perspektywy 80 lat*, „Niepodległość i Pamięć: czasopismo humanistyczne”. – R. VIII, 2001, nr 1 (17), s. 25–41.

Opracowanie albumu i koordynacja pracy redakcyjnej

Marzena Jaworska

Redakcja językowa/korekta

Danuta Niemczyk

Projekt graficzny

Natalia Roszkowska

Fotografie obiektów/skanowanie

Marcin Gulański

Administracja/organizacja produkcji albumu

Piotr Maroński, Aleksandra Kotalewicz

Organizacja wystawy

Jarosław Jaskólski, Wojciech Samborski

Promocja albumu i wystawy

Dorota Panowek

ISBN 978-83-67398-89-3

Wydawnictwo Muzeum Niepodległości

(identyfikator wydawnictwa naukowego 42-700)

al. Solidarności 62; 00-240 Warszawa

wydawnictwo@muzn.pl

tel. 826 90 91 w. 41

Druk

WPK. Wspieramy Polską Kulturę

Nakład 500 egz.

Organizatorzy

Patronat medialny

Partner

ISBN 978-83-67398-89-3

